STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „ZIEMIA ZAMOJSKA”

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU
na lata 2023-2027

Kornelówka, grudzień 2025 r.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Dofinansowane przez Unię Europejską

Spis treści

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO 4

1. NAZWA LGD I FORMA PRAWNA 4

2. OPIS PROCESU TWORZENIA PARTNERSTWA 4

2.1. Zaangażowanie i współpraca członków LGD w realizację LSR 5

2.2. Sposoby komunikacji z lokalną społecznością 5

2.3. Dotychczasowe doświadczenia 5

3. STRUKTURA LGD. 6

4. SKŁAD ORGANU DECYZYJNEGO 6

5. ROZWIĄZANIA STOSOWANE W PROCESIE DECYZYJNYM 7

6. DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD 7

ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR 9

ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR. 13

1. PRZEBIEG PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI LSR ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ. 13

1.1. Sposoby angażowania społeczności lokalnej w opracowanie LSR. 13

2. WYKORZYSTANIE METOD I NARZĘDZI PARTYCYPACYJNYCH NA KAŻDYM KLUCZOWYM ETAPIE PRAC NAD OPRACOWANIEM LSR. 14

2.1 Zestawienie metod i narzędzi partycypacyjnych. 14

2.2. Opis etapów przygotowania LSR z udziałem społeczności lokalnej wraz z danymi z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do jej opracowania. 15

3. ANALIZA PRZYJĘCIA BĄDŹ ODRZUCENIA WNIOSKÓW Z KONSULTACJI. 18

4. OPIS ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCES PLANOWANEGO WDRAŻANIA LSR. 19

5. WSPÓŁPRACA PARTNERSKA W LGD. 19

5.1. Partnerstwo w LGD (wewnętrzne). 19

5.2. Partnerstwo na obszarze LSR. 20

6. CHARAKTERYSTYKA PLANOWANYCH METOD KOMUNIKACJI I ANIMACJI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ. 21

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR 23

1. ANALIZA POTRZEB ROZWOJOWYCH I POTENCJAŁU OBSZARU LSR 23

2. GRUPY DOCELOWE SZCZEGÓLNIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR. 24

3. WSPARCIE LOKALNYCH I PONAD LOKALNYCH INICJATYW. 26

4. UZASADNIENIE ANALIZY POTRZEB ROZWOJOWYCH I POTENCJAŁU OBSZARU LSR 26

ROZDZIAŁ V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA 34

1. OPIS ZGODNOŚCI I KOMPLEMENTARNOŚCI Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI/STRATEGICZNYMI 35

2.OPIS SPOSOBU INTEGROWANIA RÓŻNYCH SEKTORÓW, PARTNERÓW, ZASOBÓW CZY BRANŻ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W CELU KOMPLEKSOWEJ REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ 41

ROZDZIAŁ VI. CELE I WSKAŹNIKI 43

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób 43

2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania 43

3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie ich realizacji wraz z uzasadnieniem 44

4.Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR. 49

ROZDZIAŁ VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU 53

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia 53

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. 54

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR 55

4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR 55

ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA 56

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR. 56

2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR 57

ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY 57

1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD 57

2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finasowania z celami LSR 58

ROZDZIAŁ X. MONITORING I EWALUACJA 59

SPIS TABEL 63

SPIS WYKRESÓW 63

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY 63

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW DO LSR: 63

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Niniejszy rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: analiza danych (desk research), badania ankietowe.

1. Nazwa LGD i forma prawna

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska w dniu 21.08.2008 r., zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000311520, jest Stowarzyszeniem specjalnym nad którym, nadzór sprawuje Marszałek Województwa Lubelskiego. Stowarzyszenie działa na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach oraz art. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Długoletnia niesformalizowana współpraca 7 jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych podmiotów z sektora społecznego była podstawą do podjęcia inicjatywy, jaką było utworzenie partnerstwa opartego na podejściu Leader. Powstanie Stowarzyszenia było poprzedzone konsultacjami społecznymi. Określono zasięg terytorialny LGD na obszarze gmin: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Sitno, Skierbieszów i Stary Zamość. W dniu 21.08.2008 r. Organizacja Lokalna Grupa Działania została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym jako Stowarzyszenie. Celem postania LGD była chęć podejmowania działań wpływających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, sprawniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawę ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej przez mieszkańców i potencjalnych przedsiębiorców, a także aktywizację oraz współpracę lokalnych środowisk.

Od dnia rejestracji LGD funkcjonowało na obszarze 7 gmin do roku 2015, w którym do Stowarzyszenia przystąpiły gminy Nielisz i Sułów. Obecnie Stowarzyszenie LGD „Ziemia Zamojska" jest organizacją działającą na terenie 9 gmin powiatu zamojskiego.

Podmioty wchodzące w skład LGD przez kilkanaście lat swojego funkcjonowania zbudowały oddolnie partnerstwo na bazie efektywnej współpracy, podejmując i realizując wspólne przedsięwzięcia. Kontakt między partnerami odbywa się dzięki sprawnie funkcjonującej bazie interesariuszy. Przepływ informacji odbywa się poprzez mailing z gminami członkowski, sołectwami (tablice ogłoszeń), kontakt telefoniczny i mailowy z członkami stowarzyszenia, beneficjentami czy też wnioskodawcami.

Stowarzyszenie zainicjowało cykl spotkań „Spotkania w kulturze", które były podstawą współpracy z GOK-ami, bibliotekami, stowarzyszeniami i KGW z terenu LGD.

Ważnym elementem tego partnerstwa jest również sektor gospodarczy. Współpraca z przedsiębiorcami odbywa się na wielu płaszczyznach m.in.: szkoleniowej, promocyjnej i w efekcie przyczyniła się do rozwoju obszaru Ziemi Zamojskiej.

Mając tak dobrze zbudowane partnerstwo, LGD posiada potencjał do wdrażania LSR w nowej perspektywie finansowej. W nowym okresie programowania zamierza kontynuować dotychczasowe działania angażując, w proces tworzenia nowej LSR, lokalnych partnerów reprezentujących różne grupy interesu. W cały partycypacyjny proces przygotowania LSR, od momentu diagnozy poprzez kolejne etapy do momentu przyjęcia dokumentu, zaangażowali się mieszkańcy w tym osoby młode i seniorzy. Liczną grupę stanowiły kobiety. Ich aktywność była widoczna w całym procesie tworzenie tego dokumentu. Lokalne podmioty gospodarcze, rolnicy biorąc udział w tworzeniu nowego LSR przedstawiały jakie są ich potrzeby, problemy i jakie działania należy podjąć, aby przedsiębiorczość nadal się rozwijała na naszym obszarze. Szeroko reprezentowany sektor społeczny (stowarzyszenia, KGW, OSP) w sposób trafny zdiagnozował swoje problemy i sposób ich rozwiązania – fiszki projektowe w tej grupie społecznej cieszyły się dużym zainteresowaniem. Przedstawiane pomysły w fiszkach są dowodem na to, iż, interesariusze będą w przyszłości realizować te projekty. Sektor publiczny również wskazał wiele projektów, które poprawią komfort i

atrakcyjność życia na obszarach wiejskich. W trakcie trwania konsultacji społecznych została wyłoniona grupa robocza, w skład której weszli przedstawiciele w/w zdiagnozowanych grup interesariuszy.

Dzięki szeroko prowadzonym działaniom informacyjnym na temat tworzenia nowego LSR (opisanych w rozdziale *III Partycypacyjny charakter LSR*) i wszechstronnej współpracy licznych podmiotów, reprezentujących różnorodne grupy interesów, zdiagnozowane problemy będą rozwiązywane w sposób zintegrowany i kompleksowy.

2.1. Zaangażowanie i współpraca członków LGD w realizację LSR

Lokalna Strategia Rozwoju powstała dzięki zaangażowaniu się w proces jej tworzenia mieszańców obszaru. Naturalną i oczekiwaną konsekwencją partycypacyjnego charakteru przedsięwzięcia jest to, aby umożliwić i zachęcić lokalną społeczność do udziału w procesie realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również współdecydujących o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie oraz ocenie wdrażania i funkcjonowania LGD. Proces ten zamierzamy realizować poprzez następujące działania:

- stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie (przy okazji organizowanych wydarzeń, w biurze), możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji,
- organizowanie szkoleń/spotkań dla lokalnych liderów,
- prowadzenie spotkań informacyjnych dla potencjalnych beneficjentów na temat wdrażania LSR, naborów wniosków, prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD,
- uczestnictwo pracowników LGD w wydarzeniach i imprezach odbywających się na obszarze LSR,
- bieżący monitoring wdrażania LSR, na podstawie zebranych informacji możliwe będzie rozpoznanie osób, podmiotów i grup, które nie włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych.
- animacja lokalnej społeczności poprzez organizację warsztatów, konkursów, szkoleń.

Wychodząc naprzeciw osobom zainteresowanych przystąpieniem do LGD, w tym osobom młodym, na stronie LGD znajduje się deklaracja przystąpienia do Stowarzyszenia, która zawiera rubrykę dotyczącą preferencji dogodnej komunikacji dla osoby przystępującej.

2.2. Sposoby komunikacji z lokalną społecznością

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiąganiu założonych celów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD. W celu zdefiniowania potrzeb w zakresie komunikacji, opracowano ankietę dotyczącą źródeł informacji, sposobów komunikacji i pozyskiwania informacji. Raport z przeprowadzonego badania wykazał podstawowe założenia komunikacji: cele, zdefiniowane potrzeby, preferowane sposoby informowania mieszkańców o działaniach LGD, uzyskiwanie informacji zwrotnej oraz odbiorców działań komunikacyjnych. Na tej podstawie określono zasady sprawnej komunikacji, która leży u podstaw lokalnego partnerstwa. Wyniki badania szczegółowo opisano w rozdziale III.

2.3. Dotychczasowe doświadczenia

Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" to doświadczona LGD. Od 2009 r., w okresie programowania 2007-2013 (oś 4 PROW), realizowała LSR w ramach podejścia LEADER. Realizując LSR w perspektywie finansowej 2007-2013, LGD Ziemia Zamojska ogłosiła 12 konkursów w ramach czterech działań osi 4 Leader. W wyniku czego 93 wnioski uzyskały dofinansowanie. Beneficjenci zrealizowali zakładane operacje na łączną kwotę **4 523 825,14 zł**, co daje ponad **95,18%** realizacji budżetu LSR. Stowarzyszenie zrealizowało 2 projekty współpracy.

W perspektywie finansowej UE 2014-2020, LSR dla Ziemi Zamojskiej była realizowana za pomocą instrumentu RLKS, który umożliwiał zastosowanie LEADERA. Podpisując umowę w 2016 r. budżet na wsparcie realizacji operacji realizowanych w ramach LSR wynosił **1 662 500 euro**, dzięki współpracy wielu podmiotów i efektywnym wydatkowaniu środków Stowarzyszenie pozyskało dodatkowo **931 500 euro**. W efekcie końcowym budżet na wdrażanie LSR wynosił **2 594 000 euro**. W tej perspektywie finansowej do końca 2022 r. LGD ogłosiło 30 naborów wniosków o przyznanie pomocy. W efekcie tych naborów 93 wnioski uzyskały wsparcie finansowe na realizacje zakładanych przedsięwzięć. Beneficjenci zrealizowali zakładane operacje na łączną kwotę **2 448 149,15 euro** co daje

ponad **94,37 %** realizacji budżetu LSR. Stowarzyszenie do końca 2022 r., zrealizowało 6 projektów współpracy na kwotę **170 456,78 euro.**

Realizując cele statutowe Stowarzyszenie pozyskiwało również środki finansowe z innych źródeł. W latach 2016-2019 zrealizowało 4 projekty przy wsparciu finansowym Starostwa Powiatowego w Zamościu na łączną kwotę **18 860 zł**. W 2017 roku LGD w ramach FIO, zrealizowała projekt z dofinansowania Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej na kwotę **30 654 zł**. W 2022 r. stowarzyszenie podpisało umowę z Fundacją Orlen na realizacje projektu ekologicznego na kwotę **20 000 zł**. Wszystkie podjęte inicjatywy i działania bezpośrednio oddziaływały na realizację celów LSR.

Niewątpliwie realizacja lokalnych strategii rozwoju w dwóch perspektywach finansowych na obszarze LGD „Ziemia Zamojska" wpłynęła na podniesienie jakości życia na terenie ww. gmin. Zbudowany potencjał i zdobyte doświadczenia będą wykorzystywane przy realizacji nowej strategii.

Stowarzyszenie posiada bogate doświadczenie w zakresie promocji obszaru oraz aktywizacji mieszkańców. Organizacja wydała wiele publikacji, albumów, przewodników, broszur, edukacyjnych materiałów promocyjnych w postaci puzzli, kolorowanek dla dzieci, map edukacyjnych. Jest producentem filmu promującego „Niezwykła Ziemia Zamojska" i spotu reklamowego „Rozsmakuj się w Ziemi Zamojskiej". Aktywizacja społeczeństwa odbywała się poprzez organizowanie różnego rodzaju warsztatów (kulinarne, rękodzielnicze), spotkań informacyjnych, szkoleń, wyjazdów studyjnych.

W biurze LGD zatrudnieni są wykwalifikowani pracownicy, którzy czuwają nad sprawną realizacją strategii, jak i bieżącą działalnością Stowarzyszenia. Wszyscy pracownicy biura posiadają doświadczenie zawodowe oraz niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym. Zarząd Stowarzyszenia dbając o rozwój i podnoszenie kwalifikacji pracowników biura, uzyskał dofinansowanie z Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu z Krajowego Funduszu Szkoleniowego na finasowanie działań obejmujących kształcenie ustawiczne w kwocie **16 120 zł.**

Działania LGD Ziemia Zamojska są dostrzegane i doceniane przez inne organizacje. Dowodem tego jest m.in. przyznana w 2022 r. Nagroda Lokalnej Organizacji Turystycznej „Zamość i Roztocze" dla LGD za podejmowane działania w obszarze rozwoju turystyki lokalnej.

3. Struktura LGD.

W skład LGD „Ziemia Zamojska" wchodzi 74 członków. Stowarzyszenie tworzą przedstawiciele instytucji publicznych – 13 członków (18%) – JST, Gminne Ośrodki Kultury, Gminne Biblioteki. 48 partnerów społecznych (64%) - mieszkańcy w tym seniorzy, kobiety, mężczyźni, stowarzyszenia, KGW, OSP i 13 podmiotów gospodarczych (18%) – przedsiębiorcy, rolnicy. Skład grupy jest różnorodny i reprezentatywny dla lokalnej społeczności. Ponieważ część członków łączy doświadczenia zarówno z dziedziny przedsiębiorczości jak i działalności społecznej, zapewniona jest odpowiednia współpraca między tymi sektorami. W ramach poszczególnych sektorów (publicznego, gospodarczego i społecznego) nie istnieją żadne dominujące grupy interesu. LGD Ziemia Zamojska jest podmiotem dynamicznym, który od momentu powstania stale się rozwija, dostosowując się do lokalnej specyfiki. Zgodnie ze Statutem władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członów LGD, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Kompetencje poszczególnych organów reguluje Statut.

4. Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD „Ziemia Zamojska" jest Rada składająca się z 7 - 13 członków, przedstawicieli trzech grup interesu (sektorów): społecznego, gospodarczego i publicznego, działającej na podstawie art. 4 ust. 3 pkt. 4 ustawy o RLKS. Do jej wyłącznej właściwości należy wybór projektów, zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. b, d Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. W skład Rady wchodzą osoby wybrane spośród członków LGD przez Walne Zgromadzenie Członków, z uwzględnieniem zasady, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru. W procesie decyzyjnym nie zdiagnozowano żadnych innych grup interesu poza grupą interesu sektora publicznego, którą tworzą samorządy.

5. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady LGD regulują następujące dokumenty: − *Statut LGD § 33-35, Regulamin Rady, Procedura oceny i wyboru operacji*, *Wytyczne Ministerstwa Rolnictwa i rozwoju Wsi.* Sposób powoływania, zmian w składzie oraz kompetencje Rady określa statut. Żaden z członków Rady nie może być w Zarządzie, Komisji Rewizyjnej oraz pracować w biurze LGD. Nie dopuszcza się upoważniania osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków Rady są pełnione osobiście tj. w przypadku osób fizycznych przez te osoby, w przypadku osób prawnych przez osoby, które na podstawie uchwał właściwych organów lub pełnomocnictw zostały do tego wyznaczone. Członkowie Rady ze względu na pełnioną funkcję zostaną objęci szkoleniami, podnoszącymi i uzupełniającymi ich wiedzę. Szkolenia będą organizowane w zależności od potrzeb, a przede wszystkim w momencie zmiany przepisów prawnych oraz zmiany LSR w zakresie związanym z procedurą oceny i wyboru wniosków.

W celu wykluczenia wątpliwości, co do jakości oceny jak i przebiegu procesu wyboru i oceny, członkowie Rady pracują w oparciu o „Procedurę wyboru i oceny operacji w ramach LSR przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" przyjętą przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Wspomniana procedura określa szczegółowo etapy oceny wniosku od momentu złożenia go w trakcie naboru do czasu wyboru przez członków Rady oraz przekazania go do SW. Dokument ten określa m.in. zasady: bezstronności członków Rady, zachowania parytetu określonego w art. 33 ust. 3 lit. b, d Rozporządzenia 2021/1060, dokonywania wyboru operacji oraz ustalania kwot wsparcia, oceny zgodności z LSR oraz oceny z lokalnymi kryteriami wyboru, głosowania i podejmowania uchwał oraz możliwości wnoszenia protestu. Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska jest udostępniona na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz znajduje się do wglądu w siedzibie biura LGD Ziemia Zamojska.

Kadra zarządzająca, przedstawiciele organów Stowarzyszenia, pracownicy Biura oraz członkowie, posiadają wieloletnie doświadczenie zarówno w zarządzaniu organizacją jaki i w pozyskiwaniu środków z innych programów na realizację celów statutowych.

Istotną rolę w funkcjonowaniu Stowarzyszenia pełni Biuro – organ organizacyjno – realizacyjny. Biuro poprzez swoich pracowników i współpracujące podmioty zewnętrzne, wykonujące specjalistyczne usługi (prawnik, IT) koordynuje całą działalność Stowarzyszenia, jednocześnie zachowując zasadę przejrzystości. Wszyscy obecni pracownicy biura (pracownicy administracyjni, księgowa) systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje. Organizację struktur wewnętrznych, w tym administracyjnych określa Statut i Regulamin Biura. Decyzje Zarządu podejmowane są kolegialnie, większością głosów (Statut §29 ust.1) i przy stałej, ścisłej współpracy z pracownikami biura. Ponadto wiele podjętych decyzji dotyczących rozwoju Stowarzyszenia poprzedzone jest konsultacjami społecznymi.

Elementem bardzo usprawniającym proces decyzyjny, wdrażania operacji jest stały kontakt z mieszkańcami, beneficjentami i prowadzenie otwartej polityki informacyjno – promocyjnej. Stowarzyszenie funkcjonując przez ostatnie lata stosując różnorodne formy komunikacji np.: ankiety (papierowe, internetowe), e-mail, kontakt telefoniczny, gry i konkursy on line, organizację spotkań. Stowarzyszenie pytało i zachęcało do zgłaszania nowych pomysłów, inicjatyw, ciekawych form aktywności, które mieszkańcy obszaru chcieliby realizować wspólnie z LGD. Zebrane informacje zawsze były wykorzystywanie w działaniu i brane pod uwagę przy realizacji różnych projektów. Stowarzyszenie jest otwarte na nowe inicjatywy zgłaszane przez członków LGD, mieszkańców i w związku z tym, aby proces ten odbywał się w sposób ciągły na stronie internetowej w zakładce „do pobrania" znajduję się formularz do zgłaszania propozycji/inicjatyw. Po rozpatrzeniu, proponowanego działania osoba zgłaszająca uzyska informacje zwrotną o wyniku weryfikacji wraz z uzasadnieniem (Statut § 11 ust. 2, § 15 ust. 1 lit e).

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia zostały zaktualizowane w taki sposób, że Stowarzyszenie może funkcjonować w obecnej jak i w przyszłej perspektywie finansowej.

Tabela nr 1 - Wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Lp.	Nazwa dokumentu	Zakres	Uchwalenie dokumentu	Aktualizacja dokumentu
1.	Statut	Statut określa cele, zasady działania LGD, strukturę Stowarzyszenia, kompetencje władz i sposób reprezentacji.	Statut został przyjęty uchwałą Zebrania Założycielskiego nr 2 z dnia 14.01.2008 r.	W drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §27 ust. 1 lit a.
2.	Regulamin pracy Zarządu	Regulamin określa kompetencje Zarządu, liczebność oraz jego skład, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu, zasady reprezentowania Stowarzyszenia na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań, zasady protokołowania posiedzeń.	Przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD Ziemia Zamojska z dn. 22.01.2009 r.	W drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §27 ust. 1 lit. b Statutu Stowarzyszenia.
3.	Regulamin Rady	Regulamin określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady.	Przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD Ziemia Zamojska z dn. 22.01.2009 r. 12.11.2015 r.	W drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §27 ust. 1 lit. b Statutu Stowarzyszenia.
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, kompetencje Komisji Rewizyjnej, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania posiedzeń.	Przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD Ziemia Zamojska z dn. 22.01.2009 r.	W drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §27 ust. 1 lit. b Statutu Stowarzyszenia.
5.	Regulamin Biura	Zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, opis stanowisk pracy z określeniem wymagań koniecznych i pożądanych, uprawnienia kierownika biura, instrukcja kancelaryjna, polityka bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych oraz opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.	Przyjęty uchwałą Zarządu Stowarzyszenia LGD Ziemia Zamojska z dn. 22.01.2009 r.	W drodze uchwały Zarządu – zgodnie z §30 ust. 1 lit. u Statutu Stowarzyszenia.

6.	Zasady Rachunkowości Stowarzyszenia	Określają miejsce i zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, plan kont, sposób prowadzenia ewidencji zapasów i odpisów amortyzacyjnych, sposób nadawania kodów księgowych, metody i terminy inwentaryzacji.	Przyjęte Zarządzeniem Prezesa Stowarzyszenia LGD Ziemia Zamojska z dn. 20.08.2020 r. 15.09.2010 r.	Poprzez zmianę Zarządzenia Prezesa na podstawie §30 ust. 1 lit. b Statutu Stowarzyszenia.
7.	Lokalna Strategia Rozwoju	Dokument wskazuje cele i kierunki rozwoju obszaru objętego strategią.	Strategię przyjmuje WZC w drodze uchwały.	Propozycje aktualizacji LSR przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom społecznym, a następnie Zarząd w drodze uchwały przyjmuje zmiany w LSR.

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Niniejszy rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: analiza danych (desk research).

Obszar LSR położony jest w północnej i wschodniej części powiatu zamojskiego. Tworzy go 9 sąsiadujących ze sobą gmin powiatu zamojskiego: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość i Sułów. Obszar LGD Ziemia Zamojska zajmuje powierzchnię 1050 km^2 i zamieszkuje go 45714 osób (wg stanu na 30 grudnia 2020 r.).

Tabela nr 2 - Wykaz gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Zamojska, z uwzględnieniem ich powierzchni i liczby ludności.

Lp	Województwo	Powiat	Gmina	TERYT	Rodzaj gminy	Pow. w km^2	Liczba ludności wg stanu na dzień 31.12.2020 r.
1	lubelskie	zamojski	Grabowiec	0620022	gmina wiejska	128	3733
2	lubelskie	zamojski	Komarów-Osada	0620032	gmina wiejska	124	4637
3	lubelskie	zamojski	Łabunie	0620052	gmina wiejska	87	6030
4	lubelskie	zamojski	Miączyn	0620062	gmina wiejska	156	5333
5	lubelskie	zamojski	Nielisz	0620072	gmina wiejska	113	5257
6	lubelskie	zamojski	Sitno	0620092	gmina wiejska	112	6594
7	lubelskie	zamojski	Skierbieszów	0620102	gmina wiejska	139	4880
8	lubelskie	zamojski	Stary Zamość	0620112	gmina wiejska	98	4989
9	lubelskie	zamojski	Sułów	0620122	gmina wiejska	93	4261
RAZEM						**1050**	**45714**

Mapa obszaru LGD Ziemia Zamojska

Gminy partnerskie LGD Ziemia Zamojska zlokalizowane są w południowej części województwa lubelskiego i północno-wschodniej części powiatu zamojskiego. Teren gmin wchodzących w skład obszaru tworzy zwarte terytorium, o zbliżonych choć urozmaiconych cechach krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Obszar LGD Ziemia Zamojska obejmuje jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności i wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami.

Obszar LGD Ziemia Zamojska leży w obszarze czterech mezoregionów: Padołu Zamojskiego, Działów Grabowieckich, Kotliny Hrubieszowskiej i Grzędy Sokalskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie Roztocza, co ma swoje odzwierciedlenie w rzeźbie terenu i niesie za sobą wyraźne różnice w budowie geologicznej poszczególnych jednostek podziału administracyjnego. Teren ten posiada bogatą historię spójną dla 9 gmin. Pierwsze wzmianki na temat poszczególnych miejscowości wchodzących w skład LGD pochodzą nawet z XIII w. Na całym analizowanym obszarze można odnaleźć liczne zabytki architektury i inne pomniki historii tego obszaru. Znamienne oddziaływanie na „Ziemię zamojską" miała Ordynacja Zamoyska, w której oddziaływaniu (posiadaniu) znajdowano się większość ziem obecnie przynależnych administracyjnie do gmin wchodzących w skład partnerstwa. Kolejny wspólny obszar historii to okres II wojny światowej, okres bardzo bolesnych doświadczeń dla całej „Ziemi Zamojskiej". Wiele miejscowości obszaru LGD zostało wysiedlonych przez okupanta. Dużą grupę ludności spotkał los nieznany, była wysyłana do obozów koncentracyjnych, wiele dzieci podzieliło los Dzieci Zamojszczyzny.

Kolejnym wspólnym aspektem na obszarze LGD jest jednolitość pod względem kulturowym. Obszar ten jest regionem o bogatej historii i tradycjach kulturowych. Wielowiekowa historia tych ziem wytworzyła specyficzne tradycje i cechy kulturowe, które są widoczne w obrzędach i tradycji. Na terenie LGD znajduje się bardzo wiele obiektów zabytkowych objętych ścisłą ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury, wpisane do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego. Wspólną cechą obszaru jest również religia. Na owych obszarach dominują kościoły rzymsko – katolickie. Z obchodami świąt kościelnych wiąże się wiele lokalnych tradycji jak również w okresie zmieniających się pór roku w produkcji rolniczej, takie jak: uroczystości Bożego Narodzenia (kolędy i pastorałki, kolędowanie po domach), Wielkanocy (święconka wielkanocna, Lany Poniedziałek), Bożego Ciała (procesje, majenie przydrożnych figur), dożynki (plecenie wieńców, przejście korowodu dożynkowego przez wieś). Cechą kulturową obszaru są charakterystyczne dla danej gminy imprezy kulturalne. Zazwyczaj

organizowane jako święto danej miejscowości czy też gminy. Nawiązują do historii obszaru, angażują mieszkańców w organizację, przez co stanowią działanie integrujące lokalną społeczność. Dla przykładu można wymienić: obchody Święta Niepodległości, festyny z okazji Dnia Dziecka, spotkania kombatantów, kiermasze wielkanocne, wiosenne spotkania taneczne itp. Wspólne uwarunkowania kulturowe obszaru przejawiają się również w tradycyjnym rzemiośle.

Spójność obszaru LGD Ziemia Zamojska, w sposób istotny związana jest z kolejnymi dwoma aspektami, tożsamością mieszkańców (identyfikacja z miejscem i społecznością lokalną) oraz dbałością o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Mieszkańcy obszaru LGD Ziemia Zamojska mają podobny model funkcjonowania w zakresie życia zawodowego oraz aktywności społecznej. Na terenie całego obszaru najistotniejszym punktem spójnym dla życia społecznego są Gminne Ośrodki Kultury, KGW, OSP, Kluby Seniora czy też instytucje aktywizujące zawodowo mieszkańców jak np. Centra Integracji Społecznej. Spójność społeczna i obyczajowa przejawia się w aktywności mieszkańców, przy wsparciu instytucjonalnym na rzecz utrwalania postaw i wartości takich jak: dbałość o rozwój i popularyzację regionu, jego kultury i tożsamości, wspomaganie rozwoju ekologii, ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Aktywna działalność Kół Gospodarstw Wiejskich, Klubów i Ośrodków Kultury modeluje życie społeczne na wsi, zwłaszcza starszych wiekiem mieszkańców. To spotkania, warsztaty, szkolenia, wyjazdy, wspólne podejmowanie działań w zakresie dbałości o społeczność, wygląd miejscowości itp. Praktycznie w każdej większej miejscowości obszaru LGD jest drużyna OSP oraz remiza, stanowiąca centrum „kulturalno-społeczno-integracyjne" miejscowości. Dość często występują zarówno drużyny młodzieżowe jak i osób dorosłych. Lokalne OSP poza podejmowanymi działaniami związanymi z ich statutową działalnością tj. akcje ratownicze związane z pożarami wypadkami itp. podejmują działania społeczne związane z pomocą lokalnej społeczności, organizacją spotkań społeczności, organizacją obchodzenia uroczystości kościelnych itp. Co najmniej raz do roku organizowane są międzygminne zawody OSP, które pozytywnie wpływają na integrację mieszkańców obszaru. W większości miejscowości obszaru funkcjonują też obiekty sportowe w postaci boisk, placów zabaw i siłowni. Są ta główne miejsca spotkań młodzieży i dzieci. Wspólna tożsamość obszaru wyraża się również w postaci występowania charakterystycznych produktów podkreślających ich lokalny charakter. Są to m.in.

- imprezy kulturalne – Komarowski Uśmiech Lata, rekonstrukcja największej bitwy kawalerii XX wieku Bitwa pod Komarowem (komarów-Osada), Jarmark Kiliana (Skierbieszów), Festiwal Turystyczny w Nieliszu, Piknik archeologiczny w Grodzie Sutiejsk w Sąsiadce, Święto konia w Sitnie, Zawody w powożeniu zaprzęgami konnymi w Grabowcu, czy piknik rodzinny w Barchaczowie. Ogólnopolską sławą cieszy się również coroczna Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Sitnie;
- lokalne tradycje kultywowane przez KGW – wspólny śpiew, obrzędy dotyczące okresów świątecznych np. tworzenie palm wielkanocnych i konkursy w lokalnych parafiach w zakresie wyłonienia „najładniejszej", wieńców dożynkowych, procesje Bożego Ciała;
- miejsca – olejarnia świąteczna w Ruszowie (gm. Łabunie), zalew Nielisz (gm. Nielisz i Sułów), Skierbieszowski Park Krajobrazowy, średniowieczne grodzisko w Sąsiadce (gm. Sułów)
- produkty tradycyjne – olej świąteczny z Ruszowa
- lokalne produkty: miody, kozie sery, soki tłoczone, ocet jabłkowy z Horyszowa Polskiego, oleje tłoczone na zimno, praliny.

Spójność gospodarcza obszaru LSR Ziemia Zamojska objawia się tym, iż gminy należące do LGD leżą w bliskiej odległości do miasta Zamość, traktując jego otoczenie jako obszar okołomiejski. Obszar ten jest nastawiony przede wszystkim na usługi komercyjne dla lokalnej społeczności, a także dla mieszkańców miasta. Jednakże problemy z jakimi boryka się obszar LGD pod względem gospodarczym, często stanowią barierę dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Odpływ mieszkańców w tym ludzi młodych, do większych miast bądź za granicę powoduje spadek siły roboczej obszaru. Kolejnym istotnym problemem są deficyty kwalifikacyjne mieszkańców obszaru. Jest to szczególnie zauważalne wśród osób starszych, którzy nie mają odpowiednich kompetencji do rozwoju zawodowego. Braki w wykształceniu, niewystarczające kwalifikacje są częstą przyczyną niskiej konkurencyjności na lokalnym rynku pracy co w sposób bezpośredni przekłada się na ilość osób pozostających bez zatrudnienia. Charakter i struktura

lokalnej gospodarki obszaru LGD ma istotny wpływ na funkcjonowanie rynku pracy. Obszar boryka się z problemem ukrytego bezrobocia, które można wiązać z brakiem wiary w możliwość znalezienia pracy lub trudnością w znalezieniu pracy zgodnej ze swoim wykształceniem. Gospodarka lokalna nie zapewnia wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy oraz nie pozwala generować wystarczających dochodów na potrzeby rozwoju LGD i jej społeczności lokalnej. Szczególnie zauważalne trudności z podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia są wśród osób poniżej 30 roku życia, długotrwale bezrobotnych, kobiet. Również w związku z tym, LSR zakłada m.in. aktywizację ludzi młodych i aktywizację seniorów na różnych etapach wdrażania LSR. Włączenie ludzi młodych czy seniorów odbywać się będzie w formach i na zasadach szerzej opisanych w rozdziale III niniejszej strategii. Aktywizacja ww. grup opierać się będzie na działaniach animujących, integrujących dedykowanych czy to ludziom młodym czy seniorom.

Sytuację społeczno-gospodarczą obszaru objętego LSR Ziemia Zamojska, również bardzo dobrze opisują następujące wskaźniki:

1) **na obszarze LGD Ziemia Zamojska występuje 9 gmin zagrożonych trwała marginalizacją**. Są to wszystkie gminy wchodzące w skład LGD Ziemia Zamojska, czyli: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość i Sułów. Wykazane są one w Załączniku 1 – Lista gmin zagrożonych trwała marginalizacją: programowanie 2021-2027 do Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.
2) **udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze objętym LSR**, według stanu na koniec 2020 r. – **wskaźnik ten wynosi 3,96**. Obliczono na podstawie danych statystycznych z publikatorów GUS, BDL.
3) **dochód podatkowy na obszarze LSR** (średnia arytmetyczna wskaźnika G gmin objętych obszarem LSR) wg stanu na koniec 2020 r. **wynosi 871,36 zł** (średni wskaźnik G dla kraju za 2020 r. wynosi 1956,15 zł.), jest więc dużo niższy niż wynosi średnia krajowa – obliczono na podstawie danych statystycznych zamieszczonych na stronie Ministerstwa Finansów – Wskaźniki dochodów podatkowych gmin, powiatów i województw na 2020 r.
4) **środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR** - wyrażona poprzez udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR w liczbie mieszkańców obszaru objętego LSR według stanu na koniec 2020 r. – **wskaźnik ten wynosi 4,67**. Obliczono na podstawie danych statystycznych z publikatorów GUS, BDL.
5) **Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR** – **wskaźnik** wyrażony jako udział liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR w liczbie mieszkańców obszaru objętego LSR według stanu na koniec 2020 r. **wynosi 4,45**. Wskaźnik ten obliczono na podstawie danych statystycznych z publikatorów GUS oraz BDL.
6) **Migracje na obszarze LSR** – wskaźnik salda migracji na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 r. **wynosi 3,64**; został on obliczony na podstawie danych statystycznych z publikatorów GUS i BDL.
7) **Przedsiębiorczość na obszarze LGD**, wskaźnik wyrażony w udziale przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników na obszarze LSR w liczbie mieszkańców LSR, według stanu na koniec 2020 r. **wynosi 4,06**. Wskaźnik ten obliczono na podstawie danych statystycznych z publikatorów GUS oraz BDL.
8) **Formy ochrony przyrody występujące na obszarze LSR**:
   - **parki krajobrazowe**: Skierbieszowski Park Krajobrazowy (gminy: Skierbieszów, Grabowiec, Miączyn, Sitno i Stary Zamość) oraz Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy (gmina Sułów).
   - **otuliny parków krajobrazowych**: otulina Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (gminy: Grabowiec, Miączyn, Nielisz, Sitno, Skierbieszów i Stary Zamość); otulina Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego (gmina Łabunie)
   - **rezerwaty przyrody**: gmina Grabowiec (Wygon Grabowiecki, Rogów, Gliniska); gmina Komarów-Osada (Łabunie, Ostoja Tyszowiecka); gmina Łabunie (Łabunie, Księżostany); gmina Miączyn (Popówka); gmina Skierbieszów (Broczówka);
   - **obszary chronionego krajobrazu**: na terenie gminy Grabowiec i gminy Skierbieszów występuje Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu;
   - **Obszary Natura 2000**: gmina Grabowiec (Dolina Wolicy, Rogów, Wygon Grabowiecki i Gliniska), gmina Komarów-Osada (Dolina Sieniochy, Łabunie, Bródek), gmina Łabunie (Dolina Łabuńki i Topornicy, Łabunie,

Bródek, Dolina Górnej Łabuńki), Miączyn (Dolina Górnej Siniochy, Kazimierówka, Popówka, Dolina Wolicy), gmina Nielisz (Dolina Łętowni, Ostoja Nieliska), Sitno (Dolina górnej Siniochy, Bródek, Kornelówka), gmina Skierbieszów (Dolina Wolicy, Las orłowski, Horodysko), gmina Sułów (Dolina Łętowni, Ostoja Nieliska).

Jak można zauważyć we wszystkich gminach tworzących obszar LSR występują różnorodne formy ochrony przyrody, takie jak: parki krajobrazowe i ich otuliny, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu, a także obszary Natura 2000. Dane na temat tych form pozyskano z ze strony internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska www.crfop.gdos.gov.pl, a także na podstawie map Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska zamieszczonych na stronie www.geoserwis.gods.gov.pl/mapy/.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR.

Partycypacyjny sposób przygotowania lokalnej strategii rozwoju to aktywny i szeroki udział społeczności lokalnej w określaniu potrzeb, identyfikacji szans i wyznaczaniu celów LSR, a także planowaniu sposobów ich realizacji. Jest to niezwykle istotne, gdyż na bazie wiedzy i znajomości obszaru przez interesariuszy biorących udział w pracach nad LSR, określone zostały główne kierunki rozwoju obszaru LGD Ziemia Zamojska, grupy w niekorzystnej sytuacji oraz grupy docelowe, które będą odbiorcami poszczególnych działań. Informacje o prowadzonych konsultacjach przekazywane były do publicznej wiadomości wszystkimi dostępnymi i różnorodnymi sposobami przekazu. Na każdym etapie opracowania LSR stosowano zasadę równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminujące zasady udziału w konsultacjach, przy zapewnieniu dostępności dla osób niepełnosprawnych. Ponadto niezwykle istotnym elementem partycypacji będzie wdrażanie planowanych zagadnień w oparciu o aktywny i czynny udział mieszkańców w procesie realizacji LSR poprzez bieżące informowanie, konsultowanie, reagowanie na wszystkie uwagi co do sposobu wdrażania LSR.

1. Przebieg przeprowadzenia konsultacji LSR ze społecznością lokalną.

1.1. Sposoby angażowania społeczności lokalnej w opracowanie LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027 dla obszaru LGD Ziemia Zamojska została opracowana z wykorzystaniem zróżnicowanych metod partycypacyjnych i zasad włączenia społecznego w tworzenie dokumentu strategicznego. Jest to jeden z najważniejszych elementów przygotowywania i realizacji strategii, gdyż zakłada aktywny udział wszystkich zainteresowanych grup na obszarze będącym przedmiotem planowania i realizacji. Szeroki udział społeczności lokalnej na etapie diagnozy i opracowania strategii jest gwarantem wysokiej akceptowalności podejmowanych i wdrażanych działań w ramach realizacji LSR. Wszystkim zainteresowanym stronom zapewniono otwarty i niedyskryminujący dostęp do informacji w zakresie sposobów aktywnego udziału w procesie tworzenia dokumentu. Informacje o możliwości wzięcia udziału w opracowywaniu LSR przekazywano w sposób jasny i czytelny za pomocą dostępnych środków przekazu, tak by trafiły do potencjalnych interesariuszy. Dzięki temu zapewniono szeroki udział społeczności lokalnej na wszystkich etapach przygotowania strategii. Społeczność została zaangażowana poprzez zastosowanie różnorodnych metod partycypacji na każdym etapie tworzenia LSR.

1.2. Grupy zaangażowane w opracowanie strategii.

W prace nad strategią zaangażowano wszystkich reprezentantów społeczności wiejskiej tj. Koła Gospodyń Wiejskich, członków Ochotniczych Straży Pożarnych, sołtysów, lokalnych liderów, przedsiębiorców, rolników, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli jst, a także osoby reprezentujące różne grupy wiekowe – seniorów i osoby młode. Udział licznej grupy reprezentantów poszczególnych grup, pozwolił na przeanalizowanie najistotniejszych kwestii w sposób całościowy począwszy od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, po wyznaczanie celów, przy udziale i z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i wiekowych. Pozwoliło to na maksymalne i adekwatne do potrzeb sprecyzowanie kierunków nowej LSR.

2. Wykorzystanie metod i narzędzi partycypacyjnych na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR.

2.1 Zestawienie metod i narzędzi partycypacyjnych.

Przystępując do opracowania dokumentu, w pierwszej kolejności dokonano analizy danych, która pozwoliła uzyskać informacje o charakterystyce obszaru LGD, strukturze lokalnej społeczności, problemach społecznych, problemach rynku pracy czy grupach pozostających w niekorzystnej sytuacji. W każdej gminie zorganizowano spotkania konsultacyjne, podczas których poruszono priorytetowe kwestie i kierunki tworzenia LSR. Spotkania były poświęcone szczegółowej analizie potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym każdej konkretnej gminy i społeczności zamieszkującej jej teren. W ramach partycypacyjnego opracowania LSR przeprowadzono także internetowe oraz tradycyjne badania ankietowe, zebrano fiszki projektowe, powołano grupę roboczą, organizowano spotkania ekspertów, w biurze LGD działał punkt konsultacyjny, w którym zainteresowane osoby mogły zgłaszać swoje uwagi i propozycje co do kształtu LSR. Wykorzystano także innowacyjną metodę włączenia ludzi młodych na zasadzie konkursu internetowego a także wywiad pogłębiony, który pozwolił na określenie zainteresowań ludzi młodych.

Tabela nr 3 - Metody partycypacyjne wykorzystane w procesie opracowania LSR.

Metoda	Opis metody
Analiza danych (desk reserch)	Podczas analizy wykorzystano aktualne źródła w postaci baz danych dostępnych przez internet, opracowania statystyczne oraz opracowania własne, dane zawarte w raporcie z ewaluacji wdrażania LSR 2016-2021. Zebrane dane przekazywane były podczas spotkań konsultacyjnych w celu przeanalizowania ich wraz z mieszkańcami. Zostały udostępnione do wglądu w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD Ziemia Zamojska.
Badania ankietowe	Badania ankietowe prowadzono dwutorowo w formie elektronicznej oraz papierowej. Forma elektroniczna polegała na udostępnianiu formularzy ankiet na stronie internetowej LGD, papierowa na przekazywaniu ankiet podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami oraz udostępnieniu w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD, co zapewniło udział społeczności wykluczonej cyfrowo. Linki do ankiet udostępniane były na profilu społecznościowym facebook oraz zamieszczone na stronie internetowej LGD Ziemia Zamojska. Informacje o badaniach ankietowych przesyłane były do wszystkich gmin z obszaru LGD. Dzięki zastosowaniu narzędzi internetowych, ułatwiono mieszkańcom możliwość włączenia się w opracowanie LSR.
Spotkania konsultacyjne	Podczas spotkań konsultacyjnych przedstawiono diagnozę poszczególnych gmin, z uwzględnieniem danych statystycznych oraz wyników ewaluacji LSR za lata 2016-2021. Przeprowadzono analizę SWOT, zidentyfikowano grupy w niekorzystnej sytuacji, do których powinny być skierowane działania zaplanowane w LSR. Poznano problemy, potrzeby i oczekiwania mieszkańców, jeśli chodzi o realizację konkretnych przedsięwzięć, uwzględniając komponent innowacji, cyfryzacji, ochrony środowiska i klimatu. W spotkaniach brali udział przedstawiciele różnych środowisk reprezentujący odmienne interesy oraz sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny, w tym m.in. sołtysi, osoby młode do 25 r. życia, członkowie KGW, OSP. Informacje o spotkaniach konsultacyjnych przekazywane były za pośrednictwem Internetu oraz plakatów na tablicach ogłoszeń w miejscach ogólnie dostępnych dla mieszkańców. Podczas spotkań spośród uczestników wyłoniono przedstawicieli gmin członkowskich do prac w grupie roboczej. Do wzięcia czynnego udziału w spotkaniach konsultacyjnych pracach grupy roboczej nad opracowaniem LSR zachęcano na stronie internetowej LGD.
Konkurs internetowy	W ramach włączenia społecznego osób młodych, biuro LGD zorganizowało konkurs internetowy pt. „W Ziemi Zamojskiej zatrzyma mnie…". Ogłoszony został na portalu społecznościowym Facebook i skierowany do młodych mieszkańców LGD do 25 r.

	życia. Celem innowacyjnej metody partycypacyjnej było włączenie młodych mieszkańców do udziału w opracowaniu LSR.
Wywiad pogłębiony	Przeprowadzony z reprezentantami szkół, gminnych ośrodków kultury, bibliotek na temat zainteresowań i preferowanych aktywności dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat. W ramach wywiadu pogłębionego przeprowadzono 11 rozmów telefonicznych z osobami reprezentującymi poszczególne placówki z obszaru LGD.
Punkt konsultacyjny	W Biurze LGD, przez cały okres opracowywania LSR, w godz. 7.30 - 15.30 czynny był Punkt Konsultacyjny. Dzięki temu wszyscy zainteresowani wzięciem udziału w konsultacjach, zgłoszeniem swoich uwag i pomysłów mogli aktywnie uczestniczyć w procesie tworzenia LSR, mieli możliwość wypełnienia ankiety, fiszki projektowej oraz wniesienia uwag i pomysłów do poszczególnych części LSR.
Fiszki projektowe	W ramach włączenia jak najszerszej liczby uczestników do opracowywania LSR, w biurze LGD oraz na stronie internetowej udostępniono fiszkę projektową, mającą na celu ułatwienie potencjalnym wnioskodawcom zaprezentowanie pomysłów i sposobów ich realizacji. Fiszkę rozesłano także drogą e-mailową do jst, GOK-ów, bibliotek z obszaru LGD w celu zachęcenia do włączenia się w konsultacje społeczne jak największej liczby osób. Dodatkowo, pracownicy biura informowali i zachęcali do ich składania na spotkaniach, warsztatach oraz telefonicznie i mailowo. Fiszki miały na celu poznanie propozycji, potrzeb mieszkańców oraz budżetu planowanych projektów, które beneficjenci chcieliby podjąć w przyszłości. Dzięki temu zebrano istotne dane niezbędne do dalszych prac nad strategią.
Grupa robocza	Na potrzeby opracowania LSR, powołano grupę roboczą, składającą się z reprezentantów wszystkich gmin należących do LGD. W składzie grupy roboczej znalazła się osoba młoda do 25 r. życia, przedsiębiorca, osoba powyżej 60. roku życia, przedstawiciel jst oraz reprezentant stowarzyszenia. Uczestników grupy roboczej wyłoniono spośród chętnych, podczas spotkań konsultacyjnych na terenie każdej gminy objętej LSR.
Zespół ekspertów	Przeprowadzono spotkania eksperckie z Zarządem, Radą, pracownikami biura LGD, przedstawicielami sektora finansów publicznych, specjalistami ds. pozyskiwania środków publicznych. W ramach spotkań podsumowano informacje zebrane i zredagowane w trakcie opracowania kolejnych części LSR. Biorąc pod uwagę wszelkie działania konsultacyjne, opracowano ostateczną wersję LSR 2023-2027.

2.2. Opis etapów przygotowania LSR z udziałem społeczności lokalnej wraz z danymi z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do jej opracowania.

W celu przygotowania LSR wdrożono tradycyjne oraz innowacyjne metody konsultacji ze społecznością lokalną. Przed przystąpieniem do opracowania LSR, upubliczniono Plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, poprzez umieszczenie go na stronie internetowej LGD. Podczas konsultacji społecznych wspólnie z mieszkańcami reprezentującymi odmienne grupy, sektory, interesy oraz grupy wiekowe przeprowadzono analizę potrzeb i potencjału LSR. Określono grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR, najważniejsze obszary wymagające wsparcia oraz zebrano przykładowe i proponowane do realizacji projekty. W ramach pracy grupy roboczej przeanalizowano projekty, które z punktu widzenia społeczności lokalnej są najistotniejsze, ale jednocześnie możliwe do realizacji. Na etapie oddolnego opracowywania LSR wykorzystano co najmniej 3 partycypacyjne metody konsultacji na każdym kluczowym etapie prac nad LSR.

Etap I. Diagnoza - analiza potrzeb i potencjału obszaru LGD.

Zastosowanie metod partycypacji społecznej:

1. Analiza danych – uczestnicy: pracownicy Biura LGD poprzez systematyczne gromadzenie i analizowanie danych dotyczących diagnozy obszaru, pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł. Dane zostały pozyskane także na podstawie ewaluacji zewnętrznej. Podstawowe dane wykorzystane do opracowania LSR: duża liczba osób bezrobotnych,

w tym przeważająca większość to kobiety, mała liczba przedsiębiorstw, brak dużych przedsiębiorców, niska opłacalność produkcji rolniczej, brak bazy noclegowej i gastronomicznej, małe zainteresowanie wydarzeniami kulturalnymi, niski poziom infrastruktury rekreacyjnej, spadek liczby mieszkańców, starzenie się społeczeństwa, mała aktywność liderów lokalnych.

2. Badania ankietowe – uczestnicy: mieszkańcy, w tym przedstawiciele różnych grup istotnych z punktu widzenia oddolnego charakteru LSR (przedstawiciele KGW, OSP, sołtysi, organizacje pozarządowe, przedstawiciele jst., osoby młode, seniorzy). Tematem badań ankietowych przeprowadzonych w formie tradycyjnej oraz on-line były zagadnienia dotyczące potrzeb i potencjału LSR, wśród których najczęściej wskazywano: potrzeba tworzenia nowych miejsc pracy i warunków do rozwoju działalności gospodarczej, słaba promocja obszaru, wskazanie grup wymagających wsparcia: kobiety, dzieci i młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, osoby poszukujące zatrudnienia. Dane zebrano na podstawie 122 ankiet.

3. Spotkania konsultacyjne – od 15.07.2022 r. do 27.07.2022 r. na terenie LGD przeprowadzono 9 spotkań konsultacyjnych, po 1 w każdej gminie członkowskiej. Uczestnicy: mieszkańcy, w tym osoby z grup w niekorzystnej sytuacji. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele różnych środowisk reprezentujący odmienne interesy oraz sektory. Spotkania zostały przeprowadzone metodą world cafe, która służyła wymianie pomysłów, opinii i oczekiwań osób i/lub podmiotów. W spotkaniach konsultacyjnych wzięło udział 105 osób. Nakreślono słabe i mocne strony, szanse i zagrożenia obszaru LSR. Przeprowadzono dyskusję nt. potrzeb i oczekiwań mieszkańców, uwzględniając komponent innowacji, cyfryzacji, ochrony środowiska i klimatu. Dane pozyskane w wyniku spotkań: słabe wyposażenie istniejących obiektów kultury lub ich brak, brak innowacyjnych działań i partnerstw na rzecz zrównoważonego rozwoju, niska świadomość mieszkańców nt. ekologii i ochrony środowiska, duże bezrobocie, starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych mieszkańców do miast, brak miejsc pracy.

4. Wywiad pogłębiony – Przeprowadzone rozmowy telefoniczne pozwoliły na uzyskanie wiedzy w zakresie zainteresowań dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat, preferowanych przez nich form spędzania czasu wolnego, zainteresowań. Pozyskana wiedza pozwoliła na sprecyzowanie potrzeb dzieci i młodzieży. Uczestnicy: dyrektorzy szkół, ośrodków kultury, bibliotek z terenu LGD. W ramach wywiadu pogłębionego przeprowadzono 11 rozmów telefonicznych z osobami reprezentującymi poszczególne placówki z obszaru LGD. Wśród najczęściej wymienianych potrzeb pojawiły się różnego rodzaju aktywności m.in. warsztaty rozwijające umiejętności twórcze i zainteresowania np. rękodzieła, kulinarne, fotograficzne, ceramiczne, graficzne, ekologiczne, zajęcia ruchowe, dot. nowych technologii oraz wyjazdy edukacyjne.

5. Punkt konsultacyjny – uczestnicy: interesariusze, przedstawiciele sektorów gospodarczego, społecznego, mieszkańcy, w tym osoby do 25 r. życia. Dane: potrzeba wspierania przedsiębiorczości, rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, realizacji działań edukacyjnych i aktywizujących.

6. Konkurs internetowy – uczestnicy: osoby młode do 25 r. życia. Pozyskane dane: potrzeba dbania o środowisko naturalne, rozwój potencjału społecznego i rozwój infrastrukturalny.

Etap II. Określenie celów, przedsięwzięć i wskaźników.

Zastosowanie metod partycypacji społecznej:

1. Analiza danych. Uczestnicy: pracownicy biura LGD. Analizę przeprowadzono na podstawie danych pozyskanych w I etapie opracowywania LSR.

2. Badania ankietowe – uczestnicy: mieszkańcy, w tym osoby z grup w niekorzystnej sytuacji, przedstawiciele różnych sektorów. Tematem badania były obszary interwencji, jakie powinna objąć nowa LSR. W badaniach ankietowym przeprowadzonym metodą tradycyjną i elektroniczną wzięły udział 122 osoby, w tym 35 osób drogą elektroniczną, 87 osób wypełniło ankietę w formie papierowej. Dane wykorzystane w LSR: potrzeba wsparcia dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej, potrzeba rozbudowy i promocji infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, wsparcie przedsiębiorczości związanej z sektorem turystycznym, w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców. Potrzeba wsparcia działań edukacyjnych dla dzieci, seniorów, społeczności lokalnej, działań innowacyjnych typu Smart Village, szkolenia dla lokalnych liderów, wspieranie operacji realizowanych w partnerstwie.

Badanie ankietowe on-line dot. potrzeb w zakresie rozwoju gospodarczego na obszarze LGD Ziemia Zamojska. Uczestnicy: mieszkańcy obszaru LGD Ziemia Zamojska. Wpłynęło 19 ankiet. Dane: zainteresowanie zakładaniem działalności gospodarczej związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Brak firm z branży związanej z opieką zdrowotną i pomocą społeczną oraz pozostałą działalnością usługową, edukacyjną, kulturą, rozrywką i rekreacją, informacją, komunikacją, dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami, przetwórstwem przemysłowym, wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, powietrze do układów klimatyzacyjnych, handlem hurtowym i detalicznym. Potrzeba dofinansowania działalności gospodarczej wynika przede wszystkim z braku środków finansowych na zakup sprzętu, urządzeń, maszyn itp. oraz wzrostu kosztów prowadzenia działalności gospodarczej.

3. Fiszki projektowe – uczestnicy: mieszkańcy, jednostki samorządu terytorialnego. Do biura LGD wpłynęły 44 fiszki projektowe. Temat: badanie preferowanych propozycji w zakresie działań/projektów realizowanych za pośrednictwem LGD oraz nakreślenie celów proponowanych operacji. Dane wykorzystane w LSR: potrzeba realizacji projektów infrastrukturalnych, aktywizacyjnych, okołoturystycznych, promocyjnych, edukacyjnych, włączających różne grupy społeczne, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych, budżet projektów planowanych do realizacji. Na podstawie fiszek projektowych nakreślono wstępny budżet LSR, z podziałem na poszczególne przedsięwzięcia.

4. Grupa Robocza – uczestnicy: osoby wyłonione na etapie konsultacji społecznych w każdej gminie, reprezentanci różnych sektorów i grup społecznych. Tematem pierwszego spotkania Grupy Roboczej w dn. 15.12.2022 r. była analiza danych pozyskanych w I etapie tworzenia LSR, danych pozyskanych za pomocą fiszek projektowych oraz konsultacji w punkcie konsultacyjnym, a następnie prace nad określeniem celów, przedsięwzięć oraz wskaźników niezbędnych do realizacji LSR. Wynikiem spotkania było nakreślenie celów, przedsięwzięć, budżetu poszczególnych przedsięwzięć i określenie wskaźników. Wypracowane zagadnienia zostały poddane konsultacjom w punkcie konsultacyjnym.

5. Zespół ekspertów – uczestnicy: Zarząd LGD, przedstawiciel Rady, pracownicy biura LGD, specjaliści ds. pozyskiwania środków publicznych, którzy przeanalizowali wypracowane zagadnienia. Termin spotkania: 07.02.2023 r. Temat: Analiza celów, przedsięwzięć i wskaźników produktu i rezultatu, praca nad budżetem i odpowiednie przyporządkowanie kwot, z uwzględnieniem wcześniej pozyskanych danych.

6. Punkt konsultacyjny - uczestnicy: interesariusze, przedstawiciele sektorów gospodarczego, społecznego, mieszkańcy, w tym osoby do 25 r. życia. W okresie opracowywania LSR czynny był punkt konsultacyjny, w którym zainteresowani mieszkańcy mogli zgłosić swoje pomysły i sugestie co do kształtu LSR, w tym celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR.

Etap III. Opracowanie zasad oceny i wyboru operacji, kryteriów wyboru, zasad monitoringu i ewaluacji oraz planu komunikacji ze społecznością lokalną.

Zastosowanie metod partycypacji społecznej:

1. Analiza danych. Uczestnicy: pracownicy biura LGD. Analizę przeprowadzono na podstawie danych pozyskanych w I i II etapie opracowywania LSR.

2. Badania ankietowe – uczestnicy: mieszkańcy, instytucje z obszaru LGD. Ankieta dotycząca źródeł informacji, sposobów komunikacji i pozyskiwania informacji za pośrednictwem LGD została udostępniona w Punkcie Konsultacyjnym w biurze oraz na stronie internetowej. Została rozesłana do instytucji współpracujących z LGD (gminy, ośrodki kultury, członkowie Rady, Zarządu). Wpłynęło 17 ankiet. Podstawowe dane: potrzeby w zakresie komunikacji: mieszkańcy obszaru wyrazili chęć bycia powiadamianym o działalności LGD, w szczególności o: naborach wniosków o dofinansowanie; wynikach naborów; bieżących wydarzeniach w LGD np. konkursach, konferencjach; aktualnych szkoleniach, warsztatach, wyjazdach studyjnych. Preferowane sposoby informowania: strona internetowa stowarzyszenia i portale społecznościowe (FB, Instagram); ulotki informacyjne, poczta email, spotkania informacyjne/szkolenia; doradztwo w siedzibie LGD; tablice ogłoszeń; strony internetowe gmin członkowskich; marketing szeptany. Dostosowanie sposobów komunikowania do różnych grup wiekowych. Młodzież i osoby do 40 - 49 r. ż. - portale społecznościowe (Instagram, FB). Osoby powyżej 50 r. ż. – strony www, FB (strona stowarzyszenia, strony

gmin, FB). Seniorzy - strony www (stowarzyszenia, gmin członkowskich), tablice ogłoszeń, rozmowy z innymi ludźmi. Uzyskiwanie informacji zwrotnej - kontakt mailowy, telefoniczny, ankiety elektroniczne, portal społecznościowy (czat z pracownikiem LGD), panel dyskusyjny po zakończeniu szkolenia/spotkania (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag), ankieta papierowa.
Ankieta dot. potrzeb w zakresie rozwoju gospodarczego na obszarze LGD Ziemia Zamojska w formie on-line. Uczestnicy – mieszkańcy obszaru LGD Ziemia Zamojska. Dane: potrzeba premiowania działań innowacyjnych, wnioskodawców należących do grup w trudnej sytuacji: poszukujących zatrudnienia, rolników posiadających małe gospodarstwa, kobiet oraz działań opartych na racjonalnym gospodarowaniu zasobami i ograniczających presję na środowisko.
3. Grupa robocza - Tematem drugiego spotkania grupy roboczej w dn. 21.04.2023 r. były zaawansowane prace nad określeniem zasad oceny i wyboru operacji, dostosowanie kryteriów wyboru oraz ustalenie zasad monitoringu i ewaluacji. Sformułowano także plan komunikacji ze społecznością lokalną. Dane wykorzystane do opracowania LSR: kryteria wyboru powinny opierać się na innowacyjności, ochronie środowiska naturalnego, partnerstwie w realizacji projektów, wykorzystaniu lokalnego potencjału, dostępności. Premiowane powinny być osoby z grup: kobiety, właściciele małych gospodarstw rolnych, osoby poszukujące zatrudnienia (osoby długotrwale bezrobotne i młode do 30 r. życia). Istotne jest premiowanie koncepcji Smart Village. Monitoring i ewaluacja powinny polegać na bieżącym gromadzeniu i analizowaniu danych przez pracowników LGD. Ponadto w 2027 r. należy przeprowadzić ewaluację zewnętrzną. Plan komunikacji powinien być jasny i czytelny, oparty na odpowiednich formach komunikacji. Istotne jest utrzymywanie dobrego wizerunku, przekazywanie informacji nt. zasad udzielania dotacji, tematyce i terminach szkoleń, spotkań itp. Informowanie powinno być szerokie i skierowane do wszystkich mieszkańców LGD.
4. Zespół ekspertów – uczestnicy: Zarząd LGD, przedstawiciel Rady, pracownicy biura LGD, specjaliści ds. pozyskiwania środków publicznych, którzy przeanalizowali wypracowane zagadnienia. Termin spotkania: 21.04.2023 r. Temat: przedstawienie ogólnych założeń zasad oceny i wyboru operacji, sformułowanie kryteriów wyboru z uwzględnieniem potrzeb lokalnych, projektów innowacyjnych, przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego, wskazaniem grup w niekorzystnej sytuacji, analiza planowanych zasad monitoringu, ewaluacji oraz wstępnego projektu planu komunikacji. Analiza dotychczas wypracowanych rozdziałów LSR na lata 2023-2027.
5. Punkt konsultacyjny – by umożliwić mieszkańcom wnoszenie uwag i sugestii do projektu wstępnie przygotowanych dokumentów, w biurze LGD prowadzono punkt konsultacyjny, w którym udostępniono opracowane na wcześniejszych etapach partycypacji dokumenty. Informacje o możliwości wnoszenia uwag zostały przekazane społeczności lokalnej za pośrednictwem strony www.

3. Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji.

Podczas prac przeprowadzono analizę przyjęcia i odrzucenia wniosków z konsultacji oraz projektów proponowanych do realizacji. Zebrane podczas konsultacji społecznych informacje, dane oraz opinie zostały poddane analizie pod kątem możliwości i zasadności włączenia ich do końcowej wersji strategii. We wnioskach uwzględniono te obszary interwencji, które odpowiadają zasadom realizacji RLKS oraz obowiązującym przepisom prawnym. Pominięto problemy oraz kwestie, których realizacja za pośrednictwem LGD jest niemożliwa z uwagi na ograniczony budżet oraz uwarunkowania prawne.
W związku z tym stwierdzono, że strategia powinna skupiać się na:
- wsparciu rozwoju przedsiębiorczości oraz premiowaniu osób w niekorzystnej sytuacji ze względu na dostęp do rynku pracy – kobiet, osób poszukujących zatrudnienia, właścicieli małych gospodarstw rolnych i przeciwdziałaniu odpływowi ludzi młodych z obszarów wiejskich,
- działaniach związanych z rozbudową infrastruktury społecznej, turystyczno-rekreacyjnej oraz promocji walorów obszaru LSR,
- wzmacnianiu potencjału społecznego poprzez doposażanie i edukowanie różnego rodzaju grup i organizacji potrzebujących wsparcia, w tym przede wszystkim osób młodych, seniorów, ale także organizacji pozarządowych. Szczególną uwagę należy poświecić zdiagnozowanym grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji.

- poszukiwaniu i edukowaniu liderów życia społecznego, w tym przede wszystkim osób młodych oraz seniorów.
- edukacji w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej,
- wsparciu operacji partnerskich, innowacyjnych i proekologicznych poprzez premiowanie pomysłów na działania, które na danym obszarze jeszcze nie występowały, w tym projektów opartych na idei Smart Village.

4. Opis zaangażowania społeczności lokalnej w proces planowanego wdrażania LSR.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemia Zamojska jest ważnym procesem jednak nie jedynym. Społeczność lokalna zostanie włączona w proces realizacji strategii nie tylko w roli beneficjentów, ale także w roli współdecydujących o jej kształcie. W tym celu na stronie LGD umieszczony zostanie formularz do zgłaszania propozycji/inicjatyw, dostępny także w biurze LGD. Dzięki temu społeczność lokalna będzie miała możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów. O możliwości zaangażowania się w proces wdrażania LSR, biuro LGD będzie zachęcać na stronie internetowej, w mediach społecznościowych oraz na spotkaniach z mieszkańcami. Formularze będą przyjmowane mailowo, osobiście w biurze LGD oraz podczas spotkań. W przypadku aktualizacji LSR będzie ona poprzedzona konsultacjami ze społecznością lokalną. Konieczność zmiany przyjętych rozwiązań będzie badana za pomocą ankiet on-line, bądź w formie tradycyjnej w biurze LGD oraz podczas spotkań. Dzięki zróżnicowanym metodom i technikom komunikacji oraz współpracy ze środowiskiem lokalnym, możliwe będzie kilkustopniowe włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR.

Celem szerokiego informowania o realizacji strategii oraz zachęcania i mobilizowania biernych interesariuszy do jej realizacji zaplanowano następujące działania informacyjne (prowadzenie strony www, profili społecznościowych facebook i Instagram oraz kanału You Tube, komunikację poprzez e-mail, komunikatory internetowe, informacje w prasie lokalnej, w biuletynach wydawanych przez gminy partnerskie). Ponadto planuje się prowadzenie szerokich akcji informacyjnych podczas organizowanych warsztatów, konkursów, szkoleń itp. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w środowisku lokalnym bardzo dużą rolę odgrywa tzw. marketing szeptany, dzięki czemu informacje przekazywane są w sposób tradycyjny, co bezpośrednio zachęca potencjalnych interesariuszy do aktywności. W tym celu posłuży stała współpraca z lokalnymi liderami (członkowie KGW, OSP, sołtysi), którzy będą przekazywać informacje na swoim obszarze w każdej gminie partnerskiej. Planujemy również usystematyzowanie współpracy z lokalnymi parafiami, jest to szczególny kanał komunikacji zwłaszcza dla osób starszych. Przekazywanie ogłoszeń i informacji w ogłoszeniach parafialnych o proponowanych działaniach aktywizacyjnych, spotkaniach, szkoleniach, konkursach, naborach wniosków, znacząco poszerzy ilość osób poinformowanych i zainteresowanych działaniami LGD, co z pewnością pozytywnie wpływać będzie na wizerunek LGD w lokalnej społeczności, a następnie przełoży się na wzrost zaangażowania lokalnej społeczności w proces wdrażania LSR. Szczególny nacisk położony zostanie na informowanie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Sposób komunikacji będzie każdorazowo dostosowywany do potencjalnych odbiorców. Zastosowanie adekwatnych kanałów komunikacji oraz reagowanie i odpowiadanie na pojawiające się potrzeby, problemy czy sugestie wpłyną na pełne zaangażowanie społeczności lokalnej w proces wdrażania LSR.

5. Współpraca partnerska w LGD.

5.1. Partnerstwo w LGD (wewnętrzne).

Opisany w rozdz. I.2 proces tworzenia partnerstwa zostanie wzmocniony poprzez kontynuację prowadzonych dotychczas działań. Współpraca trójsektorowa będzie wzmacniana poprzez ciągły kontakt zapewniony dzięki inicjowaniu różnego rodzaju projektów oraz stałą współpracę podczas ich realizacji. Wzmacnianie i pogłębianie współpracy partnerskiej będzie polegało na budowaniu zaufania poprzez rzetelne informowanie, wsparcie merytoryczne i finansowe inicjatyw społecznych oraz pełną transparentność podejmowanych działań. W ten sposób wzmacniana współpraca będzie podstawą do prawidłowego wdrażania LSR. W celu realizacji projektów opartych na partnerstwie planuje się ciągłe zachęcanie do współpracy, zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów za pomocą formularza umieszczonego na stronie www oraz kojarzenie partnerów w związku z planowanymi przedsięwzięciami. Zgłoszone pomysły będą analizowane przez biuro LGD oraz poddawane analizie członkom Zarządu, Walnego Zebrania.

Członkowie zgłaszający swoje propozycje/inicjatywy będą otrzymywali informację zwrotną o wyniku weryfikacji proponowanych rozwiązań wraz z uzasadnieniem tego wyniku za pośrednictwem preferowanego sposobu komunikacji, podanego w deklaracji członkowskiej. LGD będzie otwarta na poszerzanie partnerstwa poprzez przyjmowanie do LGD nowych członków oraz szeroką współpracę ze środowiskiem lokalnym.

Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki zagadnienie to zostanie w praktyce uwzględnione – wszystkie działania podejmowane przez LGD są zgodne z zasadą równości kobiet i mężczyzn. W stowarzyszeniu od początku swego funkcjonowania nikogo nie dyskryminowano ze względu na płeć, rasę czy pochodzenie, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek czy orientacje seksualną. Wszyscy członkowie Stowarzyszenia mają zagwarantowany równy dostęp do działań prowadzonych przez LGD, zatrudnienia czy innych korzyści wynikających z realizacji LSR. Problem równości będzie monitorowany w trakcie wdrażania LSR w celu zapewnienia ewentualnych działań korygujących.

W skład Zarządu LGD wchodzi 4 mężczyzn i 4 kobiety, Rada liczy 13 osób w tym 6 kobiet i 7 mężczyzn, Komisja rewizyjna składa się 3 kobiet i 2 mężczyzn. Do wszystkich organów LGD zagwarantowany jest równy dostęp na podstawie przeprowadzanych wyborów zgodnie ze Statutem. Beneficjenci sektora samorządowego w ramach realizacji operacji będą premiowani za działania mające pozytywny wpływ na wyrównanie szans dla osób z niepełnosprawnością w dostępie do korzystania z infrastruktury publicznej. W trakcie naborów konkursowych z racji barier architektonicznych pod kątem dostępu do biura dla osób z niepełnosprawnością zostanie oddelegowany pracownik w zakresie pomocy i obsługi dla takich osób. Strona www.lgdziemiazamojska.pl jest dostosowana do obsługi osób z niepełnosprawnościami i będzie w tym celu nadal uaktualniana. Aby zachęcić do członkostwa i zwiększyć atrakcyjność LGD dla młodych ludzi stowarzyszenie jest aktywne w mediach społecznościowych FB, Instagram. Wdrażając LSR zostanie zachowana równość szans w różnych obszarach: edukacji – równy dostęp dla wszystkich zainteresowanych, rządzenie i uczestnictwo – parytet dostępności kobiet, osób młodych, niepełnosprawnych w organach LGD, praca – zapewnienie równości szans w zakresie pracy w Stowarzyszeniu jak również miejsc pracy powstałych w trakcie wdrażania LSR.

5.2. Partnerstwo na obszarze LSR.

W związku z tym, że inicjowanie oraz wspieranie działań realizowanych na zasadach partnerstwa, rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym i społecznym jest jednym z celów statutowych LGD, współpraca pomiędzy podmiotami z obszaru LGD będzie jednym z kierunków wdrażania LSR. Rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami będzie polegało na inicjowaniu i realizacji wspólnych operacji, do których zaproszeni zostaną reprezentanci różnych grup i sektorów. Operacje polegające na współpracy partnerskiej będą wspierane poprzez dedykowane temu przedsięwzięcie ujęte w LSR i prowadzone w danym zakresie nabory wniosków. Dodatkową zachętą do realizacji tego typu projektów będą kryteria premiujące projekty oparte na zasadach partnerstwa. Biorąc pod uwagę duże doświadczenie, jakie LGD Ziemia Zamojska posiada w realizacji projektów współpracy z partnerami z obszaru LGD oraz poza nim (6 zrealizowanych projektów współpracy w ramach PROW 2014-2020 i 1 dofinansowany przez MRPiPS z FIO), Stowarzyszenie stanie się inicjatorem tego typu projektów, będzie świadczyć doradztwo w tym zakresie, kojarzyć potencjalnych partnerów np. podczas szkoleń w zakresie pozyskiwania środków finansowych w ramach wdrażania LSR. Zachęcanie do współpracy i zgłaszanie nowych inicjatyw/pomysłów będzie odbywać się poprzez wypełnienie formularza zamieszczonego na stronie internetowej oraz w biurze LGD. Ponadto Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" jest członkiem Porozumienia na rzecz rozwoju i współpracy LGD Województwa Lubelskiego. W ramach Porozumienia LGD „Owocowy Szlak" realizuje operację dofinansowaną z KSOW, której jednym z zadań jest organizacja szkolenia z zakresu projektów i operacji partnerskich (umowa w realizacji). Jednym z elementów szkolenia jest stworzenie bazy partnerów, którzy wyrażają zainteresowanie realizacją operacji w partnerstwie i projektów partnerskich. W ramach działań związanych z poszukiwaniem i kojarzeniem partnerów, LGD Ziemia Zamojska będzie koordynowała na swoim terenie promocję możliwości zgłoszenia się do bazy i będzie tę bazę udostępniała na swojej stronie internetowej. Baza będzie podzielona tematycznie zgodnie z zakresem działalności organizacji, które będą się do niej zgłaszały. Stworzenie bazy

będzie pomocne w wyszukiwaniu partnerów gotowych do realizacji operacji i projektów partnerskich. Organizacja, która będzie się w niej rejestrowała, będzie miała możliwość zgłoszenia pomysłów na realizację projektów partnerskich. LGD będzie weryfikowała zgłoszone pomysły pod kątem zgodności z LSR, która będzie mogła być zmieniona podczas konsultacji społecznych. Stworzenie i funkcjonowanie Bazy Partnerów LGD pomoże w kojarzeniu partnerów i ułatwi realizację operacji i projektów w partnerstwie.

6. Charakterystyka planowanych metod komunikacji i animacji społeczności lokalnej.

W LSR przewidziano działania integracyjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, które potwierdzają inkluzywny charakter działalności LGD. Na podstawie metody partycypacyjnej, którą było badanie ankietowe, określono podstawowe założenia komunikacji.

Cele komunikacji:

1. Informowanie mieszkańców obszaru LGD o całości działań prowadzonych przez LGD, wydarzeniach organizowanych przez LGD lub z udziałem LGD, Lokalnej Strategii Rozwoju, jej założeniach (celach, przedsięwzięciach i wskaźnikach), a także o warunkach skorzystania z pomocy – terminach naborów wniosków na poszczególne działania wraz ze szczegółową informacją o warunkach tych naborów, dobrych praktykach wynikających z realizacji LSR.
2. Informowanie wnioskodawców o wynikach naborów wniosków.
3. Uzyskanie informacji zwrotnej na temat: oceny jakości pomocy (doradztwa, szkoleń, konsultacji) świadczonej przez LGD, przebiegu i zakończenia realizacji operacji dofinansowanych przez LGD, rozpoznawalności LGD na terenie jej działania, jakości działań animacyjnych i informacyjnych.

Odbiorcami, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR. Ogólnie możemy tutaj mówić o społeczności lokalnej oraz faktycznych i potencjalnych beneficjentach. Uszczegóławiając, możemy stwierdzić, iż głównymi grupami docelowymi działań komunikacyjnych są: mieszkańcy obszaru LGD, JST, instytucje, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne w tym ubezpieczone w KRUS, rolnicy, lokalni liderzy, młodzież, *zdefiniowane osoby w niekorzystnej sytuacji* określone w LSR, potencjalni uczestnicy wydarzeń prowadzonych przez LGD, potencjalni wnioskodawcy w ramach naborów LSR (w tym także reprezentujący poprzednio wymienione grupy), którzy złożyli wnioski o finansowanie operacji, osoby korzystające z doradztwa i konsultacji w Biurze oraz podczas spotkań doradczo-konsultacyjnych prowadzonych przez LGD, beneficjenci operacji realizowanych w ramach LSR, respondenci badań ankietowych prowadzonych przez LGD oraz Pracownicy Biura i członkowie Zarządu Stowarzyszenia.

W celu wdrożenia efektywnej komunikacji wykorzystane zostaną dostępne **metody i kanały komunikacji**.

- ulotki informacyjne i publikacje zawierające główne kierunki i zakresy wsparcia, dostępne w każdej gminie objętej działaniem LGD.
- ogłoszenia na tablicach ogłoszeń w miejscach ogólnie dostępnych (urzędy gmin, kościoły).
- informacje w lokalnej prasie – np. w biuletynach gminnych i gazetach lokalnych wydawanych przez Urzędy Gmin, GOK-i lub Biblioteki, jako podstawowe źródło informacji dla osób wykluczonych cyfrowo.
- spotkania okolicznościowe, warsztaty, wydarzenia kulturalne, wyjazdy edukacyjno-integracyjne, szkolenia informacyjne przed naborami, szkolenia dla lokalnych liderów – czas przeznaczony także do szerokiego i bezpośredniego informowania odbiorców,
- strona internetowa jako podstawowe źródło informacji o aktualnych naborach, projektach, przedsięwzięciach,
- poczta elektroniczna jako metoda komunikowania się, informowania i bezpośredniego zachęcania do udziału w różnego rodzaju przedsięwzięciach,
- media społecznościowe typu Facebook, Instagram, kanał You Tube, jako źródło przekazywania informacji, zachęcania odbiorców do udziału w różnego rodzaju inicjatywach.

Celem ww. metod będzie wywołanie zmiany polegającej na wzroście aktywności biernych interesariuszy. Szczególny nacisk położymy na aktywizację ludzi młodych oraz seniorów, dedykując im konkretne przedsięwzięcia w ramach ogłaszanych naborów. W celu zaktywizowania, integracji i włączenia społecznego jak największej liczby reprezentantów ww. grup, LGD będzie starać się pozyskiwać środki finansowe z innych programów. Będą to

działania oparte na oferowaniu osobom młodym oraz seniorom oferty, z jaką do tej pory nie mieli możliwości skorzystać. Będziemy brać pod uwagę różnorodne zainteresowania ww. grup, by zapewnić im możliwość wyboru preferowanych aktywności. By nadal budować swoją wiarygodność i zaufanie lokalnej społeczności, LGD Ziemia Zamojska zamierza bazować na swoim dotychczasowym doświadczeniu w realizacji LSR i partnerstwie, jakie udało się zbudować w ciągu wieloletniego funkcjonowania. Informowanie o dotychczasowym dorobku LGD, zrealizowanych projektach, ich różnorodności i szerokim zakresie wpłynie na jeszcze większą rozpoznawalność i chęć włączenia się w kolejne działania służące lokalnej społeczności. Zastosujemy także efektywny i adekwatny sposób animacji, komunikacji i informowania o działaniach na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji poprzez dedykowane im działania aktywizujące, podnoszące kompetencje, włączające i edukacyjne np. w zakresie sposobu pozyskania środków finansowych na podejmowanie działalności gospodarczej. Biuro LGD, świadcząc bezpłatne doradztwo, będzie prowadzić działania na zasadzie mentoringu: będzie źródłem wsparcia, inspiracji, będzie dzielić się swoim doświadczeniem i wiedzą nt. obszaru objętego LSR. Ponadto grupy w niekorzystnej sytuacji będą premiowane dodatkową liczbą punktów podczas oceny przez Radę projektów w zakresie przedsiębiorczości, co dodatkowo zachęci je do korzystania ze wsparcia LGD.

Podstawą animacji społecznej na obszarze LGD będzie budowanie zaufania wśród lokalnej społeczności, w szczególności wśród grup w niekorzystnej sytuacji, poprzez wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom poszczególnych interesariuszy, odpowiadania na ich potrzeby i zachęcanie do aktywnego udziału w działaniach LGD. W sytuacji, gdy prowadzone działania nie będą przynosić zamierzonego efektu, LGD położy większy nacisk na te metody, które wśród mieszkańców okażą się najskuteczniejsze. Oczekiwania będą badane na podstawie prowadzonych ankiet, liczby uczestników konkursów tematycznych, spotkań okolicznościowych, mających na celu m.in. zidentyfikowanie tematów i obszarów, które w danym czasie będą cieszyć się największym zainteresowaniem wśród lokalnej społeczności. Dane będą gromadzone na bieżąco i poddawane analizie przez biuro LGD. Bierni interesariusze będą zachęcani do wyrażania swoich opinii za pośrednictwem ankiet i formularzy zamieszczonych na stronie internetowej. Uczestnicy konsultacji społecznych będą otrzymywać informacje zwrotne w sprawie proponowanych przez siebie propozycji oraz informacje o możliwości wprowadzenia proponowanych przez nich zmian, zaś realizacja konkretnych pomysłów będzie podstawą budowanego zaufania pomiędzy społecznością lokalną a LGD. Realny wpływ na kształt realizacji strategii oraz działań aktywizujących przyczyni się do wzrostu zaangażowania w realizację lokalnych przedsięwzięć. Rezultaty i efekty podejmowanych działań wpłyną na zbudowanie trwałej relacji z odbiorcami działań i współpracę.

W ramach realizacji LSR, LGD planuje **działania animujące i zachęcające społeczność do wdrażania projektów innowacyjnych.** Będą one polegały m.in na opracowaniu koncepcji Smart Village. Będzie to przedsięwzięcie innowacyjne, gdyż na obszarze nie występowały do tej pory tego typu działania. Nabór na koncepcje z tego zakresu zostanie poprzedzony szeroką kampanią informacyjną w gminach członkowskich, którą przeprowadzą pracownicy biura LGD podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, zachęcając ich do wprowadzania innowacyjnych rozwiązań na terenie swojego miejsca zamieszkania. Informacje o korzyściach wynikających z projektów innowacyjnych będą przekazywane także drogą internetową. Zachętą do wdrażania innowacji będzie rzetelne informowanie o korzyściach wynikających z tego typu działań i ich wpływ na poprawę komfortu życia mieszkańców. Wdrażanie innowacyjnych koncepcji Smart Village będzie premiowane dodatkową liczbą punktów w naborach ogłaszanych przez LGD. Ponadto realizacja projektów innowacyjnych, premiowana będzie dodatkową liczbą punktów podczas oceny przez Radę LGD przy ubieganiu się o wsparcie w ramach zaplanowanych przedsięwzięć 1.2, 1.3, 2.3, związanych z rozwojem przedsiębiorczości. Innowacyjność będzie rozpatrywana zgodnie z definicją podaną w rozdziale VII, zaś dodatkowa liczba punktów przyznawana za to kryterium skłoni beneficjentów do stosowania innowacyjnych rozwiązań, co przełoży się na wzrost konkurencyjności obszaru pod względem gospodarczym.

Animacja grup wymagających wsparcia i włączenia społecznego będzie odbywać się poprzez szkolenia, dedykowane im przedsięwzięcia oraz ścisłą współpracę ze środowiskiem lokalnym oraz międzysektorowe partnerstwo, które będzie wpływać na włączanie we wdrażanie LSR poszczególnych grup mieszkańców.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: analiza danych (desk research), badania ankietowe, spotkania konsultacyjne, fiszki projektowe, wywiad pogłębiony, grupa robocza, spotkania ekspertów, konkurs internetowy, punkt konsultacyjny.

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru LSR

Zebrane dane podczas tworzenia LSR poddano analizie pod kątem możliwości i zasadności uwzględnienia ich w tworzonym dokumencie. We wnioskach uwzględniono przede wszystkim te obszary interwencji, które są zgodne z zasadami realizacji RLKS, natomiast pominięto analizę problemów, których rozwiązanie leży poza możliwościami czy kompetencjami LGD.

Przeprowadzona analiza potrzeb wskazuje, że obszar LGD Ziemia Zamojska charakteryzuje się spójnością uwarunkowań przestrzennych, kulturowych i historycznych. Największymi atutami terenu jest korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej jak i uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, w tym obszary chronionego krajobrazu, unikatowe obiekty zabytkowe, produkty lokalne. Obszar posiada optymalne warunki dla stworzenia kompleksowej oferty dla turystyki w oparciu o zasoby endogenne, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej jak i nowego trendu „Slow tourism" oznaczającego eksplorowanie nowych miejsc i zwrócenie uwagi na lokalne tradycje, żywność, obyczaje. Ponadto atutem tego obszaru są mieszkańcy wyróżniający się aktywnością, chęcią podejmowania inicjatyw społecznych, obszar ten cechuje dość duża liczba działających organizacji pozarządowych.

Wiele ze wskazanych przez uczestników konsultacji obszarów problemowych dotyczyło niekorzystnych zjawisk w skali makroekonomicznej: trudna sytuacja na rynku pracy; ukryte bezrobocie; pogłębiająca się recesja spowodowana konfliktem zbrojnym na Ukrainie; nadal odczuwalny kryzys gospodarczy wywołany pandemią COVID 19; wysokie koszty utrzymania miejsc pracy i prowadzenia działalności gospodarczych. Gospodarka lokalna nie zapewnia wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy. Szczególnie zauważalne trudności z podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia są wśród osób poniżej 30 roku życia, kobiet, właścicieli małych gospodarstw czy też osób długotrwale bezrobotnych; niekorzystne zjawiska demograficzne - migracje ludzi młodych za granicę, do dużych miast, starzenie się społeczeństwa. Kolejnym ważnym problemem są deficyty kwalifikacyjne mieszkańców, szczególne zauważalne wśród osób starszych. Istotnym zagadnieniem w kontekście problemu starzejącego się społeczeństwa jest brak działań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych i samotnych oraz rodzin o niskim statusie materialnym. Poprawy wymaga również stan i nasycenie w infrastrukturę techniczną, społeczną, kulturalną i szczególnie turystyczno-rekreacyjną. Niedoinwestowanie istniejącej infrastruktury społecznej, kulturalnej i historycznej znacząco obniża atrakcyjność obszaru jak również stanowi duży problem dla społeczności lokalnej**.** Analiza przeprowadzonych rozmów i ankiet przedstawiła słaby potencjał sektora NGO. Zdecydowana większość organizacji boryka się z różnymi problemami. Najistotniejsze z nich to: niewystarczające środki na prowadzenie działalności statutowej, brak lidera - silnej osobowości, która sprawnie zarządzałaby taką organizacją. Przyczyn takiego stanu jest wiele, m.in. są to trudności w pozyskiwaniu funduszy, niewystarczającą wiedza w zakresie zewnętrznych źródeł finansowania, niekorzystne zmiany demograficzne, pandemia Covid19 czy też odpływ młodych ludzi do miast. Analizując potrzeby zauważono, że należy również zwrócić uwagę na kwestię braku przynależności i tożsamości lokalnej wśród młodzieży.

Analizując potrzeby zwrócono uwagę na brak innowacyjnych, efektywnych działań i partnerstw na rzecz idei zrównoważonego rozwoju, na niedostateczne umiejętności społeczne w zakresie współpracy i tworzenia wspólnych projektów. Odpowiedzią na to może być wdrożenie na obszarze LGD innowacyjnych koncepcji Smart Village, mających na celu wypracowanie **efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu**, w tym przy użyciu technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszemu wykorzystaniu wiedzy, **z korzyścią dla lokalnej społeczności** przy wykorzystaniu lokalnych zasobów oraz mniejszym wpływie na środowisko.

Uwzględniając wnioski z konsultacji społecznych przyjęto, że rozwój obszaru powinien w dużej mierze skupiać na:

− działaniach infrastrukturalnych, tworzących zaplecze do realizacji działań aktywizacyjnych (infrastruktura rekreacyjna, sportowa, turystyczna oraz społeczna) w tym promowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR.

− dalszej poprawie oferty spędzania czasu wolnego na terenie LSR – istotnym elementem strategii powinny pozostać działania aktywizacyjne i integracyjne, skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, seniorów, organizacji pozarządowych i aktywizacji grup w niekorzystnej sytuacji.

- wsparciu przedsiębiorczości i tworzeniu nowych miejsc pracy – rozwój aktywności gospodarczej obszaru należy stymulować w oparciu o dostępny potencjał zasobów lokalnych (zasoby endogenne). Tworzenie nowych miejsc pracy powinno jednocześnie przyczyniać się do aktywizacji osób w niekorzystnej sytuacji ze względu na dostęp do rynku pracy.

− edukacji w zakresie przedsiębiorczości, ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej, współpracy podmiotów, edukacji liderów życia publicznego.

- stymulowaniu rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych - przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju „Smart Village"

2. Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR.

W oparciu o wnioski z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych oraz przy wykorzystaniu metod partycypacyjnych na etapie przygotowywania LSR zidentyfikowano poniższe grupy a także obszary interwencji odnoszące się do tych grup.

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy, osoby fizyczne w tym osoby ubezpieczone w KRUS, rolnicy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, seniorzy, osoby młode (do 25 r.ż.). Grupami o szczególnym znaczeniu w kontekście realizacji LSR są:

Seniorzy. W diagnozie sytuacji społeczno – gospodarczej zaobserwowano występowanie na obszarze LGD negatywnych trendów demograficznych. Narastającym problemem na terenie obszaru jest wzrastająca ilość starszych samotnych osób, które często dotykane są problemami wykluczenia społecznego, ubóstwa oraz są obciążone przewlekłymi chorobami. Istotne są działania mające na celu odwrócenie negatywnych trendów demograficznych oraz aktywizację osób starszych. Seniorzy są osobami, które dysponują zazwyczaj większą ilością wolnego czasu i doświadczeniem w różnych dziedzinach. Seniorzy nie tylko powinni otrzymać ofertę pożytecznego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, ale powinno się pracować nad wykorzystaniem ich potencjału, energii, wiedzy i doświadczenia oraz zadbać o ich bezpieczeństwo w tym cyfrowe. Ciągła zmiana technologii powoduje, że starsi ludzie nie są w stanie nadążyć za zmieniającymi się trendami, mogą zostać wykluczeni z dostępu do informacji czy paść ofiarą oszustów internetowych. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do różnego rodzaju infrastruktury. Dedykowane wsparcie przedsięwzięcie 2.5 Włączenie społeczne seniorów.

Osoby młode. Działania skierowane do tej grupy są bardzo istotne z punktu realizacji tego dokumentu. Potrzeby tej grupy są bardzo ważne i należy je zaspokajać w miarę możliwości jak najbliżej miejsca zamieszkania. Młodsze dzieci powinny mieć place zabaw, przeznaczone dla nich tereny sportowo-rekreacyjne, świetlice oraz ofertę wysokiej jakości zajęć sportowych, edukacyjnych i kulturalnych. Duża liczba dzieci i młodzieży nie może korzystać z oferty. Wynika to głównie z powodów logistycznych, utrudniony dojazd do działających ośrodków kultury (w trzech gminach nie ma gminnych ośrodków kultur) czy też do pobliskiego miasta Zamość. Ponadto oferta edukacyjno- kulturalna, że względu na ograniczone środki finansowe na kulturę, jest uboga. Trzeba im zatem zapewnić odpowiednią ofertę na miejscu. Ważną kwestią jest również brak przynależności i tożsamości lokalnej wśród młodzieży. Słabe zintegrowanie młodego pokolenia, ich niska aktywność i zaangażowanie, istotnie łączy się z brakiem odpowiedzialności za przestrzeń życia, środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji dzieci i młodzieży, ale również ułatwienie im dostępu do oferty i infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i społecznej, włączenie młodych osób w życie lokalnych społeczności,

czy też szkoleń coachingowych/liderskich. Dedykowane wsparcie przedsięwzięcie 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych.

Wśród grupy docelowej zidentyfikowano ***grupy w niekorzystnej sytuacji***, są to: kobiety, rolnicy - właściciele małych gospodarstw oraz osoby poszukujące zatrudnienia.

Kobiety. Grupa ta została wskazana przez ponad 54% ankietowanych osób. Dane GUS z grudnia 2021 r. wskazują większy udział bezrobotnych kobiet wśród zarejestrowanych, wynosiło 52,2 %. Przyczyny tego stanu należy upatrywać w tym, że kobiety z terenów wiejskich częściej decydują się na pozostanie w domu w celu wychowania dzieci, zajęcia się gospodarstwem domowym. Czas opieki nad dzieckiem dezaktualizuje wyuczone kompetencje, a zmęczenie zniechęca do zajęć rekreacyjnych. Kolejnym powodem pozostania kobiety w domu jest w niedostatecznym stopniu realizowana opieka dla najmłodszych dzieci. W gminach słabo rozwinięta jest opieka żłobkowa, przedszkola funkcjonują w jednej z miejscowości na terenie całej gminy, co również wiąże się z dojazdem do placówki. Problem matek z dziećmi, które nie mają możliwości poświęcenia czasu dla siebie i dla swojego rozwoju osobistego i zawodowego utrudnia im powrót na rynek pracy.

Rolnicy - właściciele małych gospodarstw. Według danych powszechnego spisu rolnego z 2020 r. ponad 46 % gospodarstw rolnych (obszar LGD) to gospodarstwa o powierzchni poniżej 5 ha, gospodarstwa rolne o powierzchni 5-10 ha stanowią prawie 28 % wszystkich gospodarstw rolnych. Powyższe dane świadczą o dużym rozdrobnieniu gospodarstw w gminach i mało efektywnej strukturze agrarnej. Na obszarze LGD notuje się również zjawisko bezrobocia ukrytego (agrarnego), gdzie dominuje nieefektywne, małoobszarowe rolnictwo z niskim poziomem produkcji towarowej. Osoby dotknięte bezrobociem ukrytym nie są wykazywane w statystykach i pracują w rolnictwie, ich praca nie przyczynia się do wzrostu produkcji i nie przynosi oczekiwanych korzyści ekonomicznych. Konieczne jest rozwijanie lokalnego rynku pracy. Dla właścicieli małych gospodarstw dedykowane jest wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej dodatkowej do działalności rolniczej np.: agroturystyka lub gospodarstwa edukacyjne. Za rolników – właścicieli małych gospodarstw rolnych uważa się również posiadaczy gospodarstwa rolnego o wielkości ekonomicznej nie przekraczającej 25 000 euro SO.

Osoby poszukujące zatrudnienia. Diagnoza społeczno - gospodarcza obszaru wykazała, że wśród tej grupy wsparciem powinny zostać następujące osoby:

Długotrwale bezrobotni. Jednym z najistotniejszych problemów jest bezrobocie długotrwałe, dotykające prawie 1/3 zarejestrowanych bezrobotnych – według danych PUP w Zamościu na koniec 2021 r. na obszarze LGD Ziemia Zamojska 32,3% bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące. Są to osoby o niskiej aktywności zawodowej i niskiej motywacji do nabywania nowych umiejętności.

Trudności w znalezieniu pracy przez dłuższy czas, u takich osób, w konsekwencji prowadzą do niskiej oceny własnych sił i umiejętności przyczynia się to również do braku motywacji do rozszerzania i aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności.

Osoby młode do 30 roku życia. Dane GUS na koniec roku 2021 wykazały 1812 zarejestrowanych bezrobotnych, z czego 633 osoby (34,9%) stanowiły osoby do 30 r.ż., jako grupę potrzebującą wsparcia wykazało również 40% ankietowanych. Osobom młodym szczególnie trudno znaleźć pracę, bo nie mają doświadczenia zawodowego ani stażu pracy. A ukończona szkoła nie zawsze jest gwarancją nabycia umiejętności i kwalifikacji. Ciekawą możliwością dla młodych ludzi rozpoczynających karierę zawodową może być założenie własnej działalności gospodarczej i rozpoczęcie pracy na własny rachunek. Podjęcie pracy w miejscu zamieszkania może przyczynić się do zmniejszenia migracji młodych do większych aglomeracji w poszukiwaniu pracy, wyższego standardu życia.

Dla osób poszukujących zatrudnienia LSR przewiduje działania aktywizujące oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

LSR będzie wspierać osoby z ***grup w niekorzystnej sytuacji*** poprzez ich aktywizację, edukację – udział w szkoleniach przed naborami wniosków, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, pomoc merytoryczna w przygotowaniu WOPP i WOP, premiowanie tej grupy w kryteriach wyboru**.**

3. Wsparcie lokalnych i ponad lokalnych inicjatyw.

Inicjatywy lokalne/ponadlokalne to wspólne działania na rzecz lokalnej społeczności, są one narzędziem do urzeczywistniania marzeń, pomysłów mieszkańców danego obszaru. Zarząd Stowarzyszenia, wiedząc o tym jak jest to istotne dla rozwoju obszaru, aktywizacji i integracji mieszkańców, wspiera od kilku lat takie inicjatywy poprzez pomoc finansową, angażując się w samą realizację różnych wydarzeń/inicjatyw, zachęcając do realizacji inicjatyw lokalnych poprzez organizację konkursów np.; Konkurs ekologiczny – Kreujemy przestrzeń Ziemi Zamojskiej". Te wszystkie działania nadal będą kontynuowane. Ponadto LGD zamierza zachęcać, lokalne podmioty, do realizacji takich inicjatyw poprzez:

- wspieranie ich do korzystania ze środków PROW, dzięki dostarczeniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o wsparcie na realizację np. grantów,
- doskonalenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE, programów krajowych,
- zachęcanie do realizacji projektów innowacyjnych typu „Smart Village"
- inicjowanie i pomoc realizacji takich inicjatyw w partnerstwie z innymi podmiotami,
- rozpowszechnianie informacji o możliwości skorzystania dofinasowania z innych źródeł niż PROW,
- popularyzowanie, upowszechnienie i promocja efektów realizacji takich inicjatyw.

Celem tych wszystkich działań jest zwiększenie ilości podjętych inicjatyw oddolnych oraz zwiększenie zaangażowania mieszkańców i organizacji pozarządowych do działania. Ponadto celem jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku LGD Ziemia Zamojska, będącej realizatorem LSR 2021-2027. Konstrukcja celów strategii sprawia, iż pośrednio realizowane cele zawarte w pozostałych instrumentach terytorialnych IIT - 9 strategii rozwoju gmin obszaru LSR, lokalne programy rewitalizacji gmin – takie programy ma 7 gmin, są to: Nielisz, Sułów, Stary Zamość, Komarów-Osada, Miączyn, Skierbieszów, Sitno oraz inne dokumenty strategiczne opisane w rozdziale V. Spójność, komplementarność i synergia.

4. Uzasadnienie analizy potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru LSR

Zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy - Układ przestrzenny LGD Ziemia Zamojska zlokalizowany jest wokół Miasta Zamość, które stanowi siedzibę Powiatu Zamojskiego i w jest głównym ośrodkiem życia społeczno-gospodarczego powiatu. Sieć osadnicza obszaru LGD Ziemia Zamojska charakteryzuje się rozproszoną zabudową, ciągnącą się wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych gmin. Na obszarach omawianych jednostek terytorialnych występuje głownie zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa oraz usługowa. Układ przestrzenny zdeterminowany jest warunkami przyrodniczymi i zaszłościami historycznego rozwoju osadnictwa. W większości gmin występują nieliczne budynki wielorodzinne, które powstały jako osiedla mieszkalne przy dawnych PGRach.

Problemy w przestrzeni publicznej większości gmin koncentrują się wokół niezagospodarowanych lub posiadających zły stan infrastruktury technicznej, przestrzeni wokół obiektów użyteczności publicznej, utrudniających dostęp do tych obiektów. Kolejnym problemem przestrzeni są braki zagospodarowania dostosowanego do obecnych funkcji centrów miejscowości, stref zieleni i rekreacji dla mieszkańców. Niedoinwestowana jest również infrastruktura towarzysząca, czyli sieć techniczna oraz podnosząca bezpieczeństwo mieszkańców - braki ciągów pieszo – jezdne, miejsc parkingowych, elementów małej architektury i stref odpoczynku.

Wszystkie gminy tworzące LGD Ziemia Zamojska dysponują Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Oba narzędzia, którymi dysponują samorządy służą zarządzaniu rozwojem, w celu maksymalnego wykorzystania instrumentów gospodarki przestrzennej dla realizacji celów społeczno-gospodarczych. Jak wspomniano wyżej 7 gmin posiada również lokalne programy rewitalizacji gmin.

Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości – Na obszarze LGD „Ziemia Zamojska" na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 2 949 podmiotów (z czego 2 426 - 82% -to podmioty prywatne). Podmioty zarejestrowane na ternie LGD stanowiły w 2021 r. 1,49% ogółu podmiotów zarejestrowanych w województwie lubelskim.

Tabela nr 4 - Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze LGD Ziemia Zamojska w latach 2016-2021

Gmina	PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Grabowiec	159	164	171	180	187	196
Komarów-Osada	259	263	271	278	297	300
Łabunie	370	369	401	417	450	475
Miączyn	219	225	238	256	270	282
Nielisz	220	229	246	266	284	307
Sitno	434	446	461	461	485	504
Skierbieszów	282	288	290	298	305	325
Stary Zamość	281	290	299	306	322	332
Sułów	186	194	199	208	225	228

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS 2021

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej zlokalizowanych na terenie LGD „Ziemia Zamojska" zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób – w liczbie 2879, co stanowi aż 97,62% zarejestrowanych podmiotów. Podmioty małe, liczące od 10 do 49 pracujących, obejmowały 2,14% (63 małych przedsiębiorstw), a jednostek średnich od 50 do 249 było tylko 7 (0,24%). Duże przedsiębiorstwa na terenie analizowanego obszaru nie występują. Zaletą takiej struktury przedsiębiorstw na obszarze LSR, jest brak uciążliwości dużego przemysłu na środowisko, dzięki czemu jest atrakcyjnym terenem rekreacyjnym i przyjaznym do zamieszkania.
Analizowane dane wyraźnie wskazują, że rozwój gospodarczy na terenie LGD Ziemia Zamojska kształtują przede wszystkim osoby prowadzące indywidualną działalność gospodarczą. Mając to na uwadze należy szczególnie zwrócić uwagę na promocję i rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Ziemia Zamojska, wykorzystując wewnętrzne potencjały rozwojowe obszaru. Podczas wywiadu pogłębionego wśród mieszkańców obszaru został zasygnalizowany istotnie problem „szarej strefy" w obszarze zatrudniania pracowników, w szczególności wśród podmiotów małych.

Wykres nr 1 - Podmioty gospodarcze wg. sekcji PKD – stan z 2020 r.

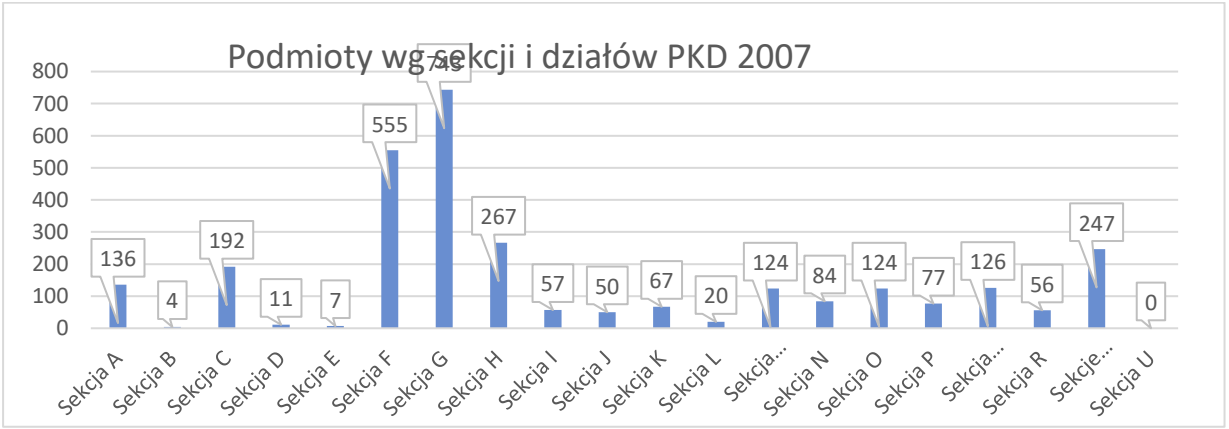

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS 2020.

Analizując potencjał gospodarczy obszaru należy również wziąć pod uwagę sektory działalności gospodarczej obszaru. Zestawiając dane z 2016 r z danymi z 2021 r. możemy zauważyć, że w Sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo,

łowiectwo i rybactwo) ubywa podmiotów – aktualnie jest ich o 18 mniej. Odwrotna sytuacja ma miejsce wśród podmiotów z sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe, gdzie liczba przedsiębiorców zwiększyła się o 52 podmioty oraz w sekcji F (Budownictwo), gdzie liczba przedsiębiorców zwiększyła się aż o 223 podmioty. W pozostałych sekcjach w większości też nastąpiły wzrosty ilości podmiotów, warto zauważyć wzrost w sekcji Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna, sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Sekcji J - Informacja i komunikacja oraz Sekcji Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Wzrost ilości osób podejmujących działalność gospodarcza zwłaszcza w takich sekcjach jak C, M i J może być znaczącym impulsem rozwojowym dla obszarów wiejskich, w szczególności poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. Rozwój Sekcji Q może stać się podstawą do tworzenia na terenie LGD Ziemia Zamojska kompleksowej koncepcji tworzenia rozwiązań biznesowych do starzejącego się społeczeństwa - srebrnej gospodarki Ziemi Zamojskiej. Ideał systemu gospodarczego zorientowanego na potrzeby seniorów, będzie istotną odpowiedzią na zdiagnozowane problemy obszaru. Rozwój Sekcji I może być szansą do wykorzystania rezerw rozwojowych przedsiębiorczości w obszarze gospodarki czasu wolnego. Zintegrowanie działalności turystycznej, gastronomicznej i sportowej może być istotnym czynnikiem wzrostu dla rozwoju takich form działalności, które realizują potrzeby wewnętrzne obszaru i regionu.

Mając na uwadze rozwój ekonomiczny obszaru, ważne jest podejmowanie wszelkich działań ukierunkowanych na rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców wykorzystującą endogenne warunki rozwojowe (przyroda, dziedzictwo kulturowe i historyczne obszaru). Należy jednocześnie zwrócić uwagę na to, że LGD Ziemia Zamojska leży na terenie bardzo korzystnym do pozyskiwania energii z urządzeń solarnych, nasłonecznienie wynosi tu ok. 1600 h/rok. Średnia gęstość promieniowania słonecznego w obszarze LGD na płaszczyznę poziomą w ciągu roku wynosi powyżej 900 kWh/m2. Ponadto gminy tworzące LGD są obszarem o potencjale w zakresie produkcji biomasy do wykorzystania na cele energetyczne. Potencjał w tym zakresie wynika z dysponowania znacznym areałem gruntów rolnych i użytków zielonych, które mogą być wykorzystane do produkcji biomasy.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę jako kluczowe branże rozwojowe na obszarze LSR wskazano branżę turystyczno – rekreacyjną, usługi w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców, odnawialne źródła energii.

Na obszarze LSR działają nieliczne przedsiębiorstwa społeczne. Mamy zarejestrowane 2 spółdzielnie socjalne.[1] Spółdzielnia socjalna Grono gm. Skierbieszów oraz spółdzielnia socjalna Partner z gm. Stary Zamość. Z całą pewnością można uznać, iż rozwój przedsiębiorczości społecznej na terenie LGD jest niewystarczający, a ilość osób objętych wsparciem jest niewielka. Biorąc pod uwagę szereg problemów społecznych i demograficznych dotykających teren LGD, rozwój ekonomii społecznej może istotny wpłynąć na ich rozwiązanie.

Rynek pracy - Według danych GUS w 2021 r. zbiorowość osób pracujących na obszarze LGD Ziemia Zamojska wynosiła 2 130 osób, w tym 1 304 kobiet i 826 mężczyzn.

Wykres nr 2 - Pracujący w latach 2017-2021 na obszarze LGD Ziemia Zamojska (osoby)

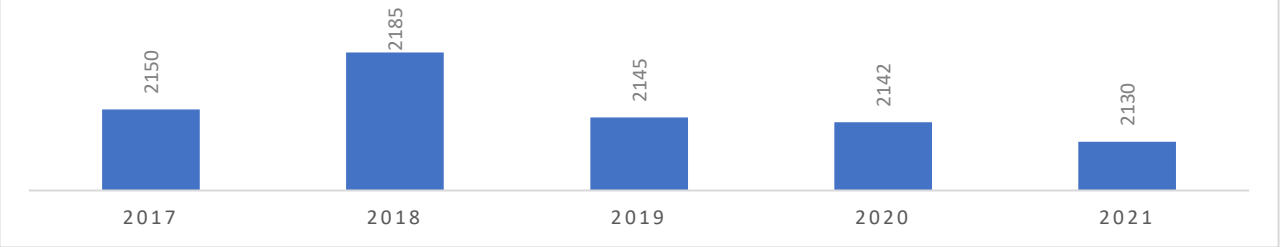

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

[1] www.ekonomiaspołeczna.gov.pl

Wskaźnik prezentujący liczbę osób pracujących na 1 000 mieszkańców w 2019 r. wynosił 45 osoby (wobec 193 na terenie całego województwa lubelskiego). Według stanu na koniec grudnia 2021 r. na obszarze LGD Ziemia Zamojska zarejestrowanych było 1812 bezrobotnych, z czego mniejszy odsetek stanowili mężczyźni (47,8%). Podobnie do obserwowanego trendu w województwie w latach 2016-2021 liczba osób bezrobotnych w LGD spadała systematycznie z 2 548 osób w 2016 r. do 1812 osób w 2021 r., z wyjątkiem okresu wzrostu w roku 2020 r. (2044 bezrobotnych).

Analiza danych wskazuje, że wpływ na wzrost liczby bezrobotnych w ostatnich miesiącach miało niewątpliwie spowolnienie gospodarcze wywołane COVID-19 – obserwowana od lat stała tendencja spadku bezrobocia na omawianym obszarze została zachwiana dopiero w 2020 r.

Wykres nr 3 - Bezrobotni w latach 2016-2021 na obszarze LGD Ziemia Zamojska (osoby)

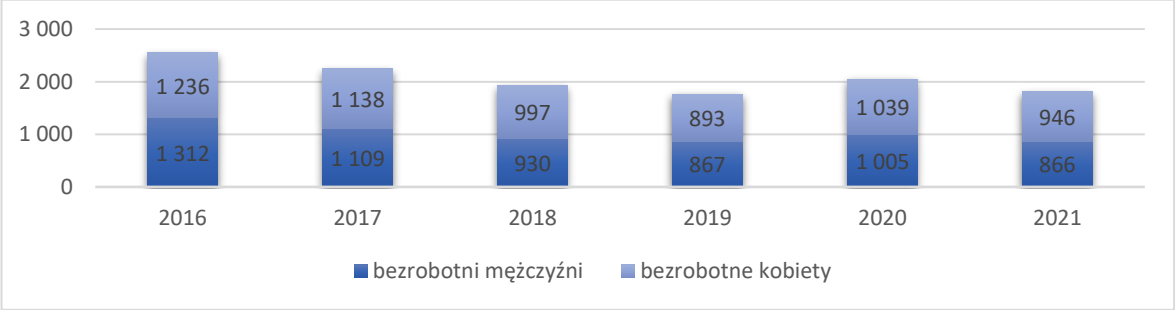

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Stopa bezrobocia na obszarze LGD Ziemia Zamojska w 2021 r. wyniosła 6,5 % i jego wartość była wyższa od wartości wskaźnika dla województwa lubelskiego (5,4%). W odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym w latach 2016-2021 udział bezrobotnych spadł we wszystkich gminach, przy czym najwyższy spadek zanotowano w gminie Skierbieszów (o 2,8 pkt proc.) i gminie Komarów oraz Łabunie (o 2,6 pkt. proc.). Jednakże, przy obserwowanych pozytywnych zmianach dotyczących spadku bezrobocia nie można zapominać o istotnym uwarunkowaniu, jakim jest równoczesny spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Pomimo stosunkowo niskiego wskaźnika bezrobocia, region wykazuje wiele problemów związanych z jego strukturą. Dotyczy to przede wszystkim wysokiego bezrobocia wśród ludzi młodych do 30 r.ż., w tym osób wchodzących na rynek pracy, bezrobocia wśród kobiet oraz istnienia ukrytego bezrobocia (bezrobocia agrarnego). Ponadto, na analizowanym obszarze, podobnie jak na terenie całego kraju, występuje również bezrobocie strukturalne, które charakteryzuje się niedopasowaniem kwalifikacji zawodowych pracowników do potrzeb rynku pracy.

Najistotniejszym problemem jest bezrobocie długotrwałe, dotykające prawie 1/3 zarejestrowanych bezrobotnych – według danych PUP w Zamościu na koniec 2021 r. na obszarze LGD Ziemia Zamojska 32,3% bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące oraz bezrobocie osób młodych – ponad 34,9% bezrobotnych stanowiły osoby poniżej 30 roku życia. Bardzo liczną grupę wśród bezrobotnych stanowią kobiety jest to 52,2%.

Tabela nr 5 - Struktura bezrobocia na obszarze gmin LGD Ziemia Zamojska na koniec IV kw. 2021 r.

Obszar LSR	bezrobotni ogółem	bezrobotne kobiety ogółem	bezrobotni do 30 roku życia	bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy
Grabowiec	185	90	77	56
Komarów-Osada	222	113	71	74
Łabunie	252	136	75	78
Miączyn	224	117	67	68
Nielisz	171	72	58	47

Sitno	216	132	78	65
Skierbieszów	176	97	63	65
Stary Zamość	201	102	85	73
Sułów	165	87	59	59
Razem	**1812**	**946**	**633**	**585**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Na obszarze LGD notuje się również zjawisko bezrobocia ukrytego (agrarnego), gdzie dominuje nieefektywne, małoobszarowe rolnictwo z niskim poziomem produkcji towarowej i nadmiarem pracowników. Pomimo tego, iż osoby dotknięte bezrobociem ukrytym nie są wykazywane w statystykach i pracują w rolnictwie, ich praca nie przyczynia się do wzrostu produkcji i nie przynosi oczekiwanych korzyści ekonomicznych. Konieczne jest rozwijanie lokalnego rynku pracy, stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, by osoby bezrobotne oraz dotknięte zjawiskiem bezrobocia ukrytego mogły podjąć pracę w sektorze pozarolniczym. Bezrobocie agrarne jest często podstawą do wyjazdów ludzi młodych do pracy poza obszarem LGD (praca poza granicami RP, praca w dużych miastach) co docelowo przekłada się również w dłuższej perspektywie czasu na nasilające się problemy demograficzne i społeczne obszaru. Dlatego też tworzenie na obszarze LGD atrakcyjnych miejsc pracy, czy też możliwości samozatrudnienia wydaje się jednym z najistotniejszych elementów rozwoju obszaru a przynajmniej wyhamowania już występujących negatywnych trendów.

Charakterystyka osób pozostających poza rynkiem pracy została szczegółowo opisana w pkt 2 tego rozdziału ***„Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR".***

Działalność sektora społecznego – Trzeci sektor jest licznie reprezentowany na obszarze LGD i jest niewątpliwie jednym z potencjałów rozwojowych obszaru LSR. Organizacje pozarządowe są już trwałym elementem społeczeństwa obywatelskiego – stały się one ważnym odbiorcą funduszy publicznych. Sektor ten na obszarze LSR jest dość zróżnicowany pod względem typów organizacji, celów statutowych oraz skali działania. Zdecydowana większość z nich prowadzi aktywną działalność i to one niejednokrotnie są motorem napędowym życia społecznego i kulturalnego w danej miejscowości

Na terenie LGD Ziemia Zamojska aktywnie działa **92 Koła Gospodyń Wiejskich** – KGW, z czego 42 koła są zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich2. Organizacje te integrują w swoich szeregach mieszkanki sołectw w poszczególnych gminach, ich działania nakierowane są na integrację społeczności lokalnej, kultywowanie tradycji i przekazywanie jej kolejnym pokoleniom.

Na obszarze LGD Ziemia Zamojska funkcjonuje 9 klubów sportowych, które zrzeszają 632 członków. ich działalność skierowana jest na zapewnienie możliwości aktywnego spędzenia czasu, ale również na daniu możliwości rozwoju dla dzieci i młodzieży chcącej aktywnie spędzać czas. Najwięcej klubów prowadzi działalność na terenie gminy Miączyn, Sitno i Stary Zamość po 2 kluby. Obszar LGD Ziemia Zamojska charakteryzuje się relatywnie ubogą ofertą obiektów sportowych na swoim terenie. Wg. danych GUS zlokalizowane są tutaj 3 stadiony sportowe (w gminach Łabunie, Skierbieszów, Stary Zamość), 2 hale sportowe (gmina Nielisz i Sułów). Niemniej jednak młodzieżowe grupy sportowe dają młodym ludziom alternatywę spędzania czasu aktywnie, a nie przed ekranami telefonów czy komputerów.

Na terenie gmin partnerskich LGD Ziemia Zamojska funkcjonuje **109 Ochotniczych Straży Pożarnych**3 – działalność prowadzona przez OSP nie ogranicza się jedynie do uczestnictwa w akcjach pożarniczych. OSP pełni bardzo ważną rolę integracyjną dla lokalnej społeczności, jednocześnie dając jej poczucie bezpieczeństwa. Oprócz działań

[2] Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich https://krkgw.arimr.gov.pl/

[3] KRS Ministerstwo Sprawiedliwości https://ems.ms.gov.pl

operacyjno-technicznych są także organizatorami licznych imprez kulturalno-sportowych oraz uroczystości religijnych.

Stowarzyszenia, Fundacje oraz Kluby Seniora– tego typu organizacji również nie brakuje na opisywanym terenie. Działa tu 56 Stowarzyszeń oraz 5 Fundacji[4].

Działania aktywizacyjne mieszkańców prowadzone są również przez **Kluby seniora**. W gminach Sitno i Nielisz funkcjonują dzienne kluby seniora w ramach rządowego programu Kluby Senior +. Natomiast w gminach Grabowiec, Stary Zamość, Komarów Osada, Skierbieszów takie kluby działają przy Gminnych Ośrodkach Kultury. W tych miejscach osoby starsze, spotykają się, spędzają wspólnie czas, nabywają nowe umiejętności podczas szkoleń i warsztatów. Dla przykładu, Klub Seniora w Starym Zamościu sprawuje opiekę nad Muzeum Ziemi Starozamojskiej. Organizowane są tam spotkania ze specjalistami, spotkania integracyjne z dziećmi, młodzieżą, ze społecznością gminy, wspólne uroczystości patriotyczne, spotkanie z poezją itp.

Problemy społeczne - Mimo zróżnicowania skali i charakteru, do wspólnych problemów społecznych całego obszaru LSR należy zaliczyć: **systematyczny spadek liczby mieszkańców -** od kilku lat odnotowuje się spadek liczby ludności we wszystkich gminach tworzących partnerstwo. Wzrasta liczba osób z grup starszych wiekowo, natomiast poziom nowych urodzeń jest niewielki. Dane te potwierdza m.in wysoki współczynnik obciążenia demograficznego. Ponadto zauważalna jest migracja, szczególnie osób młodych do 30 roku życia. Mobilni młodzi ludzie wyjeżdżają z terenu gmin partnerskich LGD Ziemia Zamojska w poszukiwaniu atrakcyjnych miejsc pracy. **Starzenie się społeczeństwa**– obszar 9 gmin LSR charakteryzuje się występowaniem negatywnych zjawisk demograficznych charakterystycznych dla całego województwa i kraju. Uwzględniając obecne tendencje, możemy spodziewać się dalszego wzrostu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz wzrost udziału ludności w tym wieku w ogólnej liczbie ludności co będzie prowadzić do obciążenia osób pracujących kosztami utrzymania systemów zabezpieczenia społecznego. **Wykluczenie społeczne -** wykluczenie społeczne ze względu na ubóstwo, bezrobocie, czy nawet ograniczony dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług konsumpcyjnych. Ważnym problemem jest **wykluczenie cyfrowe dotykające głównie seniorów.** Ciągła zmiana technologii powoduje, że starsi ludzie nie są w stanie nadążyć za zmieniającymi się trendami, mogą zostać wykluczeni z dostępu do informacji czy paść ofiarą oszustów internetowych. **Ubożenie społeczeństwa** – dane GUS (Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego) z ostatnich dwóch lat pokazują niewielką tendencję spadkową osób korzystających z usług GOPS, jednakże rosnące koszty życia, brak dobrze płatnych miejsc pracy oraz wysoka inflacja może spowodować, że liczba osób korzystających z pomocy GOPS w różnych formach zacznie się zwiększać. Niestety dość istotnym problemem obszaru LGD jest występowanie sprzężeń problemów społecznych szczególnie wśród osób starszych (ubóstwo, wykluczenie cyfrowe, komunikacyjne itp.)

Obszary atrakcyjne turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki - Obszar LGD „Ziemia Zamojska" posiada predyspozycje do rozwoju różnych form turystyki w tym również krajoznawczej, przyrodniczej oraz agroturystyki. Wśród atrakcji przyrodniczych i kulturowych cieszących się dużą popularnością na obszarze gmin tworzących lokalna grupę działania należy wymienić: zbiornik wodny Nielisz (w obrębie gmin Nielisz i Sułów, szlaki piesze (gm. Stary Zamość, Skierbieszów, Sitno), szlaki rowerowe (gm. Skierbieszów, Stary Zamość) ; Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo przebiegający przez gminę Sułów i Nielisz; rezerwaty przyrody (Rogów, Popówka, Broczówka), źródełka, pole bitwy pod Komarowem - Pomnik Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej, gród czerwieński oraz inne atrakcje turystyczne. Na terenie LGD Ziemia Zamojska występują też licznie obszary Natura 2000. Obszary te są atrakcyjne zarówno dla wypoczynku i rekreacji jak również do uprawiania turystyki, szczególnie pieszej, rowerowej, konnej i kolarskiej. Obszar LGD Ziemia Zamojska jest atrakcyjnym miejscem do rozwoju wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz agroturystyki i wypoczynku indywidualnego. Istotnym elementem rozwoju turystyki wiejskiej są produkty lokalne. Ma on wręcz ogromne znaczenie dla rozwoju społeczności lokalnych i wielokrotnie decyduje o być albo nie być pewnych obszarów. Produkt lokalny to coś co identyfikuje dany obszar, coś co może stać się

[4] KRS Ministerstwo Sprawiedliwości https://ems.ms.gov.pl

inspiracją, pomysłem na rozwój danego terenu ze względu na swoją unikalność i wyjątkowość. Istotne jest, aby rozwój gospodarczy obszaru w tym turystyka rozwijała się w oparciu o zasoby endogenne.

Tabela nr 6 - Obiekty hotelarskie, zajazdy, schroniska młodzieżowe, agroturystyki, obiekty noclegowe na terenie LGD

Gmina	Agroturystyka	Obiekty hotelarskie	Schroniska młodzieżowe/zajazdy/obiekty noclegowe
Grabowiec			1
Nielisz	26	2	
Łabunie	1		
Sułów	2		
Skierbieszów	5		1
Stary Zamość	1		1
Miączyn	6		

Źródło: Opracowanie własne – dane pozyskane z UG

Walory przyrodnicze oraz kulturowe wszystkich gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Zamojska umożliwiają dalszy rozwój turystyki i rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych. Ważną kwestią jest wyraźna poprawa dostępności infrastruktury drogowej (w tym ścieżek rowerowych łączących wszystkie gminy oraz urządzeń infrastruktury towarzyszącej: miejsc biwakowych, odpoczynku itp., która zwiększyłaby konkurencyjność obszaru oraz pozytywnie wpływała na wykorzystanie potencjału turystycznego. Na obszarze LGD wciąż niezbędne są inwestycje poprawiające infrastrukturę turystyczną oraz wspólne przedsięwzięcia o charakterze promocyjno-informacyjnym. Istotne znaczenie posiadać będzie rozwój odpowiedniej infrastruktury turystycznej, w szczególności szlaków rowerowych, pieszych, parkingów oraz informacji turystycznej. Rozwój obszaru w oparciu o rozwój funkcji turystycznych (w tym gospodarczych), będzie istotnie wpływał na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności.

Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR - Gminy objęte strategią mają typowo rolniczy charakter i ogólnie dobre warunki naturalne dla produkcji rolniczej – od upraw polowych i sadowniczych do rozwoju specjalistycznych gospodarstw na bazie tych produktów. Rolnictwo stanowi dla dużej części mieszkańców główne źródło utrzymania. Przeważają gospodarstwa rolne o małej powierzchni gruntów. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat znaczenie rolnictwa spada, przestaje ono być postrzegane jako jedyny i podstawowy atrybut wsi. Obszar LGD staje się miejscem rozwoju funkcji nierolniczych. Powstają nowe formy użytkowania przestrzeni wiejskiej (agroturystyka, ekoturystyka) a społeczności lokalne szukają pozarolniczych źródeł utrzymania.

Na terenach wiejskich wciąż dominuje tradycyjny model funkcjonowania rodziny, w którym jedna osoba zajmuję pracą w domu, a druga pracą zarobkową poza domem. Coraz rzadziej można spotkać schemat rodzin wielopokoleniowych, najczęściej występuje on w środowiskach uboższych, gdzie młodych małżonków nie stać na samodzielne mieszkanie. Znaczna część rolników, zwłaszcza posiadających małe obszarowo gospodarstwa, prowadzi produkcję metodami tradycyjnymi i produkuje głównie na samozaopatrzenie własnych rodzin.

LGD Ziemia Zamojska to obszar, na którym występują tereny po PGR-owskie. Mieszkańcy pracowali m.in. dla PGR w Michalowie, Państwowego Przedsiębiorstwa Ogrodniczo-Rolnego w Jarosławcu, PGR w Ruskich Piaskach, PGR w Dubie, PGR Michalów zakład Rolniczy w Miączynie. Likwidacja tych gospodarstw w latach 90 wywołała bezrobocie strukturalne następstwem, którego była marginalizacja ekonomiczna i społeczna osiedli popegeerowskich. Obecnie, jeżeli chodzi o stan bezrobocia tereny te nie odbiegają od innych terenów. Dane są podobne. Dostrzegalne jest niedoinwestowanie infrastrukturalne oraz wykluczenie tych terenów z życia lokalnej społeczności.

Rolnictwo i rynek rolny - Według danych GUS uzyskanych w ramach Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na obszarze LGD Ziemia Zamojska funkcjonowało 7268 gospodarstwa rolne co stanowi 58% gospodarstw rolnych powiatu zamojskiego i 4 % województwa lubelskiego. Wiodącą rolę w strukturze własnościowej gospodarstw odgrywały gospodarstwa indywidualne, które stanowiły 99,89 % gospodarstw na analizowanym terenie.

Według danych powszechnego spisu rolnego z 2020 r. ponad 46 % gospodarstw rolnych to gospodarstwa o powierzchni poniżej 5 ha (wobec 53 % w powiecie zamojskim). Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią 16 % gospodarstw rolnych, natomiast gospodarstwa rolne o powierzchni 5-10 ha stanowią prawie 28 % wszystkich gospodarstw rolnych. Powyższe dane świadczą o dużym rozdrobnieniu gospodarstw w gminie i mało efektywnej strukturze agrarnej.

Tabela nr 7 - Powierzchnia gospodarstw rolnych ogółem w gminach LGD Ziemia Zamojska w 2020 r.

Nazwa	gospodarstwa rolne ogółem				
	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
	2020	2020	2020	2020	2020
LUBELSKIE	2 350	83 780	42 054	16 108	19 462
Powiat zamojski	194	6 457	3 220	1 106	1 516
Grabowiec	5	155	169	82	181
Komarów-Osada	0	283	217	0	194
Łabunie	20	435	196	42	75
Miączyn	5	274	256	134	200
Nielisz	16	552	278	82	59
Sitno	15	378	246	91	137
Skierbieszów	11	357	224	112	143
Stary Zamość	7	439	205	79	85
Sułów	6	359	202	87	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS 2020.

Na terenie LGD w strukturze użytków rolnych dominują grunty orne 67% oraz łąki i pastwiska 13%. Odsetek sadów jest nieznaczny i wynosi niewiele ponad 1 % ogólne j powierzchni użytków rolnych. Tereny leśne zajmują prawie 14 tys. ha. Główne kierunki upraw to zboża ok. 64%, rzepak ok. 18 %, buraki cukrowe 6%, ziemniaki 1%, warzywa gruntowe 1%.

W 2020 r. w gosp. rolnych pracowało 14 906 osób. Według danych powszechnego spisu rolnego z 2020 r. w gospodarstwach rolnych na obszarze LGD Ziemia Zamojska pracuje 14 906 osób co stanowi ponad 58% osób pracujących w rolnictwie powiatu zamojskiego.

Tabela nr 8 - Osoby pracujące w gospodarstwach rolnych w gminach LGD Ziemia Zamojska w 2020 r.

Gmina	gospodarstwa rolne ogółem		
	ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	2020	2020	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Grabowiec	1 266	770	496
Komarów-Osada	1 484	886	598
Łabunie	1 438	843	595
Miączyn	1 719	1 008	711
Nielisz	2 266	1 247	1 019

Sitno	1 684	957	727
Skierbieszów	1 724	1 011	713
Stary Zamość	1 766	1 029	737
Sułów	1 559	886	673

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślających specyfikę danego obszaru - Obszar działania Stowarzyszenia „Ziemia Zamojska" to także bogactwo artystyczne rękodzielników, rzemieślników oraz produktów lokalnych, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu. Produkt lokalny, dzięki specyficznym i niepowtarzalnym cechom może być wizytówką regionu. Produkty inspirują mieszkańców do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Do produktów lokalnych z obszaru Stowarzyszenia możemy zaliczyć kozie sery, praliny galicyjskie, oleje tłoczone na zimno, miody z małych rodzinnych pasiek, ocet jabłkowy, sandacz z Nielisza. Na obszarze LGD mamy produkt tradycyjny wpisany na listę produktów tradycyjnych jest to olej świąteczny roztoczański. Za sprawą promocji produktów lokalnych chroni się dziedzictwo kulturowe, co w dużym stopniu przyczynić ma się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich agroturystyki i turystyki wiejskiej. W/w produkty promowane są w publikacji wydanej przez LGD pt. „*Produkty lokalne atutem Zamojszczyzny i Roztocza*" Publikacja zawiera szczegółową informację o produkcie i sposobie jej zakupu. Folder jest dostępny w biurze LGD, w pkt. Informacji turystycznych i jest również do pobrania na stronie Stowarzyszenia. Kolejnym sposobem promocji tych produktów jest spot reklamowy *„Rozsmakuj się w Ziemie Zamojskiej"*. Ponadto produkty lokalne są promowane podczas różnego rodzaju imprez organizowanych na terenie LGD. W przyszłości nadal planowane są działania mające promować, wyróżniać to co w tradycji kulinarnej, rzemieślniczej i artystycznej jest najistotniejsze.

Podczas wdrażania LSR**,** LGD będzie przestrzegać zasad równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, ludzi młodych, oraz zasad równości kobiet i mężczyzn, co szczegółowo opisano w rozdziale III.

Zasady zrównoważenia środowiskowego – Jednym z kluczowych zadań stojących przed LGD to podejmowanie działań ukierunkowanych na rozwój społeczno-gospodarczy i jego mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu i poszanowaniu środowiska naturalnego.

Podstawowym elementem w tym zakresie będzie podejmowanie działań w obszarze szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, budowaniu świadomości mieszkańców odnośnie właściwej gospodarki odpadami, poszanowania zasobów wód podziemnych i opadowych, ekologicznych źródeł energii i odpowiedzialnej konsumpcji. Działania te będą realizowane przez zajęcia aktywizujące typu: konkursy ekologiczne, warsztaty ekologiczne np.: kulinarne, rękodzielnicze, ogrodnicze (tworzenie ogrodów deszczowych). Zachęcanie do wykorzystywania własnych potencjałów i potencjałów rynku lokalnego, zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych będą również miały pozytywnie wpływał na aspekt zrównoważonego rozwoju.

Ponadto w zakresie projektów inwestycyjnych finansowanych z budżetu LSR działania proekologiczne będą traktowane priorytetowo. Aspekt zrównoważonego rozwoju został uwzględniony w kryteriach wyboru projektów a jego waga została tak zaplanowana, aby był brany pod uwagę przez przyszłych beneficjentów.

Monitoring tych działań będzie oparty o współpracę LGD z beneficjentami w zakresie podjętych przez nich działań proekologicznych, wszelkie niezbędne informacje będą pozyskiwane z ankiet monitorujących postęp realizacji strategii oraz danych pozyskanych z GUS.

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia

Rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: analiza danych (desk research), grupa robocza, spotkania ekspertów.

1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategicznymi

Lokalna Strategia Rozwoju to dokument zawierający spójny zestaw operacji mających skutkować osiągnięciem celów wypracowanych w sposób partycypacyjny na gruncie lokalnym, co pozwoli na zaspokojenie potrzeb mieszkańców obszaru objętego LGD. Jednym z jej podstawowych elementów jest zintegrowane podejście do rozwoju obszaru. Dzięki temu możliwe jest precyzyjne dostosowanie działań do różnorodnych uwarunkowań lokalnych poprzez wykorzystanie potencjału obszaru LGD oraz jego zasobów. Zintegrowane podejście oznacza umiejscowienie szeregu problemów oraz tematów istotnych z punktu widzenia społeczności, w szerszym kontekście rozwojowym. Cele i przedsięwzięcia sformułowane w LSR, które stanowią odzwierciedlenie najbardziej pożądanych zmian dla obszaru LGD są ściśle powiązane z celami i założeniami innych dokumentów planistycznych lub strategii.

W ramach procesu programowania LSR analizie poddano mechanizmy i narzędzia służące zapewnianiu koordynacji komplementarności i synergii LSR z innymi interwencjami finansowanymi w ramach funduszy unijnych oraz innych środków wsparcia zewnętrznego. Wskazano przykłady celów LSR komplementarnych z innymi inicjatywami realizowanymi z innych funduszy europejskich, a także zdiagnozowano efekty synergii w poszczególnych obszarach wsparcia. Poniżej przedstawiony został w tabeli opis ścisłej spójności, łączności kompleksowości planowanych w LSR przedsięwzięć:

Tabela nr 9 - Zgodność celów LSR z dokumentami planistycznymi/strategicznymi

DOKUMENTY STRATEGICZNE	**CELE OGÓLNE LSR DLA OBSZARU LGD ZIEMIA ZAMOJSKA NA LATA 2023-2027**		**Wskazanie/Opis spójności LSR z celami określonymi w programach**
	CEL 1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego	**CEL 2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno-gospodarczego obszaru LGD**	
Polityka Spójności	Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym Cel 5. Europa bliższa obywatelom	Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym Cel 5. Europa bliższa obywatelom	Polityka spójności jest główną polityką inwestycyjną Unii Europejskiej. Zapewnia ona korzyści wszystkim regionom i miastom w UE oraz wspiera wzrost gospodarczy, tworzenie miejsc pracy, konkurencyjność przedsiębiorstw, zrównoważony rozwój i ochronę środowiska. Jednym z głównych celów UE jest umacnianie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Poprzez liczne działania i przy użyciu znacznej części środków finansowych z budżetu Unia wyrównuje dysproporcje między regionami, w szczególności między obszarami wiejskimi, obszarami podlegającymi przemianom przemysłowym i regionami, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków

			przyrodniczych lub demograficznych. Cele LSR wpisują się zatem w założenia tej polityki.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel strategiczny 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel strategiczny 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Cel strategiczny 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel strategiczny 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. Strategia wspiera m.in. konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą m.in. lokalne przedsiębiorstwa
Wspólna Polityka Rolna na lata 2023-2027	I.13.I LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS): Zakres wsparcia 1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne Zakres wsparcia 2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie: a) gospodarstw agroturystycznych, b) zagród edukacyjnych, Zakres wsparcia 6. Poprawa dostępu do	I.13.I LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS): Zakres wsparcia 1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, Zakres wsparcia 4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-3 Zakres wsparcia 5. Przygotowanie	Wspólna Polityka Rolna (WPR) daje szansę, na skuteczne, trwałe wzmacnianie konkurencyjności i rozwój polskiego rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich z uwzględnieniem aspektów przejścia do zielonej i cyfrowej gospodarki. Niniejsza LSR wpisuje się w szerokiej skali w założenia WPR, przez co jest z nią spójna i harmonijna.

	małej infrastruktury publicznej Zakres wsparcia 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	koncepcji inteligentnej wsi Zakres wsparcia 6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej Zakres wsparcia 7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej Zakres wsparcia 8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji Zakres wsparcia 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030	Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury, stanu środowiska Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury, stanu środowiska Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	Celem SZRWRiR 2030 jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. Realizacja LSR również przyczyni się do wzrostu gospodarczego wsi i poprawę jej konkurencyjności.
Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027	Cel główny Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+	Cel główny Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej to kontynuacja wsparcia dla wschodnich województw na lata 2021-2027, aby przyspieszyć ich rozwój. Program wspiera projekty nastawione na biznes, adaptację miast do zmian klimatu, rozwój niskoemisyjnej mobilności miejskiej, ochronę bioróżnorodności, rozwój inteligentnych sieci dystrybucji energii, zwiększenie dostępności kolejowej i drogowej oraz

			rozwój zrównoważonej turystyki. Realizacja niniejszej LSR wpisuje się w założenia tego programu.
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030	PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu	PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego	Nadrzędną ideą tej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest wykorzystanie potencjałów rozwojowych, poprawa jakości życia mieszkańców oraz modernizacja gospodarki i innowacyjność. Niniejsza LSR również nastawiona jest na wykorzystanie różnego rodzaju lokalnych potencjałów, aby przyczynić się do rozwoju województwa.
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego 2030	Cel główny: Zwiększenie skali i zakresu wprowadzanych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców	Cel główny: Zwiększenie skali i zakresu wprowadzanych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców	Założeniem tej Strategii jest zwiększenie skali i zakresu wprowadzanych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości życia regionu. Niniejsza LSR również stawia na stosowanie innowacyjnych rozwiązań, np. w przedsiębiorczości.
Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych	Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich	Główny cel programu to wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców. Realizacja niniejszej LSR przyczyni się osiągniecia głównego celu programu.

		rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych	

Obszar LGD Ziemia Zamojska nie jest objęty Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi ujętymi w Regionalnym Programie Operacyjnym dla Województwa Lubelskiego.

W procesie tworzenia LSR wzięto pod uwagę wymienione w tabeli dokumenty strategiczne, a zestawione powyżej dokumenty planistyczne wskazują na zgodność, komplementarność i synergię ich celów z założeniami i z celami LSR. Zapisy tych dokumentów są skorelowane z celami LSR, szczególnie w zakresie rozwoju turystyki poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD, dążenia do większego rozwoju działalności gospodarczej, wspierania przedsiębiorczości i przeciwdziałania bezrobociu oraz coraz większej integracji i aktywności mieszkańców, co w efekcie powinno doprowadzić do podniesienia standardów życia mieszkańców LGD.

Kwestia komplementarności stanowi jedną z kluczowych zasad realizacji polityki wspólnotowej UE. Komplementarność LSR będzie realizowana na dwóch etapach, na etapie programowania oraz wdrażania strategii. Na etapie programowania komplementarność została zapewniona przy tworzeniu LSR i określaniu zakresu tematycznego przedsięwzięć. LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentami strategicznymi dla obszaru działania LGD na terenie kraju, Lubelszczyzny oraz dokumentów strategicznych sporządzanych przez instytucje zajmujące się pomocą społeczną i bezrobociem.

Przywołane zapisy jednoznacznie potwierdzają pełną spójność celów zaproponowanych w LSR ze wszystkimi analizowanymi programami zarówno na szczeblu krajowym, wojewódzkim, jak i lokalnym. Cele w ramach, których realizowane będą przedsięwzięcie w sposób spójny i kompleksowy odpowiadają na potrzeby różnych sektorów i potencjalnych beneficjentów/interesariuszy wskazanych w tym dokumencie.

Komplementarność i synergia przedsięwzięć określonych w LSR będą przyczyniać się do osiągania wyznaczonych celów LSR i przejawiać się będą:

- przy realizacji przedsięwzięcia będą wykorzystywane efekty realizacji innego przedsięwzięcia, np. po realizacji przedsięwzięcia 2.6 będzie można będzie wykorzystać jego rozwiązania w przedsięwzięciu 1.1 lub 2.1
- nastąpi wzmocnienie trwałości efektów jednego przedsięwzięcia poprzez realizację drugiego, np. realizacja przedsięwzięcia 2.1 przyczyni się do efektywniejszej realizacji przedsięwzięcia 2.2, 2.4, 2.5 czy 2.7,
- projekty adresowane są do tej samej grupy docelowej (np. przedsięwzięcia 2.2, 2.4, 2.7), tego samego terytorium (przedsięwzięcia 1.1 i 2.4, 2,5) czy rozwiązują ten sam problem (np. przedsięwzięcia 1.2, 1.3 i 2.3)
- realizacja przedsięwzięcia jest uzależniona od przeprowadzenia innego przedsięwzięcia (np. realizacja przedsięwzięcia 2.2, 2.4 czy 2.7 jest uzależniona od realizacji przedsięwzięcia 1.1).

Na etapie wdrażania LSR w przypadku realizacji operacji w Celu 1 „Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego", w ramach komplementarnych przedsięwzięć będzie możliwość rozbudowy i promocji potencjału infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych, a także podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu. będzie miała na celu możliwość rozwoju potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, promocja walorów obszaru LSR, a także uzyskanie premii na podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu. Natomiast realizacja celu 2 LSR „Zrównoważony rozwój kapitału społeczno-gospodarczego obszaru LGD", ma na celu rozwój podmiotów działających w sferze kulturalnej i społecznej, aktywizacja mieszkańców, edukacja liderów życia publicznego i społecznego wśród ludzi młodych, aktywizacja seniorów, tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych, a także tworzenie koncepcji inteligentnych wsi. Przewidziane w LSR przedsięwzięcia wykazują synergię i komplementarność względem siebie na wysokim poziomie realizacji zaplanowanych celów i przedsięwzięć

Cele LSR będzie można realizować przy uwzględnieniu i komplementarności również z celami zawartymi w Polityce Spójności, WPR na lata 2023-2027, FEdPW 2021-2027, SRWL do 2023 czy też PFEdL 2021-2027 oraz pozostałymi dokumentami. Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach LSR będą mogły być realizowane ze środków

pozyskanych z programu NOWEFIO 2021-2030. Szczególną zaletą tego programu jest przekazanie środków finansowych dla oferenta po podpisaniu umowy na realizację zadania. Pozwala to będzie projektodawcom, którzy dysponują niewielką ilością środków finansowych na realizację zadania bezpośrednio po rozstrzygnięciu konkursu, bez potrzeby uprzedniego tworzenia rezerw finansowych. W ramach każdego z priorytetów programu NOWEFIO 2021-2030 możliwa jest realizacja projektów w obszarze zwiększania aktywności lokalnej, wzmacniania kompetencji organizacji lokalnych (KGW, Stowarzyszeń, dzieci, młodzieży, mieszkańców, itp.).

Istotnym elementem w zakresie zapewniania komplementarności i synergii są działania na rzecz osiągniecia wspólnych i komplementarnych celów, które mogą zostać osiągnięte m.in. przez promowanie oraz zwiększanie świadomości wagi tych cech wśród wnioskodawców i beneficjentów. W celu zwiększenia efektywności istniejącego systemu instytucjonalnego zapewniono narzędzia wsparcia komplementarności i zintegrowania na etapie wdrożenia LSR. W zakresie kompetencji pracowników biura LGD odpowiedzialnych za doradztwo wprowadzono zakres planowania, stosowania i zapewnianie komplementarności poszczególnych operacji, które będą mogły uzyskać wsparcie środków dostępnych w LSR. Pracownicy biura LGD będą zbierać i aktualizować informacje o dostępnych środkach pomocowych komplementarnych do LSR w celu zwiększenia efektywności zintegrowania wsparcia oraz udzielanie informacji o możliwości korzystania z komplementarnych form pomocy

Poprzez położenie nacisku na takie operacje, które komplementarne będą z innymi zrealizowanymi albo realizowanymi projektami, ma zostać wywołany efekt synergii. Tym samym wdrażanie LSR będzie mieć wzmocniony wpływ na zrównoważony rozwój obszaru nim objętego**. Korzyściami z komplementarności i synergii** pomiędzy funduszami unijnymi, a także podmiotami je wdrażającymi, które mają wpływ na wdrożenie LSR będą m.in.: ułatwienie realizacji przedsięwzięć, skuteczniejsze osiągniecie celów i zaspokojenie potrzeb, oszczędność środków, dodatkowe/lepsze rezultaty realizacji operacji, uzyskiwanie określonych rezultatów w krótszym czasie.

Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji niniejszej LSR wiąże się ze zwiększeniem kapitału społecznego lokalnej społeczności wiejskiej, czyli wzmacnianie więzów, rozwijanie kontaktów, rozwój współpracy, a także ze wzmocnieniem lokalnego zaangażowania poprzez rozwój lokalnej strategii, jej realizację i przydział zasobów. Z uwagi na to, że LGD Ziemia Zamojska jest członkiem Lubelskiej Sieci LGD i Krajowej Sieci LGD nawiązujemy współpracę uczestniczymy w realizacji różnych projektów wraz z innymi LGD z obszaru województwa lubelskiego, a także z innymi krajowymi LGD. Korzyści planowane do osiągniecia LSR jakie daje podejście LEADER wyrażają się poprzez tworzenie odpowiednich warunków oraz staranne opracowanie nowych i świeżych pomysłów, LGD może osiągać znaczne i trwałe zmiany oraz korzyści dla swojego terenu — prawdziwą wartość dodaną, która jest celem podejścia LEADER. Wartość dodana niniejszej LSR zostanie osiągnięta m.in. poprzez: zastosowanie komplementarnych operacji powalających w sposób kompleksowy na zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności, np. wyposażenie świetlicy, a potem organizowanie w nich różnorodnych szkoleń warsztatów, spotkań, jak również realizacja projektów wykraczających poza obszar gmin należących do LGD, itp.

Wdrażanie LSR w ramach poszczególnych przedsięwzięć przewiduje różne zakresy wsparcia, które w kompleksowy sposób zaspokoją potrzeby lokalnej społeczności i są kluczowymi formami do osiągniecia celów LSR, służące dobru ogółu jak również poszczególnym beneficjentom (np. w działalności gospodarczej). Będą one realizowane w postaci konkursu, operacji własnych, projektów grantowych, operacji partnerskich i projektów w partnerstwie). Przyjęty sposób wdrażania LSR pozwoli na szeroką dostępność różnorodnych zakresów wsparcia dla potencjalnych Beneficjentów w celu realizacji zaplanowanych działań, wpisujących się w LSR dla obszaru LGD Ziemia Zamojska.

Dobór zakresów wsparcia ujęty w niniejszej strategii wynika z potrzeb lokalnych wynikających z diagnozy obszaru i analizy potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru LSR. Sposób wdrażania LSR będzie się odbywał na kilku płaszczyznach, najpierw realizacja operacji np. przyczyniających się do rozbudowy i rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej czy działających w sferze społecznej i kulturalnej, a następnie wykorzystanie tej infrastruktury do realizacji operacji w zakresie promocji obszaru, organizacji różnorakich wydarzeń promocyjnych o charakterze kulturalnym sportowym, kulinarnym, itp. Wdrażanie LSR odbywało się będzie więc na realizacji

wielozakresowych naborów wniosków lub też harmonizacji zakresów tematycznych przeprowadzanych naborów wniosków. Przykłady wielkozakresowości naborów w niniejszym LSR:
- nabory dla przedsiębiorców ogłaszane będą z zakresu 1 i 2 WPR dla I.13.I LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), z zakresu 1 dla osób fizycznych na podejmowanie działalności gospodarczych, a z zakresu 2 dla rolników, chcących rozwinąć pozarolnicze funkcje swoich gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych czy zagród edukacyjnych;
- ogłoszenie naboru z przedsięwzięcia „Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej" łączy zakresy nr 6 i 9 WPR dla I.13.I LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), itd.

Wzmacnianie planowanych do osiągniecia efektów przyczyni się do pełnej realizacji i zaspokojenia potrzeb lokalnych, ujętych w niniejszej LSR. Posiadanie informacji o oczekiwaniach, przedstawione na etapie tworzenia i konsultowania LSR to jeden z elementów wzmacniających efekt jej wdrażania. Mając rzetelną wiedzę można wykluczyć w większym stopniu niedostosowanie planowanych do osiągniecia efektów. LSR to żywy dokument, który powstaje oddolnie, w związku z tym w trakcie jego realizacji dopuszczona będzie jego aktualizacja do realnych wymagań zgodnie z przeprowadzonymi konsultacjami oraz wprowadzenie wyników do realizacji. Wszystkie te sposoby przyczynią się do osiągniecia zamierzonych celów i efektów zaplanowanych w niniejszej LSR.

Istotnym aspektem niniejszej strategii jest pozytywny **wpływ podejścia LEADER na rozwój społeczny**, w tym na rozwój potencjału członków lokalnej społeczności. LEADER ma za zadanie pomóc włączyć mieszkańców wsi w proces oddolnego podejmowania decyzji i działań mających na celu poprawę ich jakości życia oraz wzrost ich potencjału. W podejściu LEADER społeczność lokalna to najważniejszy podmiot toczącego się procesu rozwoju obszarów wiejskich. Realizując niniejszą strategię, wzrośnie potencjał lokalnej społeczności, z uwagi na to, iż działania zaplanowane w LSR będą skierowane bezpośrednio do niej, zarówno w sferze społecznej, kulturalnej, infrastrukturalnej czy gospodarczej.

Wdrażanie LSR poprzez realizację jej poszczególnych przedsięwzięć będzie odbywać się także dzięki **finansowaniu z innych źródeł**. Jedną z możliwości uzyskania dodatkowego źródła finansowania będzie sposobność uzyskania wsparcia finansowego w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego w ramach Działania 10.3 Kształcenie ogólne (Priorytet X Lepsza Edukacja). Finansowanie to będzie można pozyskać na realizację Przedsięwzięcia 2.4 niniejszej LSR, skierowanego dla ludzi młodych (dzieci i młodzieży). Kolejną możliwością uzyskania wsparcia finansowego na realizację Przedsięwzięcia 2.5 zawartego w niniejszej LSR, będzie wykorzystanie rządowego programu dotacyjnego realizowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, pod nazwą „Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+". Założenia tego programu zakładają zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego, co wpisuje się w założenia niniejszej LSR. LGD będzie starać się pozyskać przede wszystkim środki krajowe pochodzące z NIW w ramach NOWEFIO, z programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Fundacji ORLEN, Fundacji PZU, konkursów ogłaszanych przez Zarząd Województwa Lubelskiego w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego oraz Starostwa Powiatowego w Zamościu lub innych źródeł. W pozyskiwaniu środków zewnętrznych LGD Ziemia Zamojska posiada wieloletnie doświadczenie. W ramach ww. programów realizowane będą 4 przedsięwzięcia zapisane w LSR: 1.1, 2.4, 2.5, 2.7. Działania będą skierowane do grup w niekorzystnej sytuacji oraz grup docelowych – dzieci, młodzieży i seniorów oraz lokalnych liderów, którzy potrzebują wsparcia w zakresie edukacji poza formalnej, aktywizacji i włączenia społecznego. Na chwilę tworzenia niniejszej LSR występuje niska dojrzałość programów i w sytuacji, gdy okaże się, że LGD nie będzie mogło pozyskać środków zewnętrznych, będzie wtedy korzystać z innych źródeł finansowania np. gminnych, powiatowych lub własnych.

2.Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Przewidziane w LSR operacje są ze sobą ściśle powiązane, będą przyczyniać się do osiągniecia założonych celów i rezultatów. Cele LSR są ze sobą spójne, ponieważ dotyczą głównych sfer życia i działalności człowieka - pracy, zaspokajania potrzeb, rozwoju oraz spędzania wolnego czasu oraz rozwoju obszaru. Przedsięwzięcia

składające się na Cel 1 są komplementarne i wzajemnie się uzupełniające, ponieważ zakładają nie tylko rozwój infrastruktury turystycznej, ale również podejmowanie działań, dzięki którym ta infrastruktura będzie efektywniej wykorzystywana, co przyczyni się również do promocji obszaru. Realizacja tego celu zakłada współpracę sektora publicznego, społecznego poprzez aktywne wspieranie i pomoc podmiotom, które będą realizować projekty, sektora gospodarczego poprzez tworzenie ofert komercyjnych. Komplementarna realizacja 3 przedsięwzięć pozwoli na osiągniecie celu 1.

Przedsięwzięcia składające się na Cel 2 także są ze sobą spójne, ponieważ zakładają nie tylko poprawę dostępu do infrastruktury kulturalnej, ale również podejmowanie działań, dzięki którym ta infrastruktura będzie wykorzystywana. Przedsięwzięcia w tym celu wykazują komplementarność branżową, gdyż mamy tu do czynienia ze współpracą branż kulturalnych i edukacyjnych. Ponadto kompleksowa realizacja zakładanych projektów wpłynie na rozwój obszaru i poprawę życia codziennego mieszkańców nie tylko w sferze społeczno-kulturalnej, ale i gospodarczej. Cel 2 również zakłada współpracę trzech sektorów – społeczny, publiczny i gospodarczy.

Realizacja wszystkich przedsięwzięć zapewni komplementarny i synergiczny rozwój całego obszaru Stowarzyszenia, we wszystkich dziedzinach życia jego mieszkańców – pracy, zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych i wolnego czasu.

Lokalna Strategia Rozwoju ma charakter zintegrowany na różnych poziomach. Zintegrowane podejście odzwierciedla się w spójnym doborze celów i przedsięwzięć, powiązań pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji LSR oraz wykorzystaniu różnych zasobów lokalnych. Zaplanowane w ramach LSR cele i przedsięwzięcia wynikają z diagnozy obszaru i analizy potrzeb rozwojowych i potencjałów i są ze sobą skorelowane. W Lokalnej Strategii Rozwoju oraz sformułowanych w jej ramach przedsięwzięciach integracja przejawia się w trzech aspektach: podmiotowym, terytorialnym, funkcjonalnym.

Przy konstrukcji celów i poszczególnych przedsięwzięć została przyjęta zasada ich wzajemnego na siebie oddziaływania, czyli synergii, zarówno na płaszczyźnie realizacji zadania jak i na płaszczyźnie oddziaływania na siebie poszczególnych beneficjentów w każdym przedsięwzięciu.

Integracja w ujęciu podmiotowym pozostaje uwzględniona w kontekście wewnątrzsektorowym oraz w kontekście międzysektorowym. Realizacja założonych w LSR przedsięwzięć jest uwarunkowana zintegrowaniem oraz aktywnym włączeniem się podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory. Integracja podmiotów przyczynia się do dodania potencjałów podmiotom lub uzupełnienia potencjału, a w konsekwencji do zwiększenia możliwości realizacji projektów wdrażających LSR. Kolejnym istotnym elementem LSR jest integracja terytorialna. Określając przedsięwzięcia do realizacji, kierowano się przede wszystkim faktem, że stanowią one odpowiedź na problemy zdiagnozowane na całym obszarze realizacji LSR. Dzięki działaniom partycypacyjnym prowadzonym na szeroką skalę, było możliwe uzyskanie diagnozy od wszystkich sektorów funkcjonujących na terenie LGD. Pozwala to zakładać, że sformułowane w LSR przedsięwzięcia obejmą zasięgiem cały obszar LGD. Istotą LSR jest współzależny rozwój różnych funkcji, co przejawia się w kompleksowym przygotowaniu diagnozy oraz we współzależności sformułowanych celów. W ramach Strategii zmierza się do integrowania rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturalnym, przestrzennym, gospodarczym. Sformułowanie przedsięwzięć miało na celu taką realizację jednego wymiaru, aby wpływał on na osiąganie celów w innych wymiarach. Szansą może być kompleksowa realizacja przedsięwzięć wspierających rozwój kapitału ludzkiego ze środków unijnych oraz krajowych. Np. w ramach KSRR 2030 przewidziano bowiem możliwość pozyskania komplementarnych środków wsparcia do tych dostępnych dla LGD w ramach PS WPR 2023-2027. Wsparcie to będzie realizowane ze środków KSRR i skierowane będzie na działania służące m.in. sprzyjaniu rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego czy też wsparcie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym. LGD zamierza oddziaływać na zidentyfikowane grupy docelowe działań w obszarze przedsiębiorczości, planuje się w szczególności działania, np. w postaci doradztwa i pomocy dla osób, które chcą założyć swoją własną działalność gospodarczą, szkoleń nakierowanych na edukowanie liderów lokalnych, czy też aktywizację mieszkańców obszaru LGD z uwzględnieniem seniorów i osób młodych.

Dodatkowo wsparcie na realizację powyższych celów, ze szczególnym uwzględnieniem Przedsięwzięć 2.2, 2.4, 2.5 i 2.7, może być uzupełnione w ramach naborów przeprowadzanych m.in. przez FIO, Fundacje (np. Fundacja

Orlen, Fundacja PZU, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności), Starostwo Powiatowe czy też Ministerstwo Kultury lub Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (program ASOS), czy też innych dostępnych.

Efekty dotychczas podejmowanych przedsięwzięć są pozytywnie oceniane przez JST, organizacje pozarządowe czy osoby fizyczne podejmujące/rozwijające działalność gospodarczą realizujące projekty w okresie programowania 2007-2013 i 2014-2020. LGD będzie kontynuować realizowane działania w okresie 2014-2020 również z wykorzystaniem własnych środków finansowych. Odbywać się to będzie poprzez pobudzanie i wspieranie nie tylko inicjatywy obywatelskich, ale przede wszystkim te związane z działalnością gospodarczą, rozwojem infrastruktury i tworzeniem miejsc pracy, np. w wyremontowanych świetlicach w okresie programowania 2007-2013 i 2014-2020, w obecnym okresie będą teraz organizowania spotkania, szkolenia, warsztaty, czy też inne działania wykorzystujące powstała bazę. Pozwoli to np. na połączenie projektów „miękkich" z konkretnym wsparciem inwestycyjnym, czy też synergia między projektami z kilku sektorów lub celami.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób

Cele, przedsięwzięcia oraz wskaźniki zostały opracowane z zastosowaniem różnorodnych metod partycypacyjnych tzn. analizy danych, badań ankietowych, grupy roboczej, spotkania ekspertów oraz fiszki projektowej.

Wybrane cele oraz przedsięwzięcia wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy potrzeb i są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji potrzeby miejscowej ludności.

Uwzględniając wnioski z konsultacji społecznych przyjęto, że rozwój obszaru powinien przede wszystkim skupiać się na:

− działaniach infrastrukturalnych, tworzących zaplecze do realizacji działań aktywizacyjnych
− dalszej poprawie oferty spędzania czasu wolnego na terenie
- wsparciu przedsiębiorczości i tworzeniu nowych miejsc pracy
− edukacji w zakresie przedsiębiorczości, ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej, współpracy podmiotów, edukacji liderów życia publicznego.
- stymulowaniu rozwoju lokalnego przez zastosowanie rozwiązań innowacyjnych - przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju „Smart Village"

Zwrócono uwagę również na brak innowacyjnych, efektywnych działań i partnerstw na rzecz idei zrównoważonego rozwoju, na niedostateczne umiejętności społeczne w zakresie współpracy i tworzenia wspólnych projektów.

2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

W oparciu o wnioski z konsultacji sformułowano 2 cele:

1. **Cel 1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego** – cel został sformułowany w oparciu o analizę potrzeb i potencjału, która wykazała, iż znaczącym potencjałem obszaru LGD jest korzystne położenie przestrzeni przyrodniczo-geograficznej jak i uwarunkowania klimatyczne, cenne przyrodniczo obszary, w tym obszary chronionego krajobrazu, unikatowe obiekty zabytkowe. Sprzyja to stworzeniu kompleksowej oferty turystycznej i rozwojowi usług spędzania wolnego czasu.
2. **Cel 2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczego obszaru LGD -** cel został sformułowany w oparciu o analizę potrzeb i potencjału, która wykazała, iż obszar boryka się z trudnościami gospodarki lokalnej, ale również ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa oraz narastającym wykluczeniem osób starszych. W trakcie konsultacji zgłaszano również słaby potencjał organizacji działających na obszarze,

niedoinwestowanie infrastruktury technicznej, społecznej oraz kulturalnej. Zauważano niewystarczającą ilość miejsc pracy, narastający odpływ młodych ludzi. W trakcie konsultacji zwrócono uwagę na niewystarczającą ofertę spędzania czasu wolnego dla mieszkańców oraz potrzebę poprawy infrastruktury technicznej, kulturalnej oraz społecznej.

Realizacja celów będzie finansowana ze środków Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027.

3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie ich realizacji wraz z uzasadnieniem

W ramach **Celu 1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego,** zostały zaplanowane do realizacji 3 przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Obszar LGD Ziemia Zamojska jest atrakcyjny zarówno dla wypoczynku i rekreacji jak również do uprawiania turystyki, szczególnie pieszej, rowerowej, konnej. Obszar ten jest atrakcyjnym miejscem do rozwoju wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz agroturystyki i wypoczynku indywidualnego. Pomimo działań promujących walory kulturowe i turystyczne obecny potencjał wciąż nie jest w pełni wykorzystany, dlatego należy nadal inwestować w jego promocję, promocję produktów lokalnych oraz infrastrukturę okołoturystyczną dla przyciągnięcia większej ilości turystów. Działania promocyjne będą tylko uzupełnieniem i jednym z elementów operacji polegających na rozbudowie infrastruktury. Kluczowe jest, aby rozwój gospodarczy obszaru w tym turystyka rozwijała się w oparciu o zasoby endogenne. Ze względu na miejscowo niedostatecznie rozwiniętą sieciową infrastrukturę turystyczną (szlaki piesze, rowerowe, elementy małej architektury i strefy odpoczynku) oraz brak spójnej oferty i promocji turystycznej całego obszaru istniejący potencjał nie jest w pełni wykorzystany. Ponadto należy poszukiwać rozwiązań w obszarze zwiększenie bezpieczeństwa tych miejsc w szczególności dotyczy to turystyczno-rekreacyjnego ruchu rowerowego. Jest to szczególnie ważne z perspektywy rozwoju tego obszaru wśród takich grup docelowych jak młodzież i rodziny z dziećmi.

Preferowane operacje

Wspierane będą wszelkie operacje, które przyczynią się do rozwoju małej infrastruktury publicznej w tym: budowa, przebudowa, modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, budowa/ rozbudowa ścieżek pieszych, rowerowych, edukacyjnych, budowa/ rozbudowa placów zabaw, budowa/ rozbudowa miejsc odpoczynku, budowa parków linowych, skałek wspinaczkowych, zagospodarowania terenu, znakowanie szlaków, znakowanie atrakcji turystycznych, budowa altan, budowa punktów widokowych, instalacja drogowskazów, witaczy, mała architektura turystyczna, wiaty edukacyjne, trasy nordic walking, wypożyczalnie rowerów, poprawa infrastruktury w zakresie zwiększenia dostępności komunikacyjnej miejsc turystycznych(m.in. przystanie, zatoczki, parkingi), promocja miejsc i atrakcji turystycznych, wydawnictwa, imprezy i wydarzenia niecykliczne i inne operacje promujące walory obszaru LGD Ziemia Zamojska, operacje promujące produkty lokalne, szlaki turystyczne, istotne dla rozwoju turystyki miejsca i wydarzenia; innowacyjne operacje z zakresu promocji obszaru LGD, organizacja wydarzeń promocyjnych o charakterze kulturalnym, sportowym, kulinarnym oraz konkursów itp., publikacje i inne materiały informacyjne o obszarze LGD Ziemia Zamojska, jego walorach itp.

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów oraz poprzez zaplanowana do realizacji operację własną. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 444 000 euro.

Przedsięwzięcie 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Ludność na obszarach wiejskich ze względu na niskie dochody z gospodarstw rolnych zmuszona jest do poszukiwania alternatywnych źródeł dochodu. Jednocześnie brak zanieczyszczenia środowiska, wysokiej jakości zasoby

przyrodnicze sprzyjają rozwojowi turystyki, agroturystyki. Planowane przedsięwzięcie będzie wpływać na rozwój gospodarstw rolnych. Rozwój działalności gospodarczej należy stymulować w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców wykorzystującą endogenne warunki rozwojowe (przyroda, dziedzictwo kulturowe i historyczne obszaru). LGD w ramach kryteriów wyboru operacji planuje premiować operacje innowacyjne. Wsparcie w ramach danego przedsięwzięcia dedykowane jest m.in. grupom w niekorzystnej sytuacji.

Preferowane operacje

Powstanie nowych podmiotów, tworzenie agroturystyk, w tym inwestycje związane z rozwiązaniami innowacyjnymi i proekologicznymi. Preferowane operacje będą realizowane zgodnie kodami Polskiej Klasyfikacji Działalności gospodarczej (PKD), ujętymi w sekcjach: I, O, Q

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 67 000 euro.

Przedsięwzięcie 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Wysokiej jakości zasoby przyrodnicze występujące na obszarze LGD Ziemia Zamojska oraz czyste, mało zanieczyszczone środowisko sprzyjają rozwojowi turystyki wiejskiej, działalności gospodarczych z sektora turystycznego. Na naszym obszarze niewystarczająca jest liczba obiektów noclegowo – gastronomicznych. LGD w ramach kryteriów wyboru operacji planuje premiować operacje innowacyjne. Wsparcie w ramach danego przedsięwzięcia dedykowane jest m.in. grupom w niekorzystnej sytuacji.

Preferowane operacje

Zakładanie nowych podmiotów gospodarczych nastawionych na usługi w zakresie kultury, usługi związane z aktywną rekreacją, odnową biologiczną, turystyczne, gastronomiczne, rozrywkowe, medialne w tym inwestycje związane z rozwiązaniami innowacyjnymi i proekologicznymi, usługi noclegowe, różnego rodzaju usługi związane z turystyką. W ramach danego przedsięwzięcia, realizowane będą operacje wpisujące się w sekcje: I, O, S, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności gospodarczej (PKD).

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 60 500 euro.

W ramach Celu 2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno–gospodarczego obszaru LGD, do realizacji zostało przewidzianych 8 przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 2.1 Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Niekorzystnym zjawiskiem jest niedoinwestowanie istniejących obiektów, które stanowią centra życia i aktywizacji mieszkańców oraz działających organizacji. Wiele z nich nadal wymaga poprawy pod względem technicznym, estetycznym i funkcjonalnym. Na obszarze LGD Ziemia Zamojska istnieje dobrze rozwinięta sieć placówek kultury (świetlice wiejskie, remizy) dodatkowym problemem jest również słabe wyposażenie istniejących obiektów w sprzęt/instrumenty/narzędzia umożliwiające rozwój różnych form rozwoju osobistego, tworzenia zespołów tematycznych, kreowania postaw lokalnych itp. Działające na obszarze LGD Ziemia Zamojska organizacje pozarządowe pracują bardzo prężnie i podejmują działania na rzecz integracji lokalnych społeczności. Stają się one swoistym centrum lokalnego życia, które w jakimś stopniu oferuję zagospodarowanie czasu mieszkańców gmin partnerskich LGD Ziemia Zamojska. Bez wątpienia konieczne jest poczynienie inwestycji, w które pozwolą jeszcze pełniej uczestniczyć w oferowanych zajęciach oraz dadzą możliwość rozwoju kolejnych form działania.

Preferowane operacje

Wspierane będą działania ukierunkowane na wyposażenie miejsc spotkań dla lokalnej społeczności, obiektów pełniących funkcje kulturalne, wyposażenie orkiestr i zespołów artystycznych, grup rekonstrukcyjnych, stowarzyszeń, KGW itp.

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 410 500 euro.

Przedsięwzięcie 2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Wśród działających na obszarze organizacji widoczne są niedostateczne umiejętności społeczne w zakresie współpracy, wymiany doświadczeń, tworzenia wspólnych projektów, zarządzania projektami i ich promocją. Dlatego konieczne są działania związane z włączeniem społecznym, które umożliwią wsparcie lokalnych animatorów w kierunku ustrukturyzowania ich wiedzy i priorytetyzacji działań w zakresie narzędzi rozwoju lokalnego, z udziałem ekspertów i praktyków z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Problemy organizacji to przede wszystkim niewystarczające środki na prowadzenie działalności statutowej, brak lidera - silnej osobowości, która sprawnie zarządzałaby taką organizacją.

Preferowane operacje

szkolenia i inne działania nakierowane na funkcjonowanie, rozwijanie, budowanie potencjału organizacji, tworzenie jej marki, nawiązywanie współpracy oraz więzi organizacji pozarządowych, bazujące na wzajemnej wymianie doświadczeń, dobrych praktyk.

Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 40 000 euro.

Przedsięwzięcie 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Obszar LGD Ziemia Zamojska, jeżeli chodzi o przedsiębiorczość cechuje brak terenów inwestycyjnych oraz brak dużych przedsiębiorstw. Nadal istnieje niedostateczna liczba miejsc pracy na rynku lokalnym. Konieczne jest rozwijanie lokalnego rynku pracy, stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, by osoby bezrobotne oraz dotknięte zjawiskiem bezrobocia ukrytego mogły podjąć pracę w sektorze pozarolniczym. Tworzenie na obszarze LGD atrakcyjnych miejsc pracy, czy też możliwości samozatrudnienia wydaje się jednym z najistotniejszych elementów rozwoju obszaru a przynajmniej wyhamowania już występujących negatywnych trendów. Wzrost ilości osób podejmujących działalność gospodarcza zwłaszcza w dziedzinie usług komercyjnych oraz opieki zdrowotnej i społecznej może stać się podstawą do tworzenia na terenie LGD Ziemia Zamojska kompleksowej koncepcji tworzenia rozwiązań biznesowych dla starzejącego się społeczeństwa - srebrnej gospodarki Ziemi Zamojskiej i zatrzymanie odpływu młodych ludzi. Zapewnienie dostępu do usług komercyjnych na obszarach wiejskich zostanie osiągnięte poprzez wieloaspektowe wsparcie przedsiębiorczości. Stworzenie bogatej komplementarnej oferty usług odpłatnych zdecydowanie polepszy warunki życia i może zniwelować różnice rozwojowe między lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz obszarami wiejskimi, może również przyczynić się do stworzenia nowych miejsc pracy. LGD w ramach kryteriów wyboru operacji planuje premiować operacje innowacyjne. Wsparcie w ramach danego przedsięwzięcia dedykowane jest m.in. grupom w niekorzystnej sytuacji.

Preferowane operacje

Wpierane będą operacje polegające na podejmowaniu działalności gospodarczej, tworzenie usług dla nabywców indywidualnych oraz gospodarstw domowych– zaspakajających potrzeby konsumpcyjne mieszkańców obejmujących:

- usługi osobiste - żywieniowe, medyczne, edukacyjne, finansowe, ubezpieczeniowe, itp.
- usługi rzeczowe - naprawcze, motoryzacyjne, ogrodnicze, komputerowe itp.

Wspierane będą operacje ujęte w sekcjach: C, D, E, G, I, J, K, L, N, O, Q, R, T, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności Gospodarczej (PKD).

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 341 500 euro.

Przedsięwzięcie 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Słabe zintegrowanie młodego pokolenia, ich niska aktywność i zaangażowanie, utrudniony dostęp dzieci i młodzieży do szerokiej oferty edukacji poza formalnej, oferty spędzania wolnego czasu i rozwoju własnych zainteresowań istotnie łączy się z brakiem odpowiedzialności za przestrzeń życia, środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo.
W wyniku tego można zauważyć brak przynależności i tożsamości lokalnej wśród młodzieży. Należy podjąć działania polegające na włączeniu młodych osób w życie lokalnych społeczności, szeroko pojętej edukacji w zakresie pozyskiwania funduszy, edukacji ekologicznej, cyfrowej czy też szkoleń coachingowych/liderskich.
Preferowane operacje
W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje polegające na organizacji zajęć kulturalnych, plastycznych, artystycznych, muzycznych, ekologicznych, kluby robotyki, działania wzmacniające tożsamość lokalną, szkolenia liderskie oraz inne działania podnoszące wiedzę, umiejętności i aktywizujące ludzi młodych, zajęcia wzmacniające umiejętności cyfrowe**.**
Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane poprzez konkursy na projekty grantowe. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 22 500 euro.

Przedsięwzięcie 2.5 Włączenie społeczne Seniorów

Uzasadnienie przedsięwzięcia:
Na obszarze LGD Ziemia Zamojska występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa. Jest to problem, z którym mierzyć się musi coraz więcej miejsc, miejscowości czy regionów. Wiąże się on z brakiem zastępowalności pokoleń, coraz mniejszą liczbą osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym na danym terenie, a co za tym idzie z brakiem możliwości rozwoju, oraz powoduje wykluczenie społeczne. Jednocześnie można zaobserwować wykluczenie cyfrowe dotykające głównie seniorów – wiąże się głównie ze starzeniem się społeczeństwa i wprowadzaniem do użytkowania coraz nowszych technologii. Ciągła zmiana technologii powoduje, że starsi ludzie nie są w stanie nadążyć za zmieniającymi się trendami, mogą zostać wykluczeni z dostępu do informacji czy paść ofiarą oszustów internetowych. Należy wprowadzić również działania poprawiające sprawność ruchową i intelektualną seniorów. Można zaobserwować wzrost świadomości seniorów na temat istoty problemów dotyczących gospodarki odpadami i ochrony środowiska, lecz nadal jest to niewystarczający poziom.
Preferowane operacje
W ramach przedsięwzięcia wspierane będą różnego rodzaju warsztaty, działania sprzyjające samodzielności, aktywności i wykorzystaniu potencjału intelektualnego, szkolenia ukierunkowane na cyfryzację, ekologię, rozwój aktywność ruchowa osób starszych, inne działania podnoszące wiedzę, umiejętności i aktywizujące seniorów oraz inwestycje niezbędne do przeprowadzenia tych działań itp.
Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane poprzez konkursy na projekty grantowe. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 22 500 euro.

Przedsięwzięcie 2.6 Smart Village

Uzasadnienie przedsięwzięcia:
Na obszarze LGD Ziemia Zamojska występuje brak innowacyjnych, efektywnych działań i partnerstw na rzecz idei zrównoważonego rozwoju (budowanie lokalnej gospodarki opartej na wiedzy, umiejętnościach i sprzyjającej włączeniu społecznemu). Będzie to przedsięwzięcie innowacyjne, ponieważ do tej pory na danym obszarze nie były prowadzone tego typu działania. Zidentyfikowano brak przedsięwzięć, zmierzających do stworzenia gmin bezpiecznych i przyjaznych mieszkańcom. Działania władz lokalnych powinny skupiać się na realizacji zadań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowania jej społeczności oraz wszelkich działaniach wspomagających istniejące wspólnoty lokalne. Ważnym aspektem jest również świadomość w zakresie najnowszych trendów i rozwiązań a także wiedza merytoryczna do odkrycia potencjału i tworzenia inteligentnych rozwiązań z zakresu tzw. 'smart village'. Wdrażanie koncepcji „Smart village – inteligentna wieś", która daje różnorodne możliwości rozwoju przyczyniające się do wzrostu efektywności zarządzania i świadczenia usług oraz poprawy konkurencyjności terenów wiejskich, przy jednoczesnym poszanowaniu ekonomicznych, społecznych i środowiskowych potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń. Spodziewane i oczekiwane efekty zastosowania innowacyjnych narzędzi i rozwiązań jak i działań bazujących na koncepcji SV to**:** ograniczenie depopulacji, niekorzystnych trendów demograficznych,

podniesienie jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, wspieranie środowiska lokalnego, zniwelowanie niewystarczającej liczby miejsc pracy czy wykluczenia cyfrowego**.** Rozwijanie sieci współpracy, wspólne inicjatywy i odpowiedzialność za podejmowane działania, wymiana doświadczeń będzie mieć znaczący wpływ na przyśpieszenie procesów rozwojowych obszaru.

*Preferowane operacje**:***

W ramach danego przedsięwzięcia wspierane będą różnego rodzaju działania wykorzystuje nowoczesne technologie, innowacyjne narzędzia w celu poprawy jakości i poziomu życia mieszkańców obszaru LGD Ziemia Zamojska, innowacyjne działania polegające na aktywizacji lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane poprzez konkurs na projekty grantowe. W ramach przedsięwzięcia zostało przewidziane, iż zostanie wybranych 5 koncepcji smart village. Budżet przewidziano w wysokości 5000 euro.

Przedsięwzięcie 2.7 Aktywni mieszkańcy

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Występująca na obszarze niedoinwestowana oferta kulturalna, oferta spędzania czasu wolnego jest barierą do rozwoju aktywności mieszkańców. Potrzebne są inicjatywy społeczne, które przyczynia się do poszerzania oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców oraz ich integrację.

Preferowane operacje

W ramach przedsięwzięcia wpierane będą działania polegające na aktywizacji oraz integracji społeczności lokalnej poprzez działania podnoszące wiedzę i umiejętności, pikniki ekologiczna, gry terenowe, rajdy rowerowe, zajęcia ruchowe, warsztaty o tematyce kulturalnej, warsztaty artystyczne itp.

Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane poprzez konkursy na projekty grantowe. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 22 500 euro.

Przedsięwzięcie 2.8 Poprawa dostępności obiektów publicznych

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Niekorzystnym zjawiskiem jest niedoinwestowanie istniejących obiektów, które stanowią centra życia i aktywizacji mieszkańców oraz działających organizacji. Wiele z nich nadal wymaga poprawy pod względem technicznym, estetycznym i funkcjonalnym.

Preferowane operacje

W ramach przedsięwzięcia będą wspierane operacja przyczyniające się do poprawy infrastruktury kulturalnej. Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach konkursów ogłaszanych dla potencjalnych beneficjentów. Do realizacji przedsięwzięcia przewidziano budżet w wysokości 64 000 euro.

Jako sposób realizacji przedsięwzięć przewiduje się konkursy, projekty grantowe oraz operację własną. W ramach realizacji przewidziano w sumie 3 projekty grantowe polegające na aktywizacji mieszkańców, w tym osób młodych oraz włączeniu społecznym seniorów w przedsięwzięciach: 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych, 2.5 Włączenie społeczne Seniorów, 2.7 Aktywni mieszkańcy oraz projekt grantowy dotyczący przygotowania koncepcji Smart Village w przedsięwzięciu 2.6 Smart Village. Założono, że jeden grant będzie wynosił od 5 000 zł. do 20 000 zł. Założono również, że wnioskodawcami w ramach grantów będą inne podmioty niż jsfp.

Do realizacji przewidziano 2 operacje własne, w ramach przedsięwzięcia:

1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno -rekreacyjnej, w wysokości około 136 900 euro.

W ramach realizacji przedsięwzięć przewidziano, że dofinansowanie na działania z zakresu podejmowania działalności gospodarczej będą przyznawane w wysokości do 150 000 zł. Na etapie analizy potrzeb i potencjału obszaru wykazano, że ze względu na inflację oraz systematyczny wzrost cen materiałów oraz usług należy podnieść z dotychczasowej kwoty 80 000 zł. Realizacja operacji w zakresie podejmowania działalności gospodarczej przez osoby fizyczne w tym ubezpieczone w KRUS będzie możliwa w ramach przedsięwzięć 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu oraz 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych.

W celu zapewnienia realizacji przedsięwzięć w szczególności infrastrukturalnych, a także niwelowania następstw pandemii, wojny na Ukrainie zostanie skierowany strumień środków dla samorządów w celu zapewnienia oferty dla mieszkańców. Jeżeli suma pomocy na operacje realizowane przez jsfp, inne niż operacje realizujące koncepcje smart village, przekroczy 40% środków LSR, LGD w regulaminie naboru wniosków przewidzi brak możliwości aplikowania przez jsfp.

W ramach strategii przewidziano również wsparcie dla rolników – właścicieli małych gospodarstw rolnych w przedsięwzięciu 1.2. Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych. Mogą oni również aplikować w przedsięwzięciach 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu oraz 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych.

W LSR przewidziano równie przedsięwzięcie dedykowane seniorom 2.5 Włączenie społeczne seniorów oraz osobom młodym 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych.

4.Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Każdy z rodzajów wskaźników przyjętych dla celów LSR na poziomie produktu oraz rezultatu odpowiada bezpośrednio przyjętym celom oraz przedsięwzięciom. W tabeli poniżej wskazano mierzalne, przejrzyste wskaźniki. Do każdego wskaźnika są podane źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazowa oraz termin osiągnięcia wartości docelowych. Wskaźniki produktu mierzą fizyczne efekty (produkty usług) będące wynikiem pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia. Wskaźniki rezultatu natomiast zostały skonstruowane w taki sposób, aby dawały wprost informację o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. Do szacowania wartości przyjętych wskaźników wykorzystano doświadczenie z lat poprzednich. Wskaźniki rezultatu zostały wybrane spośród katalogu wskaźników obowiązkowych.

Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników szczegółowo jest opisany w rozdziale VIII Plan działania oraz w załączniku do niniejszej strategii – Plan działania.

Tabela 10 – Wskaźniki dla Celu 1 LSR

Cel 1	**Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR**				
Nr identyfikacji wskaźnika	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan końcowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
R.41	Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (P.1.1)	Liczba osób	0	4000	Dane LGD/ Ankieta/ Sprawozdanie
R.39	Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. (P.1.2)	Liczba przedsiębiorstw	0	2	Dane LGD/ Ankieta/ Sprawozdanie
R.37	Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (P.1.3)	Liczba utworzonych miejsc pracy	0	3	Ankieta/ Sprawozdanie
Nazwa przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika produktu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan końcowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	Liczba obiektów objętych wsparciem	sztuka	0	19	Ankieta/ sprawozdanie
1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych	Liczba agroturystyk objętych wsparciem	sztuka	0	2	Ankieta/ sprawozdanie
1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	3	Ankieta/ sprawozdanie

Tabela 11 – Wskaźniki dla Celu 2 LSR

Cel 2	**Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczego obszaru LGD**				
Nr identyfikacji wskaźnika	Nazwa wskaźnika rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan końcowy	Źródło danych/ sposób pomiaru

R. 42	Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (P.2.2, P.2.4, P.2.5, P.2.7)	Liczba osób	0	360	Dane LGD/ Ankieta/ Sprawozdanie
R. 37	Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (P.2.3)	Liczba utworzonych miejsc pracy	0	10	Ankieta/ Sprawozdanie
R. 40	Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi (P.2.6)	Liczba strategii	0	5	Dane LGD
R.41	Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (P.2.1, P.2.8)	Liczba osób	0	2000	Dane LGD/ Ankieta/ Sprawozdanie

Nazwa przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika produktu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan końcowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
2.1 Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej	Liczba podmiotów objętych wsparciem	sztuka	0	33	Ankieta/ sprawozdanie
2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów partnerskich	sztuka	0	1	Ankieta/ sprawozdanie
	Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z udziałem partnera zagranicznego	sztuka	0	1	Ankieta/ sprawozdanie
2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	10	Ankieta/ sprawozdanie
2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych	Liczba operacji skierowanych do ludzi młodych	sztuka	0	5	Ankieta/ sprawozdanie
2.5 Włączenie społeczne Seniorów	Liczba operacji skierowanych do seniorów	sztuka	0	5	Ankieta/ sprawozdanie
2.6 Smart Village	Liczba miejscowości objętych koncepcją smart village	sztuka	0	5	Ankieta/ sprawozdanie

2.7 Aktywni mieszkańcy	Liczba operacji skierowanych do mieszkańców obszaru LSR	sztuka	0	5	Ankieta/ sprawozdanie
2.8 Poprawa dostępności obiektów publicznych	Liczba obiektów objętych wsparciem	sztuka	0	1	Ankieta/ sprawozdanie

Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Rozdział ten opracowano przy pomocy następujących metod partycypacji: grupa robocza, zespół ekspertów.

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia

Celem LGD są działania wpływające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, sprawniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawę ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności ekonomicznej przez mieszkańców tych terenów oraz potencjalnych przedsiębiorców, a także aktywizację oraz współpracę lokalnych środowisk. Jednym z celów szczegółowych Stowarzyszenia jest: upowszechnianie informacji o warunkach i zasadach udzielania pomocy na realizację projektów przedkładanych przez wnioskodawców, kryteriach wyboru projektów oraz sposobie naboru wniosków o pomoc w ramach realizacji LSR.

Kluczowym celem przy tworzeniu procedur było określenie przejrzystych zasad obowiązujących przy dokonywaniu wyboru operacji oraz zachowanie bezstronności przez członków Rady Stowarzyszenia, w oparciu o przepisy unijne i krajowe odnośnie do wymagań jakie musi spełniać LGD przy wyborze operacji.

Zgodnie z § 27 pkt. 1 lit. d, Statutu Stowarzyszenia do kompetencji Walnego Zebrania należy m.in.: podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia procedur wyboru operacji do realizacji w ramach LSR oraz kryteriów oceny operacji. Ocena operacji na podstawie kryteriów wyboru polegać będzie na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej jako zgodnych z zakresem tematycznym wskazanym w ogłoszeniu, zgodnych z PSWPR 2023-2027 oraz zgodnych z LSR, w oparciu o specyficzne dla LGD „Ziemia Zamojska" kryteria wyboru. Jej zasadniczym celem jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR.

LSR przewiduje do realizacji następujące rodzaje operacji: operacje realizowane indywidualnie przez beneficjentów innych niż LGD w formie konkursu, projekty grantowe, w tym Smart Village, operacje własne, projekty partnerskie, w tym z udziałem partnera zagranicznego.

Ocena wniosków o wsparcie realizacji operacji odbywa się dwustopniowo. Biuro dokonuje wstępnej weryfikacji formalnej złożonych przez Wnioskodawców dokumentacji oraz przygotowuje niezbędne dokumenty na posiedzenie Rady. Rada (organ decyzyjny) podczas swoich posiedzeń dokonuje oceny i wyboru operacji oraz ustala kwoty wsparcia każdej z nich. Biuro funkcjonuje w oparciu o regulamin pracy Biura, a czynności pracowników Biura związane z procedurą weryfikacji formalnej wniosków wynikają z przyjętych procedur (Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców w ramach projektów grantowych, Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR, Procedura oceny i wyboru operacji własnych LGD w ramach wdrażania LSR). Rada funkcjonuje w oparciu o Regulamin Rady oraz ww. procedury. Podstawowe obowiązki Rady i Biura wynikają ze Statutu Stowarzyszenia. Zarząd odpowiedzialny jest za organizację pracy Biura i funkcjonowanie LGD, a także za podejmowanie decyzji o sposobach działania LGD. Walne Zebranie Członków zatwierdza propozycje Zarządu (poprzedzone wcześniejszymi konsultacjami społecznymi), w tym dotyczące zmian w zapisach LSR (np. zmian kryteriów wyboru).

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady oraz w/w procedur. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń, tj.:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu,
- bezstronność członków Rady,
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej,
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie oceny i wyboru operacji, oraz określenie sposobu ich rozwiązania (np. przy równiej ilości punktów),
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady,
- wybór operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru.

LGD „Ziemia Zamojska" opracowała procedury wyboru operacji i kryteria oceny w oparciu o dotychczasowe doświadczenia z okresu 2007-2013 i 2014-2020 oraz na zasadach partycypacji społecznej. Procedury i kryteria mają formę pisemną i są upubliczniane na stronie internetowej LGD, co zapewnia sprawny i transparentny wybór operacji w ramach LSR.

LGD „Ziemia Zamojska" pracując nad procedurami wyboru i oceny i kryteriami starała się określić je tak, by były jasne i czytelne. W przedsięwzięciach skierowanych do przedsiębiorców zawarliśmy kryteria dotyczące m.in.: innowacyjności, zapewnieniu racjonalnego gospodarowanie zasobami lub ograniczanie presji na środowisko, a także dedykowanie operacji do zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji. W przedsięwzięciach skierowanych do pozostałych Wnioskodawców (np. jst, organizacje pozarządowe, itp.) kryteria dotyczą m.in.: dostępności (architektonicznej), wykorzystania elementów zawartych w koncepcjach Smart Village, wykorzystujący lokalny potencjał czy też zapewnienie racjonalnego gospodarowania zasobami lub ograniczanie presji na środowisko. W projektach grantowych premiować będziemy m.in.: realizację operacji w partnerstwie.

Założenia do wszystkich procedur i kryteriów zostały opracowane przez zespół ekspertów i grupę roboczą ds. LSR w oparciu o szczegółowe wytyczne MRiRW i zostaną zatwierdzone przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Wielopoziomowy proces konsultacyjny w trakcie opracowywania zarówno procedur jak i kryteriów wyboru zapewnia ich obiektywizm i transparentność. W trakcie ustalania procedur wyboru w zależności od specyfiki wsparcia, brano pod uwagę elementy diagnozy obszaru oraz konsultacji społecznych w tym zakresie. Wyodrębniono oddzielne, zindywidualizowane kryteria wyboru dla poszczególnych interwencji w LSR oraz ustalono odmienne elementy określające ramy pomocy. Przy opracowywaniu kryteriów dążono do tego, aby były mocną podstawą do wyboru operacji, które najtrafniej będą realizować cele LSR, dołożono również należytej staranności, aby nie dyskryminowały jakichkolwiek podmiotów czy osób w zakresie możliwości pozyskania wsparcia. Zgodnie z §35 Statutu Stowarzyszenia wyłączną kompetencją Rady jest m.in. wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia dla operacji, oraz przedstawienie wniosków podmiotowi odpowiedzialnemu za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem. W celu wykluczenia wątpliwości, co do jakości oceny, jak i samego jej przebiegu przyjęte do oceny kryteria są mierzalne, a w przypadku kryteriów jakościowych zawierają opis, w jaki sposób należy dokonywać ich oceny.

Kluczowe cele i założenia procedur wyboru operacji:

Procedury, wymienione powyżej odnoszą się w szczególności do:

– warunków ubiegania się wnioskodawców o wsparcie realizacji operacji, w tym do terminów poszczególnych czynności jakie należy wykonać w toku tego procesu, niezbędnej dokumentacji itp.;
– sposobu oceny operacji, w tym do opisu tego procesu jak i do narzędzi i sposobów samej oceny (informacja jak, przez kogo, kiedy oceniane są wnioski, jakimi kryteriami, jakie są minima punktowe oceny itd.);
– sposobów obiegu informacji i jej zakresie (w tym o ogłoszeniach naborów, o terminach poszczególnych czynności, o wynikach naboru, wynikach wyboru operacji, o możliwości składania odwołań/protestów, o konieczności dokonania uzupełnień i wiele innych);
– dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia procedur (załączniki do procedur - wzory dokumentów)
– sposobów ustalania kryteriów oceny (w tym powiązań tych kryteriów z diagnozą obszaru LGD), a także sposobów zmiany tych kryteriów. Szczegóły zawierają poszczególne dokumenty procedur obowiązujące podczas wdrażania LSR, udostępniane w Biurze oraz na stronie internetowej LGD.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji zostały określone łącznie z zasadami procedur wyboru, a więc zgodnie z opisem procesu partycypacji przedstawionym w pkt. 1 niniejszego rozdziału. Kryteria zostały opracowane dla poszczególnych przedsięwzięć, z uwzględnieniem wymogów PSWPR na lata 2023-2027. Ostateczny kształt kryteriów został ustanowiony w procesie prac zespołu ekspertów i grupy roboczej, które pracowały w oparciu o zebrane uwagi i opinie

przedstawicieli z różnych sektorów. Kryteria są ściśle powiązane ze specyfiką obszaru LSR, diagnozą obszaru, analizą potrzeb, celami i wskaźnikami. W poszczególnych przedsięwzięciach określono kryteria, które bezpośrednio odnoszą się do diagnozy obszaru i przyczyniają się do osiągnięcia celu.

W przypadku konieczności zmiany kryteriów wyboru, zmiany te będą dokonywane w wyniku przeprowadzonych działań monitorujących. Jeśli okaże się, że kryteria są nieefektywne, sprawiają trudności oceniającym i/lub wnioskodawcom, zostaną one odpowiednio zmienione.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR

Wprowadzanie innowacyjności przyczynia się do promowania podwyższania komfortu i jakości życia mieszkańców na obszarach wiejskich i jest postrzegana jako zasadniczy czynnik rozwoju obszaru. Mając na uwadze, że przedsiębiorcy wnoszą duży wkład w rozwój gospodarczy obszaru LGD postanowiono punktować operacje z tego zakresu za rozwiązania innowacyjne. **Innowacyjność oznacza powstanie nowej usługi/produktu, procesu (technologicznego) dotychczas nieoferowanego na obszarze objętym LSR. Innowacja są to prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania, a także przygotowaniem do sprzedaży nowych lub udoskonalonych produktów, usług, procesów przeznaczonych do wprowadzenia na obszarze LSR. Nie może być to ulepszenie pozorne/ imitujące, lecz musi mieć charakter kreatywny tzn. powstały w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczący nowych produktów, usług, procesów lub organizacji, w tym objąć znaczące ulepszenie parametrów technicznych, komponentów i materiałów oraz funkcjonalności. Jest to nowatorski pomysł dotyczący nowych produktów, usług lub procesów opartych na istniejących surowcach i zasobach lokalnych.**

Innowacyjność ma wpływ na rozwój obszaru poprawiającą efektywność ekonomiczną przedsiębiorstw.
W przypadku tego LSR innowacyjność ma odzwierciedlenie w kryteriach wyboru operacji, gdzie dodatkowe punkty przydziela się za innowacyjny charakter operacji. Przedsięwzięcia w których wspierać się będzie działania innowacyjne i będzie stosowane kryterium innowacyjności, to:
- Przedsięwzięcie 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych,
- Przedsięwzięcie 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu,
- Przedsięwzięcie 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców**.**

4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR

<u>Projekty grantowe</u>
LSR przewiduje realizację 4 projektów grantowych, w następujących Przedsięwzięciach:
- Przedsięwzięcie 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych,
- Przedsięwzięcie 2.5 Włączenie społeczne Seniorów,
- Przedsięwzięcie 2.6 Smart Village,
- Przedsięwzięcie 2.7 Aktywni mieszkańcy,

Tematyka projektów objętych Przedsięwzięciami 2.4, 2.5 i 2.7 dotyczyć będzie m.in: organizacji zajęć kulturalnych, plastycznych, artystycznych, muzycznych, ekologicznych, szkoleń liderskich, działania podnoszące wiedzę, umiejętności i aktywizujące młodzież, seniorów i mieszkańców obszaru LSR, aktywność i wykorzystanie potencjału intelektualnego, szkolenia ukierunkowane na cyfryzację, ekologię, rozwój, aktywizacja oraz integracja społeczności lokalnej poprzez działania podnoszące wiedzę i umiejętności, itp. Przebieg procesu ubiegania się o wybór grantobiorcy oraz inne pokrewne informacje określają "Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców w ramach projektów grantowych". Natomiast operacje realizowane w Przedsięwzięciu 2. 6 to

przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (Smart Village). Jest to przedsięwzięcie innowacyjne samo w sobie, które do tej pory na terenie LGD nie było realizowane.
Projekty grantowe są narzędziem zwiększania aktywności wśród lokalnych społeczności, które realizują lokalne inicjatywy wpływające pozytywnie na integrację i wspólne działania przynoszące efekt dla dobra wspólnego.
Operacje własne
LGD będzie realizowała operację własną, która będzie podlegała konkurencyjnemu wyborowi i podlegała formalnej i merytorycznej weryfikacji wniosku. Realizacja operacji własnej przez LGD przewidziana jest w ramach przedsięwzięcia: - Przedsięwzięcie 1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,
W ramach operacji własnych będą mogły być realizowane operacje o następującej tematyce: szeroko pojęta rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
Operacje własne dają możliwość LGD podejmowania tematów i działań trudnych, które bezpośrednio wynikają z potrzeb wdrażania strategii, a nie są podejmowane przez inne instytucje/organizacje, chociaż jest takie oczekiwanie społeczne, które wynika ściśle z przeprowadzonych przez nas konsultacji społecznych przy opracowaniu dokumentu LSR.
Projekty partnerskie
Planuje się również realizację jednego projektu w partnerstwie z udziałem partnera krajowego spoza LGD oraz realizację jednego projektu w partnerstwie z udziałem partnera zagranicznego. Projekty te będą realizowane w ramach Przedsięwzięcia 2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców. Zaplanowanie ich realizacji wynika z przeprowadzonej analizy potrzeb obszaru. W 2022 r. LGD Ziemia Zamojska podpisała list intencyjny dotyczący współpracy z portugalską Lokalną Grupą Działania LEADER Oeste Associação de Desenvolvimento Rural, List ten może być podstawą realizacji projektu w partnerstwie z udziałem partnera zagranicznego, co nie wyklucza jednak realizacji tego typu projektu również z innymi partnerami zagranicznymi.
Projekty partnerskie zostały przetestowane już w poprzedniej perspektywie i ich formuła się sprawdziła, a w ramach konsultacji wybrzmiało oczekiwanie o kontynuacji tego rodzaju wsparcia.

Rozdział VIII. Plan działania

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: analiza danych, badania ankietowe, fiszki projektowe, grupa robocza, zespół ekspertów oraz punkt konsultacyjny.

Plan działania zakłada realizację wskaźników produktu w poszczególnych latach wdrażania LSR. Pierwsze nabory na realizację przedsięwzięć przewiduje się w roku 2025 r.
W ramach celu 1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania czasu wolnego oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego, we wszystkich przedsięwzięciach przewiduje się, że 100 % realizacji wskaźników produktów zostanie osiągnięte do 31.12.2027 roku. Zakłada się, że w przedsięwzięciach 1.1. Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych, wskaźniki produktu zostaną osiągnięte w roku 2027, natomiast w przedsięwzięciu 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu, w roku 2026.

W ramach celu 2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczy obszaru LGD przewiduje się, że 100% realizacji wskaźników produktów zostanie osiągnięte w 2027 roku w ramach przedsięwzięć - 2.1 Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej, 2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców, 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców, 2.5 Włączenie społeczne seniorów, 2.6 Koncepcja Smart Village, 2.7 Aktywni mieszkańcy, 2.8 Poprawa dostępności obiektów

publicznych. Najpóźniej, bo do 31.12.2028 roku zostanie osiągnięta realizacja wskaźników w ramach przedsięwzięcia 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych.

Wskaźniki zawarte w Planie działania zostaną osiągnięte poprzez zastosowanie różnorodnych aktywizujących społeczność lokalną metod realizacji operacji w ramach LSR. Przewidziano do realizacji projekty grantowe (Przedsięwzięcia 2.4, 2.5, 2.7) dotyczące aktywizacji mieszkańców obszaru, w tym ludzi młodych oraz włączenia społecznego seniorów. W ramach partnerskiego podejścia do podmiotów zostały przewidziane operacje realizowane w partnerstwie oraz projekty partnerskie (przedsięwzięcie 2.2). Planowane są również konkursy na projekty grantowe polegające na przygotowaniu koncepcji Smart Villages (przedsięwzięcie 2.6). Wskaźniki zawarte w LSR odzwierciedlają również przewidziane wsparcie rolników w zakresie agroturystyki.

2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

W ramach realizacji LSR przewidziano dwa kamienie milowe- pierwszy do 30.06.2026 roku, drugi kamień milowy przewidziano 31.12.2027 roku. Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej oraz umowy ramowej i powiązanie wyników z finansowymi karami. W każdym z kamieni milowych będą prowadzone działania informacyjne, doradcze i szkoleniowe dla potencjalnych wnioskodawców, aby zapewnić efektywność osiągania wskaźników przewidzianych w LSR.

Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli **Plan działania** stanowiącej załącznik do LSR.

Rozdział IX Plan finansowy

Rozdział został opracowany w oparciu o następujące metody partycypacji: fiszki projektowe, grupa robocza, zespół ekspertów.

1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD

LSR LGD Ziemia Zamojska jest strategią jednofunduszową. Budżet LSR na lata 2023-2027 będzie wynosił 1 500 000 euro na Wdrażanie LSR, natomiast Zarządzanie LSR będzie wynosiło 362 500 euro. Plan finansowy LGD będzie finansowany w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027.

Stowarzyszenie LGD Ziemia Zamojska w ramach dywersyfikacji źródeł finansowania LSR będzie starało się pozyskać środki z innych źródeł niż środki PS WPR. Będą to przede wszystkim środki krajowe, w pozyskiwaniu których LGD Ziemia Zamojska posiada wieloletnie doświadczenie. Jedną z możliwości uzyskania dodatkowego źródła finansowania będzie sposobność uzyskania wsparcia finansowego w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego w ramach Działania 10.3 Kształcenie ogólne (Priorytet X Lepsza Edukacja). Finansowanie to będzie można pozyskać na realizację Przedsięwzięcia 2.4 niniejszej LSR, skierowanego dla ludzi młodych (dzieci i młodzieży). Kolejną możliwością uzyskania wsparcia finansowego na realizację Przedsięwzięcia 2.5 zawartego w niniejszej LSR, będzie wykorzystanie rządowego programu dotacyjnego realizowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, pod nazwą „Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+". Założenia tego programu zakładają zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego, co wpisuje się w założenia niniejszej LSR. Uzupełnieniem realizowanych celów i przedsięwzięć będą środki pochodzące z NIW w ramach NOWEFIO, programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Fundacji ORLEN, Fundacji PZU, konkursów ogłaszanych przez Zarząd Województwa Lubelskiego w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego oraz Starostwa Powiatowego w Zamościu i inne. W ramach ww. programów realizowane będą 4 przedsięwzięcia zapisane w LSR: 1.1, 2.4, 2.5, 2.7. Działania będą skierowane do grup w niekorzystnej sytuacji oraz grup docelowych – dzieci, młodzieży i seniorów oraz lokalnych liderów, którzy potrzebują wsparcia w zakresie edukacji pozaformalnej, aktywizacji i włączenia społecznego.

Budżet LSR oraz Plan wykorzystania budżetu stanowią załącznik do niniejszej LSR.

2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finasowania z celami LSR

Źródła finansowania i plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z celami i przedsięwzięciami. Plan finansowy LGD będzie finansowany w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027. W poniższej tabeli przedstawiono sposób powiązań budżetu z celami LSR:

Tabela 12 - Powiązanie budżetu z celami LSR

Nazwa celu	Budżet na realizację celu (EURO)	Powiązanie budżetu z celami
Cel 1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego	571 500	-Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej -Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych, -Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu
Cel 2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczego obszaru LGD	928 500	-Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej -Wiedza i umiejętności mieszkańców -Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców -Edukacja i rozwój ludzi młodych -Włączenie społeczne Seniorów -Smart Village -Aktywni mieszkańcy -Poprawa dostępności obiektów publicznych
Zarządzanie LSR	362 500	

LGD reprezentując partnerskie podejście do podmiotów z obszaru LGD przewidziała szereg działań polegających na wspieraniu partnerstwa opisanych w poprzednich rozdziałach m.in. premiowanie współpracy w kryteriach wyboru operacji. Wskaźniki zawarte w Planie działania oraz budżet na poszczególne cele zostaną osiągnięte poprzez zastosowanie różnorodnych aktywizujących społeczność lokalną metod realizacji operacji w ramach LSR. Przewidziano do realizacji projekty grantowe (Przedsięwzięcia 2.4, 2.5, 2.7) dotyczące aktywizacji mieszkańców obszaru, w tym ludzi młodych oraz włączenia społecznego seniorów. W ramach partnerskiego podejścia do podmiotów zostały przewidziane operacje realizowane w partnerstwie oraz projekty partnerskie (przedsięwzięcie 2.2). Planowane są również konkursy na projekty grantowe polegające na przygotowaniu koncepcji Smart Villages (przedsięwzięcie 2.6). Wskaźniki zawarte w LSR oraz budżet odzwierciedlają również przewidziane wsparcie rolników w zakresie agroturystyki.

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

W niniejszym rozdziale przedstawiono charakterystykę zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania w latach 2023 – 2027. *Zasady i procedury dokonywania ewaluacji i monitorowania powstały jako wynik zastosowania przez LGD partycypacyjnych metod tworzenia strategii, jaką jest spotkanie grupy roboczej i spotkania ekspertów*. Celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania LGD i wdrażania LSR pod kątem skuteczności i wydajności pracy Stowarzyszenia. Dodatkowo, przyjęte procedury mają na celu ocenę zgodności realizacji operacji z przyjętymi celami strategii LGD Ziemia Zamojska. Monitoring oraz ewaluacja będą przeprowadzana zgodnie z Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Monitoring jest bieżącym gromadzeniem i analizowaniem informacji o przebiegu procesu realizacji lokalnej strategii rozwoju. Proces ten polegał będzie na regularnych jakościowych i ilościowych pomiarach, obserwacjach i gromadzeniu informacji (wartości wskaźników i danych własnych LGD). Będzie prowadzony wewnętrznie przez pracowników Biura LGD na bieżąco.

Przedmiotem monitorowania będą: wskaźniki realizacji LSR; budżet LGD; harmonogram ogłaszania naborów wniosków; doradztwo świadczone przez pracowników biura; szkolenia organizowane przez LGD oraz realizacja planu komunikacji.

Narzędziem pozyskiwania danych potrzebnych do monitorowania będą ankiety monitorujące, sprawozdania od beneficjentów, karty oceny efektywności świadczonego doradztwa, rejestr danych LGD. Dane pozyskane podczas monitoringu mogą stać się podstawą do aktualizacji LSR.

Ewaluacja będzie prowadzona przy udziale: pracowników LGD, członków organów LGD, ekspertów zewnętrznych w dziedzinie prowadzenia ewaluacji i monitoringu, a także samych mieszkańców obszaru LGD, których opinia ma kluczowe znaczenie w realizacji jednej z podstawowych zasad działania LGD – oddolności i współdecydowania w obszarze kierunków rozwoju 9 gmin wchodzących w skład LGD „Ziemia Zamojska". Realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów, którymi są:

- ***Trafność*** – pozwala ocenić w jakim stopniu cele LSR odpowiadają potrzebom obszaru LGD „Ziemia Zamojska".
- ***Efektywność*** – pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów tj. zasobów finansowych, ludzkich do uzyskanych produktów, rezultatów i oddziaływania. Kryterium pozwoli przeanalizować możliwości osiągania zbliżonych efektów przy wykorzystaniu mniejszych zasobów.
- **Skuteczność** – pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele zaplanowanego dokumentu zdefiniowane na etapie tworzenia zostały osiągnięte.
- ***Użyteczność*** - pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie dokumentu odpowiadać będzie potrzebom grup docelowych, w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji. Dzięki zastosowaniu danego kryterium ocenimy, czy zmiany wywołane wdrażaniem LSR są korzystne z punktu widzenia beneficjentów bezpośrednich i pośrednich.
- ***Trwałość*** – pozwoli ocenić czy zaplanowane i zrealizowane efekty wdrażania LSR będą widoczne po zakończeniu realizacji dokumentu. Kryterium trwałości zostanie zastosowane w ewaluacji końcowej, gdyż pozwoli ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem projektu będą trwałe i widoczne po zakończeniu realizacji zaplanowanej strategii.

Proces ewaluacji obejmie również włączenie społeczności lokalnej w proces badania i uwzględnienie opinii osób i podmiotów, których dokument ten bezpośrednio dotyczy. Pełna partycypacja zakłada udział przedstawicieli społeczności lokalnej w różnych etapach procesu realizacji działań oraz ich ewaluacji. Dzięki takiemu zaangażowaniu ocena przedsięwzięć i ich efektów zwiększy poparcie społeczności lokalnej dla działań podejmowanych w przyszłości oraz uświadomi lokalnym mieszkańcom, że mają wpływ na kształt i kierunek wdrażania LSR.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona jednokrotnie w 2027 roku przez niezależnego ewaluatora – zewnętrznego wykonawcę i będzie obejmować cały okres wdrażania LSR. Ewaluacja zostanie przeprowadzona zgodnie z

Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ewaluacja powinna dotyczyć co najmniej następujących obszarów badawczych:
- ocena wpływu na cel główny LSR,
- ocena wpływu na kapitał ludzki,
- przedsiębiorczość,
- turystyka i promocja obszaru,
- osoby w niekorzystnej sytuacji,
- innowacyjność,
- ocena funkcjonowania LGD,
- ocena procesu wdrażania,
- wartość dodana podejścia LEADER.

Wynikiem ewaluacji będzie Raport z ewaluacji końcowej przedstawiony do wiadomości publicznej. W ten sposób dokonana będzie właściwa ewaluacja programu, która pozwoli stwierdzić czy założenia lokalnej strategii rozwoju zostały w pełni zrealizowane i czy dzięki temu na obszarze objętym LSR nastąpiły trwałe zmiany.

Podstawową metodą badawczą stosowaną podczas ewaluacji będzie analiza danych, ankiet, list obecności, sprawozdań i opinii mieszkańców pozyskiwanych podczas spotkań, ale też w oparciu o inne środki przekazu informacji. Narzędziem przeprowadzenia ewaluacji będzie analiza pozyskanych danych ankietowych oraz danych zebranych podczas bieżącego monitoringu. Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13- Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji

MONITORING				
Przedmiot badania	**Podmiot wykonujący badanie**	**Źródło pozyskiwania danych**	**Okres dokonywania pomiaru**	**Ocena monitoringu**
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	rejestr danych LGD, sprawozdania beneficjentów, ankiety monitorujące	na bieżąco	- poziom realizacji wskaźników
Budżet LGD		rejestr danych LGD	na bieżąco	- stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Harmonogram ogłaszanych konkursów		rejestr danych LGD	na bieżąco	- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR
Doradztwo świadczone przez pracowników biura		- rejestr udzielanego doradztwa - karta oceny efektywności świadczonego doradztwa	na bieżąco	-liczba osób objętych doradztwem, - poziom i efektywność udzielanego doradztwa
Plan komunikacji		- ankiety, - ilość wejść na stronę www, - dane z portali społecznościowych	na bieżąco	- poziom skuteczności planu komunikacji - poziom skuteczności działań prom. - strona www, portal społecznościowy
Szkolenia organizowane przez LGD		- ankiety	po zakończeniu każdego szkolenia	- efektywność przeprowadzanych szkoleń
EWALUACJA ZEWNĘTRZNA				
Przedmiot badania	**Podmiot wykonujący badanie**	**Źródło i metody pozyskiwania danych**	Czas i okres pomiaru	**Analiza i ocena danych**
- Realizacja celów określonych w LSR	Podmiot zewnętrzny, - ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	analiza rejestr u danych LGD, ankiet od beneficjentów, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	Czas pomiaru: 2027 r. Okres objęty pomiarem: cały okres wdrażania LSR	- stopień realizacji poszczególnych celów - analiza zrealizowanych wskaźników - ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR, określenie stopnia realizacji poszczególnych celów
- Budżet LSR				- stopień wykorzystania budżetu,

				- ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych
- Harmonogram ogłaszanych konkursów				- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR
- Kryteria wyboru				- trafność ustanowionych kryteriów wyboru
-Plan komunikacji				- ocena poziomu skuteczności planu komunikacji, działań komunikacyjnych z mieszkańcami - rozpoznawalność LGD wśród mieszkańców
-Pracownicy biura/jakość udzielanego doradztwa				- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie, efektywność, skuteczność wykonywanej pracy - realizacja LSR zgodnie z harmonogramem - jakość świadczonych usług/doradztwa

Spis tabel

1. *Tabela nr 1 -. Wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD ……7*
2. *Tabela nr 2 - Wykaz gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Zamojska, z uwzględnieniem ich powierzchni i liczby ludności……9*
3. *Tabela nr 3 - Metody partycypacyjne wykorzystane w procesie opracowania LSR……14*
4. *Tabela nr 4 - Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze LGD Ziemia Zamojska w latach 2016-2021……27*
5. *Tabela nr 5 - Struktura bezrobocia na obszarze gmin LGD Ziemia Zamojska na koniec IV kw. 2021 r. ……29*
6. *Tabela nr 6 - Obiekty hotelarskie, zajazdy, schroniska młodzieżowe, agroturystyki, obiekty noclegowe na terenie LGD ……32*
7. *Tabela nr 7 - Powierzchnia gospodarstw rolnych ogółem w gminach LGD Ziemia Zamojska w 2020 r……33*
8. *Tabela nr 8 - Osoby pracujące w gospodarstwach rolnych w gminach LGD Ziemia Zamojska w 2020 r……33*
9. *Tabela nr 9 - Zgodność celów LSR z dokumentami planistycznymi/strategicznymi ……35*
10. *Tabela 10 – Wskaźniki dla Celu 1 LSR……50*
11. *Tabela 11 – Wskaźniki dla Celu 2 LSR ……50*
12. *Tabela 12 - Powiązanie budżetu z celami LSR ……58*
13. *Tabela 13- Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji ……61*

Spis wykresów

1. *Wykres nr 1 - Podmioty gospodarcze wg. sekcji PKD – stan z 2020 r. ……27*
2. *Wykres nr 2 - Pracujący w latach 2017-2021 na obszarze LGD Ziemia Zamojska (osoby) ……28*
3. *Wykres nr 3 - Bezrobotni w latach 2016-2021 na obszarze LGD Ziemia Zamojska (osoby) ……29*

Wykaz wykorzystanej literatury

1. *Zasada komplementarności w ramach programów operacyjnych polityki spójności. Wnioski na lata 2014-2020 – Materiał powstał w ramach prac Grupy Roboczej ds. koordynacji i komplementarności przy Komitecie Monitorującym NSRO 2007-2013. Opracowanie materiału: Departament Koordynacji Wdrażania Funduszy UE w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, listopad 2013 r.*
2. *LEADER po roku 2020 r.: rola Lokalnych Grup Działania – perspektywa z Brukseli – Iwona Lisztwan Komisja Europejska, Dyrekcja ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*
3. *Jolanta Pakulska, Małgorzata Rutkowska-Podołowska - Oblicza Innowacji w gospodarce i społeczeństwie (pp. 151-166), Rozdział 10 Innowacje ekologiczne szansą rozwoju gospodarczego w Polsce, wyd. Politechnika Wrocławska, Wrocław 2016 r.*
4. *Komplementarność i synergia projektów realizowanych na terenie Polski Wschodniej w ramach Programów Operacyjnych Polityki Spójności oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w kontekście priorytetowa. Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 - Raport przygotowany na zlecenie Departamentu Programów Ponadregionalnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Badanie zostało zrealizowane przez zespół badawczy w składzie: Alicja Weremiuk, Bartosz Ledzion, Adam Płoszaj, Michał Wolański, dr Krzysztof Piech, Wojciech Pander, dr Paweł Kościelecki, Daria Kubiak. Andrzej Krzewski, Katarzyna Zalewska.*

Wykaz załączników do LSR:

1. *Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia*
2. *Załącznik nr 2: Plan działania*
3. *Załącznik nr 3: Budżet LSR*
4. *Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR*

Załącznik nr 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
444 000	P.1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, jst	konkurs, operacja własna
67 000	P.1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności – tworzenie gospodarstw agroturystycznych	osoby fizyczne w tym ubezpieczone w KRUS, rolnicy- właściciele małych gospodarstw	konkurs,
60 500	P.1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu	osoby fizyczne w tym ubezpieczone w KRUS	konkurs,

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczego obszaru LGD	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
410 500	P.2.1 Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, jst	konkurs,
40000	P.2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców	mieszkańcy, organizacje pozarządowe	konkurs,
341 500	P.2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców	osoby fizyczne w tym ubezpieczone w KRUS	konkurs,
22500	P.2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, osoby młode do 25 roku życia	projekty grantowe
22 500	P.2.5 Włączenie społeczne Seniorów	organizacje pozarządowe, KGW, mieszkańcy, seniorzy	projekty grantowe,

5000	P.2.6 Smart Village	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, jst	projekty grantowe
22 500	P.2.7 Aktywni mieszkańcy	mieszkańcy, organizacje pozarządowe	projekty grantowe, animacja
64 000	P.2.8 Poprawa dostępności obiektów publicznych	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, jst	konkurs

Załącznik nr 2: Plan działania

CEL	**lata**	**do 31.12.2024**		**do 31.12.2025**		**do 31.12.2026**		**do 31.12.2027**		**do 31.12.2028**		**do 31.12.2029**		**Program**
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	**Rozwój funkcji turystycznych i usług spędzania wolnego czasu oraz promocja obszaru LSR na bazie potencjału endogenicznego**													
Przedsięwzięcie P. 1.1 Rozbudowa oraz promocja potencjału i infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej	Wskaźnik produktu - Liczba obiektów objętych wsparciem	0 sztuk	0	0 sztuk	0	1 sztuka	5,26%	18 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR

Przedsięwzięcie P.1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności - tworzenie gospodarstw agroturystycznych	Wskaźnik produktu - Liczba agroturystyk objętych wsparciem	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	2 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	
Przedsięwzięcie 1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej związanej z sektorem turystycznym i usługami spędzania wolnego czasu	Wskaźnik produktu - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0 sztuk	0	0 sztuk	0	3 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	
Wskaźnik rezultatu - Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR		0 osób	-	0 osób	-	0 osób	-	500 osób	-	3500 osób	-	0 osób	-	

Wskaźnik rezultatu - Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR.		0 sztuk	-	0 sztuk	-	0 sztuk	-	0 sztuk	-	2 sztuki	-	0 sztuk	-		
Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR		0 sztuk	-	0 sztuk	-	0 sztuk	-	3 sztuki	-	0 sztuk	-	0 sztuk	-		
C.2	**Zrównoważony rozwój kapitału społeczno – gospodarczego obszaru LGD**														
Przedsięwzięcie 2.1 Wzrost dostępności podmiotów działających w sferze społecznej i kulturalnej	Wskaźnik produktu - Liczba podmiotów objętych wsparciem	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	33 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%		

Przedsięwzięcie 2.2 Wiedza i umiejętności mieszkańców	Wskaźnik produktu - Liczba zrealizowanych projektów partnerskich	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
	Wskaźnik produktu - Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z udziałem partnera zagranicznego	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	1 sztuka	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Przedsięwzięcie 2.3 Tworzenie działalności gospodarczych w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców	Wskaźnik produktu - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0 sztuk	0	0 sztuk	0	7 sztuk	70%	3 sztuki	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Przedsięwzięcie 2.4 Edukacja i rozwój ludzi młodych	Wskaźnik produktu - Liczba operacji skierowanych do ludzi młodych	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%

Przedsięwzięcie 2.5 Włączenie społeczne Seniorów	Wskaźnik produktu - Liczba operacji skierowanych do seniorów	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Przedsięwzięcie 2.6 Smart Village	Wskaźnik produktu Liczba miejscowości objętych koncepcją smart village	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Przedsięwzięcie 2.7 Aktywni mieszkańcy	Wskaźnik produktu - Liczba operacji skierowanych do mieszkańców obszaru LSR	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Przedsięwzięcie 2.8 Poprawa dostępności obiektów publicznych	Wskaźnik produktu – Liczba obiektów objętych wsparciem	0 sztuk	0	0 sztuk	0	0 sztuk	0	1 sztuka	100 %	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%
Wskaźnik rezultatu Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego		0 osób	X	0 osób	X	0 osób	X	200 osób	X	160 osób	-	0 osób	X
Wskaźnik rezultatu Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR		0 sztuk	X	0 sztuk	X	0 sztuk	X	7 sztuk	X	3 sztuki	X	0 sztuk	X

Wskaźnik rezultatu Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi	0 sztuk		0 sztuk		0 sztuk		5 sztuk		0 sztuk		0 sztuk	
Wskaźnik rezultatu Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		2000 osób		0 osób	

Załącznik nr 3 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060	1 500 000	0	0	1 500 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500	0	0	362 500
Razem	1 862 500	0	0	1 862 500
** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.* *** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0".*				

Załącznik nr 4: Plan wykorzystania budżetu

fundusz	**środki zakontraktowane (w Euro) do:**						
	31.12.2024	31.12.2025	30.06.2026	31.12.2026	31.12.2027	31.12.2028	31.12.2029

	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFR-ROW	0	0	402000	27%	663500	71	349500	94	62500	99	22500	100%	0	100%
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RA-ZEM	0	0	402000	27%	-	-	349500	94%	62500	99	22500	100%	0	100%